

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ, 1868.

ΤΟΜΟΣ ΙΘ'.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 449.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΑΝΑΜΙΚΤΑ.

ὑπὸ
ΚΩΝΣΤ. Ν. ΣΑΘΑ.

(Ὁρα φυλλάδ. 448.)

ΜΕΡΟΣ Α΄.

Ο ΕΝ ΜΟΔΔΟ-ΒΛΑΧΙΑ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ
ΠΡΟ ΤΩΝ ΦΑΝΑΡΙΩΤΩΝ.

§ 4

Τῶν εἰς Εὐρώπην ἐκπαιδευθέντων ὁμογενῶν δαπάνη τοῦ φιλέλληνος Βραγχοβάνου, δὲν δυνάμεθα νὰ ὀρίσωμεν τὸν ἀριθμὸν δι' ἑλλειψιν εἰδήσεων. Ἐσχάτως ὁμως περιέπεσεν εἰς χεῖράς μου σπανιώτατον φυλλάδιον περιέχον συλλογὴν ἐπιγραμμάτων ποιηθέντων ὑπὸ διαφόρων ὁμογενῶν καὶ ἀλλοφύλων ἐπὶ τῇ ἀναγορεύσει τοῦ ἐκ Τραπεζοῦντος ὑποτρόφου τοῦ Βασκράβα Γεωργίου τοῦ Ἰπομενᾶ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Παταβίου ἱατροφιλοσόφου. Τὰ ἐπιγράμματα, ὡς συντελοῦντα εἰς κατάδειξιν τῆς περὶ τὸν Ἕλληνα λόγον δεινότητος τῶν γραψάντων εἰσι πολὺτιμα τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας μνημεῖα, καὶ εὐ-

χῆς ἔργον ἤθελεν εἶσθαι ἢ εἰς ἓν ὄλον περισύναξις αὐτῶν, διότι καὶ πολυάριθμα εἶνε καὶ ἐξ αὐτῶν καὶ μόνων γίνονται γνωστοὶ ὁμογενεῖς περιφανῆ κατέχοντες θέσιν ἐν τῇ πολιτείᾳ τῶν γραμμάτων. Περὶ τοῦ συλλέξαντος αὐτὰ Ἰωάννου ἱερέως Ἀβραμίου τοῦ Κρητῆς λέγει ταῦτα Προκόπιος ὁ Μοσχοπολίτης: «ἀνὴρ εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς, λατινικῆς καὶ ἰταλικῆς διαλέκτου, ἔμπειρος καὶ τῆς θύραθεν φιλοσοφίας καὶ τῆς ἱερᾶς θεολογίας, κήρυξ τοῦ εὐαγγελικοῦ λόγου» γέγονεν ἀκροατῆς τῶν ἐν Ἰταλίᾳ διδασκάλων (1). Περὶ δὲ τοῦ ἐγκωμιαζομένου καὶ τῶν ἐγκωμιαστῶν του ἐν τοῖς ἐπομένοις λόγος γενήσεται. Ἦδη δὲ καταχωρίζομεν λεπτομερῆ τοῦ φυλλαδίου ἀνάλυσιν μετὰ τῶν προλεγομένων τοῦ Ἀβραμίου καὶ τῶν εἰς Βραγχοβάνον καὶ Ἰπομενᾶν ἑλληνικῶν ἐπιγραμμάτων (2).

Ἀπανθίσματα ποιητικὰ συλλεχθέντα εἰς τὴν ἔνδοξον, καὶ ὑπὲρλαμπρὸν ἱατροφιλόσογον δαγροστεφηφορίαν τοῦ εὐγενεστάτου, καὶ λογιωτάτου Κυρίου Γεωργίου Ἰπομενᾶ εὐπατρίδου Τραπεζοῦντος, παρὰ Ἰωάννου ἱερέως τοῦ Ἀβραμίου,

(1) Παράβαλε καὶ Νεοελληνικὴν μου Φιλολογίαν. σελ. 413—414. (2) Τοῦ φυλλαδίου τούτου, ὅταν ἔγραφον τὴν Νεοελληνικὴν φιλολογίαν εἶχον ὑπ' ὄψιν ἐσχισμένον φύλλον περιέχον μόνον σελίδας τέσσαρας. Ἐπ' ἐσχάτων δὲ ἀνεῦρον ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ σώαν καὶ καλῶς διατηρουμένην τὴν Συλλογὴν τοῦ Ἀβραμίου.

καὶ παρ' αὐτοῦ προσφωνηθέντα τῷ Γαληνοτάτῳ, Ἐκλαμπροτάτῳ, καὶ Εὐσεβεστάτῳ Κυρίῳ Κυρίῳ Ἰωάννῃ Κωνσταντίνῳ Βασσαράβα αὐθέρτη καὶ ἡγεμόνι πάσης Οὐγγροβλαχίας, καὶ τοῦ θαυματουργοῦτος προστάτη μεγαλοπρεπεστάτῳ. Ἐπετίθει, 1709. Παρὰ Ἀρτωνίῳ τῷ Μπόρτολη. Con licenza de superiori. 8^ο, σελ. 43.

Προτάσσεται ἡ εἰκὼν τοῦ Βασσαράβα φέρουσα πέριξ μὲν τὰ γράμματα· «Ὁ ὑψηλόσ(ατος) κ(αὶ) χ(ριστια)νικώ(τα)τος πρίντζιπες Ἰωάν(νης) Κωνσταντίν(ος) Μπασαράμπας Μπραγκοβάν(ος) Αὐθέρτης κ(αὶ) ἡγεμὼν πάσ(ης) Οὐγγροβλαχί(ας)»· κάτωθι δὲ τὸ ἐξῆς στιχηρὸν ἐπιγράμμα, τεμνόμενον διὰ τοῦ παρεντιθεμένου στέμματος τῆς Οὐγγροβλαχίας.

«Εἰκόνα χάριτη κλησὶν Σεῖο φέροι, ἦρωσ, Φήμ», ἔργα τε δόξαι, κοίρανε εὐσεβίων.

Ἐν σελίδι 3—6 δημοσιεύεται ἡ προσφωνητικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Ἀβραμίου, τὴν ὁποῖαν ὡς ἐπαξίως ἐγκωμιάζουσιν τὴν φιλομουσίαν τοῦ παρὰ τὸν Ἰστρον περιπέτου τῶν Ἑλλήνων Μικιήνα δημοσιεύμενον δλόκληρον.

Γαληνότατε, ἐκλαμπρότατε, καὶ εὐσεβεστάτε ἡγεμὼν, καὶ αὐθέρτα μεγαλοπρεπέστατε πάσης Οὐγγροβλαχίας.

«Ταῦτα τὰ Ποιητικὰ Ἀπανθίσματα, ὅπου ἐσύλλαξαν ἡ πολυμαθὴς ἀγγίνοια τῶν ἐλλογίμων ἀπὸ τοῦ κήπου τῆς Ἀθηνᾶς, ἀφ' οὗ ἐστόλισαν τὴν ἱετροφιλοσοφικὴν δάφνην τοῦ λογιωτάτου κυρίου Γεωργίου Ἰπομενᾶ, ὑποκλίνουσι τὰς ἡδυπόους τως (sic) κορυφὰς εἰς τοὺς πόδας τῆς γαληνοτάτης σου ἐκλαμπρότητος, φιλευσεβεστάτε καὶ ὑψηλότατε ἡγεμὼν, διὰ νὰ λάβουν ἀπὸ τὴν ἐπισκίασιν τῆς πολυθρῦλλήτου σου δόξης ἀίδιον τὴν διατήρησιν. Εἶναι αὐτὰ βλαστήματα ἀμάραντα ἐκείνων τῶν μουσῶν, ὅπου περιθάλλει ἡ σὴ μεγαλοπρέπεια εἰς τὰς πόλεις τῆς εὐτυχισταῆς σου διοικήσεως· εἶναι ἄνθη ἀδιάφθορα ἐκείνης τῆς σοφίας, ὅπου ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς ἡγεμονικῆς σου προφύρας ἔχει τὴν τιμὴν καὶ τὸ σέβας· καὶ τοιαῦτα ὄντα ἄλλον προστάτην δὲν θέλουν νὰ γνωρίσουν, παρὰ τὴν ὑψηλότητα τῆς σῆς ἐνδόξου μεγαλοσύνης, ὅπου πάντων καὶ ποιητῶν, καὶ ῥητόρων, καὶ σοφῶν, καὶ διδασκάλων κήδεται, καὶ φροντίζει. Καὶ ὡς πόσον δικαίως ἔχουσιν αὐτὰ τοιαύτην ἀξίεπαινον δόκησιν, καὶ μὲ πόσον εὐλογον τρόπον ζητοῦσι ταύτην τὴν ὑπερτάτην τιμὴν παρὰ τῆς σῆς γαληνότητος. Ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς μόνος ὑπάρχεις, ὅπου εἰς τούτους τοὺς τρισευδαίμονας χρόνους ἀνακαλεῖς τῶν Ἑλλήνων τὴν μάθησιν εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀξίωμα· μόνος, ὅπου γενναίως χαρίζεις τοῖς υἱοῖς τῶν Ἑλλήνων καὶ σκέπην, καὶ ἀντίληψιν καὶ κηρόρησιν. Ταύτης σου τῆς λαμπρᾶς εὐσεβείας,

ὅπου παρ' ἐλπίδα ἀπολαμβάνει ὁ κόσμος τῶν ἐλλογίμων, δὲν ἀποτολμῶ ἐδῶ, κράτιστε ἡγεμὼν, νὰ εὐφημήσω τὴν δόξαν, διατὶ ἡ στενοχωρία μιᾶς ἐπιστολῆς δὲν δύναται νὰ περικλείσῃ τὸ ἀπειρον πλῆθος τῶν βασιλικῶν σου χαρίτων· ἀναπληροῖ ὁμοῦ τὴν ἀτέρησιν ἢ παρὰ τῆς πλουσιοδώρου σου προαιρέσεως εὐεργετουμένη Ἑλλάς, καὶ βλέπουσα νὰ ἀνθοῦσι πάλιν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐνδοξοτάτης σου ἐπαρχίας ἢ ἐπιστήμιας τῆς, νὰ πολιτευέται ἡ Ἀττικὴ εὐγλωττία, νὰ ἀνακαινίζωνται ἢ ἀκαδημαῖαι τῶν σοφῶν τῆς ῥητόρων, νὰ ἐγειρῶνται ἢ Στοαῖς τῶν παλαιῶν φιλοσόφων, νὰ θεατρίζωνται τὰ πλοῦτη κάθε μαθήσεως καὶ σοφίας, ὕλη περιχαρῆς διὰ τὸ ὑπερέβαλλον ταύτης τῆς εὐτυχίας, ὀνομάζει μὲ εὐφημον γλῶσσαν τὴν σὴν γαληνότητα, στήριγμα κραταιῶν τῆς ἀρχαίας τῆς δόξης, ἀσφαλῆ διατήρησιν τῆς προτέρης μαθήσεως, πανδεχὲς καταφύγιον ὅλου τοῦ γένους τῆς. Καὶ ἐκείνη, ὅπου εἰς τοὺς παρεληλυθότας αἰῶνας μὲ μυθολόγου ἐφεύρουν ἕκαμε τὴν Ἀθηνᾶν εἰς τὰς Ἀθήνας, τὸν Ἀπόλλωνα εἰς τὴν Δῆλον, τῶν ἐπιστημῶν θεοῦ ἀρχηγέτας, ἀλησμονοῦντας τώρα ἐκείνην τὴν δεισιδαίμονα πλάνην, σὲ μόνον εὐφημεῖ καὶ τῆς σοφίας προστάτην, καὶ τῶν σοφῶν κηδεμόνα. Μὰ πλέον τῆς Ἑλλάδος ἔχουν δικαίαν πρόφασιν νὰ ὀμιλοῦσι περὶ σοῦ οἱ ὑπὸ σοῦ εὐμενῶς ἀρχόμενοι τῆς Οὐγγροβλαχίας εὐτυχέστατοι παῖδες, οἱ ὅποιοι ὄντες θεαταὶ τῶν σῶν ἐνδόξων κατορθωμάτων ἐγγύτερον στοχάζονται καὶ ταύτας σου τὰς λαμπρὰς εὐποιίας πρὸς τὸ γένος ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων, καὶ τὰς ἄλλας ἡρωϊκὰς ἀρετὰς, ὅπου ἀξίως κοσμοῦσι τὴν εὐσεβεστάτην σου ἐκλαμπρότητα. Ἐθαύμασαν αὐτοὶ παλαιὰ εἰς τοὺς πρὸ σοῦ εὐκλεῖς ἡγεμόνας ἄλλου τὴν εὐσεβείαν, καὶ ἄλλου τὴν φρόνησιν, ἐμεγάλυναν τοῦ μὲν τὴν ἀνδρείαν, τοῦ δὲ τὴν γενναϊότητα, ἄλλου τὴν πραότητα εἶδαν, καὶ ἄλλου τὴν εὐγνωμοσύνην, οὔτε ἐθαύμασαν τὰ ὑπερένδοξα μεγαλεῖα, ὅπου βλέπουσι καὶ θαυμάζουσιν εἰς τὴν σὴν σεμνοπρέπειαν. Ἐθαυμάζει αὕτη μεγαλοπρεπῶς πάντων τὰς ἀρετὰς, πάντων ὑπερβίνει τὴν δόξαν, καὶ ἐκείναις ἢ χάριτες, ὅπου μὲ ἀφθονοπάροχον δόξαν τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας ἐκόσμησαν, διὰ νὰ πλουτίσουν τὸ βασιλικὸν σου ὑποκείμενον ἐκένωσαν ὅλα τὰ πολυτελῆ τως κειμήλια· μάλιστα δὲ διὰ νὰ σὲ ἀναδείξουν μέγαν εἰς τοὺς μεγάλους δυνάστας ὅχι μόνον σοῦ ἐχάρισαν τὴν ὑπὲρ ἧλιον ἐξαστράπτουσαν τοῦ αἵματός σου λαμπρότητα, ὅπου ἀπὸ τὸ μητρικὸν γένος ἀριθμοὶ πέντε σεβαστοὺς αυτοκράτορας, καὶ ἀπὸ τὸ πατρικὸν τόσους αὐθέντας καὶ ἡγεμόνας, ἀλλὰ συμμαζώνοντας τὰ τῶν ἄλλων καὶ εἰς τοὺς ἄλλους διεσπαρμένα χαρίσματα, ὅλα θαυμάσιως ἐν σοὶ τὰ ἀνακεφαλαίωσαν διὰ νὰ γένῃς μόνος ὑπὲρ πάντας ἀσυγκρίτως ἀξιοθαύμαστος. Ὅθεν καὶ

εἰς κάθε μέρος τῆς οἰκουμένης ἐνδόξως ἤχοῦσι τῶν μεγαλειῶν σου τὰ προτερήματα, κηρύττεται ἢ ἀμετρος πρὸς τὰ θεῖα εὐλάβεια, εὐφημεῖται ὁ θερμότητος ζῆλος, ἀδεῖται τὸ ἀξίεπαινον, μεγαλύνεται ἢ θεάρεστος πολιτεία· καὶ τόσον εἶναι πηχόσμιος περὶ σοῦ ἢ διήγησις, ὅπου ἀπὸ τῆς φήμης τὴν χουρήλατον ἀλπύγχα ἄλλον ἦχον τώρα ἢ φιλομαθῆς περιέργεια, παρὰ τὴν εὐφημίαν τῶν μεγάλων σου ἀρετῶν, τὴν δόξαν τῶν ἡρωϊκῶν σου κατορθωμάτων. Εὐλόγως λοιπὸν τοιοῦτον ὄντα σε, γαληνότατε ἡγεμὼν, θαυμαστὸν διὰ τὰς εὐποιίας, ὑπερθύμαστον διὰ τὰς ἀρετὰς, προστάτην σε ἠθέλησαν ταῦτα τῶν ἐλλογίμων τὰ Ποιητικὰ Ἀπανθίσματα, τὰ ὅποια προσκυνητικῶς προσφέρει εἰς τὴν εὐσεβεστάτην σου ἐκλαμπρότητα ἢ ταπεινὴ μου εὐλάβεια, ὡς μικρὰν τινα λογικὴν φορολογίαν τῆς μεγάλης χρεωστικῆς χάριτος, ὅπου κάθε τρόφιμος τῆς σοφίας ἀφείλει πρὸς σὲ τὸν μέγαν καὶ εὐεργετικὸν τῶν σοφῶν ἀντιλήπτορα. Καὶ ἀγκαλὰ ὀλίγον ἄξια, καὶ σχεδὸν οὐτιδανὰ εἶναι πρὸς τὴν σὴν μεγαλειότητα, ὁμοῦ εἰς τὴν βασιλικὴν σου ψυχὴν δέομαι εὐλαβῶς νὰ εὐρουν τὴν γενναίαν ἐκείνην ὑποδοχὴν, ὅπου εἰς τὸν εὐρύχωρον κόλπον τῆς θαλάσσης εὐρίσκουν οἱ μικροὶ ποταμοὶ, καὶ εἰς τὴν ἡλιοδόλον χώραν τοῦ ἀέρος τῆς γῆς ἢ ἀτμίδες. Θαρρύνει μου τὴν εὐλαβητικὴν ἐλπίδα ἢ ἐμφοτος καὶ ὑπερμέγιστος ἀγαθοσύνη τῆς σῆς γαληνότητος, τῆς ὁποίας τὸ ἔνθεον κράτος διατηρεῖοι εὐτυχέστατον καὶ ἀήττητον ὁ κραταῖος βασιλεὺς τῶν αἰώνων, εἰς δόξαν τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους, καύχημα τῶν ὀρθοδόξων, καὶ ὑπερασπισμὸν τῆς ἀγίας αὐτοῦ ἐκκλησίας.

Ἐνετίθεισιν, ἔτει τῷ σωτηρίῳ αὐθ'.

Τῆς σῆς ἐκλαμπρότητος ταπεινός, εὐλαβὴς, καὶ ἐλάχιστος δοῦλος, Ἰωάννης ἱερεὺς ὁ Ἀθράμιος.»

Μετὰ τὴν προσφωνητικὴν ἐπιστολὴν εὐρηται τεσσαράκοντα ἐννέα ἐπιγράμματα, ἐξ ὧν 25 ἑλληνιστὶ (σελ. 7, 10—24) 44 λατινιστὶ (σελ. 8, 25—34) καὶ 10 ἰταλιστὶ (σελ. 9, 35—43).

Τὰ Ἑλληνικὰ ἔχουσιν οὕτω.

1

Πρὸς τὸν γαληνότατον, ἐκλαμπρότατον καὶ εὐσεβεστάτον κύριον κύριον Ἰωάννην Κωνσταντίνου Βασσαράβα, αὐθέρτη πάσης Οὐγγροβλαχίας ἐπίγραμμα.

Παντοῖων δραπέτην κάλλη ἀρετῶν τε, κλεῶν τε, Λαῶν κοιρανέειν εὐδικίῃ νομίμῳ, Δυσμενέας μινύθειν, ἐσθλοῖσι τε δῶρα πορίζειν, Εἰρήνην φιλεῖν, ἐκπολεμεῖν τε θράσος, Ἐψίστω κοσμεῖν ταμῆν, νηοὺς τε ἐγείρειν, Καὶ μόνον κλείειν Χριστὸν ἀνακτα λόγον, Λαμπρότην ἔθει, συνίσει τε, σεβάσματοι, κάρτει, Σωφροσύνην αὐχεῖν, κ' εὐσεβίῃ προέχειν, Προστατέειν σοφίης, λάτρεται μουσῶν περιθάλλειν,

Καὶ χαρίτων χεῖρην βεῖθρα ἀειδοπόλοις, Ἐλλογίμων σῶζεν τε τύποις πόνον ἀφθιτον αἶψ, Πᾶσι τε εὐποιεῖν, πᾶσι δίκαια νέμειν, Τοῖα Ἰωάννου Κωνσταντίνου ἔνι κῆδη, Τοῦ Οὐγγροβλαχίης κράντορος εὐσεβείας.

2

Πρὸς τὴν εὐσεβεστάτην ὑψηλότητα καὶ ἐκλαμπρότατην Δόμνην κυρίαν κυρίαν Μαρίαν ἐπίγραμμα.

Τίς ποτε ἦδ', ἔφαιε, φάλη ἂν στήσατο ἄρτι, Δέσποινα ζαθέης ἔκγονος εὐγενίης; Ἠρώς τ' ἄλεχος, κ' Ἠρώων πότνια μήτηρ. Ἐκ δὲ φύθς ἀρχαῖ κλείνια πάντα γέγρα. Βουλὰν ἐν φρεσίν, ἐν τε λόγοισιν ἐπίφρονα μῆτιν, Ἐργοῖς, κἄν τε τρόποις εἰλικρινεῖαν ἄγει. Σωφροσύνης εἰκὼν, κρήνη μάλα ἄφθονος οἴκτου, Εἴσοπτόν τ' ἀρετῶν, εὐσεβίης τε πέλει. Κῦδος τοῖς δ' αἰσθήσῃ, ἐν: ἔστιπερ αὕτη Τῆς Οὐγγροβλαχίης ἡγεμονίης Μαρίη.

3

Πρὸς τὴν αὐτὴν ἐκλαμπρότατην Δόμνην διστιχον.

Τρεῖς χάριτας κλείει μῦθος, σὲ δὲ τὴν χάριν ἄλλην Ἐμφαίνει κάλλος σῶν ἀρετῶν, Μαρίη.

4

Πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον καὶ ὑπέρτατον κύριον κύριον Κωνσταντίνου Μπραγκοβάνου, ἀξιοπρεπέστατον υἱὸν τοῦ γαληνοτάτου πρίγγιπος ἐπίγραμμα.

ἦρωσ οὐ πέλεις εἰκὼν, οὐ τοῦνομα ἦρας, Κωνσταντίνε, κλέος πρωτότοκον πατέρος. Ἐργματα γὰρ κείνου παμπήθην οἶά τε λάμπει, Καὶ τὰ σέθεν δ' οὕτως ἀγλαὰ πάντα ἐνι. Φαίνει νῶ τε, δίκη, ἀρεταῖσι, σεβάσματοι, ἦθει, Κεῖνός γ' ἀυγάεις καὶ φρεσὶ κ' εὐσεβίῃ. Κεῖνός δ' αὐ ὁ πατήρ ἐνι, καὶ λαῶν φίλον ἔδωκε, Λαμπρὸς καὶ σὺ γόνος, καὶ μερόπων τε ἔρος. Πατὴρ ἄρ' ὡς αἶων πάντων κῦδος ἀγέρας ἔδει, Καὶ σέθεν μέλπει εὐνομα, ἔργα, σέδας.

5

Πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον καὶ ὑπέρτατον κύριον κύριον Στέφανον Μπραγκοβάνου, ἀξιοπρεπέστατον υἱὸν τοῦ γαληνοτάτου πρίγγιπος ἐπίγραμμα, αἰτιτιτόμενον εἰς τὸ αὐτοῦ εὐκλεέστατον ὄνομα.

Θεοποίη βουλῇ Στεφάνου ὄνομα ἔχεις Θεῖοδμον, Στέφανε, στέμμα τοῖο γένους. Παντοῖων ὄτ' εἶς ἀρετῶν στέφος· ἔπλοο δ' αὐθις Ἐνδοξὸν τ' ἔργον στέμμα ὑπερρερέων. Στέμμα πέλεις προγόνων· ὦν δὲ κλέος ἀσπετον ἄρτι, Εὐκλείη κάθεις, ἦθεσιν, ἦδὲ νόμῳ. Ἀλλὰ γε καὶ μουσῶν στέφος εἶ, στέφανός τε Ἀθήνης, Εὐχεα ὅτι φέρεις Ἀτθίδος ἰδιοσύνης. Ἄξιος εἶ τοῖνον, κεδνὸν στέφος οἶά τε πάντων, Κλείων κοσμεῖσθαι κειρανίης στεφάνου.

6

Πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον καὶ ὑπέρτατον κύριον κύριον Α. Ράδουλον Μπραγκοβάνον, ἀξιοπρεπέστατον υἱὸν τοῦ γαληνοτάτου πρίγγιπος ἐπίγραμμα.

Ἡμερίων στήνη χρηστὸν σέ, Ράδουλε, κλείζει,
Ζηλωτὸν τ' ἔννεον ἤπιον, εὐμενία.
Ἐνδίκαι καὶ γ' ἰσχυροὶ τοῖον πολυώνυμον ἄλθον,
Θάλλεις δ' ἐκ φύτης χρηστογόνων τοκέων.
Ἦθεα σὲ χρηστὸν, χρηστὸν κλέος, ἔργα τε φαίνει,
Χρηστὸν παιδείῃ, αἰνετὸς ἡδὲ βίος.
Εἶν τε λόγους ἔεις, βουλαῖσ' αὖτε ἔπλεον αὐθις,
Χρηστὸς, καὶ ἐπίσει, καὶ νοῦ, κ' εὐσεβίῃ.
Εὐπορεῖν οὐκοῦν χρηστῶν πάντων ἄξιός, οἷα,
Βελλὸς δωρεῖται, ἄσπετος ἢ τε γέει.

7.

Πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον καὶ ὑπέρτατον κύριον κύριον Ματαίην Μπραγκοβάνον, ἀξιοπρεπέστατον υἱὸν τοῦ γαληνοτάτου πρίγγιπος ἐπίγραμμα.

Ἰδὼ κλέος χαρίτων, νεοθηλὸς κοῦρα Ματαίη,
Πάτρης ἡδὲ γένους ἀγλαόμορφον ἔαρ.
Εὐγενίῃ σὲ πεφάσκει εὐχος ἐπάξιον εἶς,
Θεοσέβεια φάει ὅσον ἴον σε πάλιν.
Προσκλίει σὲ θέμις, βουλή τ' ἀρετῶν ἐκάστη,
Καὶ κόσμου κῦδος, κῦδος ἡδὲ γόνον.
Ἦς δὲ ἔρξῃ, σοφίῃ ἀγνή σὲ φιλοῦσα ὀρίζει,
Ἀγκαλίει στέφανοις, καὶ στεφάνοις διδοῖ.
Παντοῖος θνητῶν ἄπο σοὶ ἄρα αἶνος ὀφλεῖται,
Παντοῖος δόξης ἄλθον ἔπει γε φέρις.

8.

Εἰς τὴν εὐκλειστάτην ἱατροφιλοσοφικὴν δαφνηγορίαν τοῦ εὐγενεστάτου, καὶ λογιωτάτου κυρίου, κυρίου Γεωργίου Ὑπομενᾶ, εὐπατριδίου Τραπεζοῦντος ἐπίγραμμα.

Ἰκτρὸν σε, Γεώργιε, πασῶν ἱστορα νοῦσων,
Κληῖζει στίφος μήτιος ἄλλογίμων.
Γήθει δ' Ἀύσονίων, Δαναῶν τ' ἐρικυδέα φύλα,
Ἦν δὲ θεοῖσιν ἔρις στέμματος ἔμαρ σέο.
Παλλὰς ἔδ' ἐνέπει, ἔδ' αὐθις Φοῖβος Ἀπόλλων,
Σὴν τε κάραν στεφάνοις ἄλλοις ὦν ποθέει.
Καὶ δένδρον πολυλήϊος εὐ μάλα πατρὶς ἐνέγκει,
Φοῖνικος φλιθέου, στέμμα τῶν τοκέων.
Ἀνταίρει Παλλὰς καὶ πλέξασα ἔδ' ἑλκίαις,
Φοῖνι, δ' ἀρμόττει τῷ σοφίῃς τροσίμῳ.
Οὐ τῷ, Φοῖβος ἐνίσπει ἔμψρων δ' εἶος ἀκίστωρ,
Δάφνης κοσμησθῶ ἡδυπνῶ στεφάνῳ.
Τάμνει τὰν δῆριν Κρονίων, καὶ βίγνυσσι γῆρυ,
Θέλλειν ἐν ἡ μακάρων ὕψιβους κραδίαις.
Τριπλᾶ τὸν δ' ὑψοῖ σοφίῃ τε, γενέθλια, ἄλθος,
Τριπλοῦς οὖν φερέτω τούγῃ κάρη στεφάνου.

9.

Εἰς τὴν αὐτὴν ἐνδοξοτάτην δαφνηγορίαν τοῦ λογιωτάτου κυρίου Γεωργίου Ὑπομενᾶ τοῦ Τραπεζοῦντος ἐπίγραμμα.

Εὐγενέων Γεώργιε, κ' εἰν Ἀντήνορος ἔστι
Θηρεῖς οἷαν θεοσπίῃν σοφίῃν;

Ἱστορα δῶκε πάτρῃ καθὼν, κρατερόφρονε, ἔννεον,
Ἰχνηστὴν φύσεως ἀρχεγόνου κρυφίων.
Ἦγατε σὺς σοφίης μερόπων πολυῖδμονα φύλα,
Πατάδιον δ' ἔγνω ἐκκρίτον ἄλλογίμων.
Δῶμα τί σὺν Μουσῶν Ἀντηνορίδων; τί δὲ ὄχλον,
Μουσοπόλων σκοπίεις, ἔννεος εἴπερ εἶς;
Οὐκ ἀρκεῖν ἔριεις, σοφὸν ἔμμεναι, ἡδὲ καλεῖσθαι,
Ἄν μὴ κοσμηῆται τῷ στεφάνῳ σοφίῃ.

10.

Εἰς τὸν αὐτὸν διστιχον.

Θεοσπίσιος σὺ γεωργός εἶς, Γεώργιε, ἔστι,
Δράγματα σὺλλεξας παντοδαπούς σοφίης.

Τ' ἄνωτέρω δέκα ἐπιγράμματα ὡς καὶ τὰ ὑπ' ἀριθ. 21 — 23 ἐποιήθησαν ὑπὸ τοῦ ἐκδίδοντος τὴν συλλογὴν ἱερέως Ἰωάννου Ἀβραμίου, τὰ δ' ἐξῆς δώδεκα ὑπὸ διαφόρων, ὡς ἐν ἐκάστῳ σημειοῦται.

Πρὸς τὸν λογιώτατον κύριον Γεώργιον Ὑπομενᾶ τὸν ἐκ Τραπεζοῦντος, ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ ἱατροφιλοσοφίου ἀναγορεύσεως ἐπίγραμμα τοῦ λογιωτάτου Διονυσίου Ἱερομονάχου τοῦ Σπαρτωνῆ.

Μούσαις Φοῖβος ἔλεξε, πέδον τίδε νῦν ἑλικῶνος,
Ἀμδαίνοντ' ἀρετῶν, καὶ σοφίης τρέφιμον.
Μεῖψατε γαννόμενοι λιγυρὸν μέλος, ἡδὲ τε δάφνης,
Ἐρνεα δρεψάμεναι στέψατ' ἀριπρεπέως.
Αἰ δὲ γε σὺν σοφίῃς πατράσι Γεώργιε στέμμα,
Σὴ θῆκαν κορυφῇ ἔμπλεον ἀγλαίας.
Σκίρτα Τραπεζοῦντος ἔδος, φέρον υἱά τοῖον,
Νούσων τ' ἀργαλέων θεῶν ἀκίστορ' ἔχον.

12.

Εἰς τὴν πολυδύμητον στεφανηγορίαν τοῦ λογιωτάτου ἱατροφιλοσοφίου κυρίου Γεωργίου Ὑπομενᾶ τοῦ ἐκ Τραπεζοῦντος, ἐπίγραμμα τοῦ λογιωτάτου ἱερέως Λιβερίου Κολέττου Ἀθηναίου.

Ἐλλάς μυθοτόκος, μῦθοισι σοφῇ τε φανείσα,
Ἀπόλλωνα ἔγνω τέκτον ἀεστορίας.
Ἐλλάς καὶ νῦν ἑσπερίῃ τε πᾶσα γεραιεῖ,
Κάλλιστον ὅτι πέλει εὐχος ἀεστορίας.
Κεῖνον ἀεστορίας ἡγήτορα ἔνδικα ἔγνω,
Φῶς γὰρ ἡελίου φάρμακα γῆ παρέχει.
Σεῖο δὲ Πατάδιον θεῖ νῦν ἐπὶ φοῖνικι δάφνην,
Ἦ σὲ αἰεὶ στέφει παντολήτην παθέων.

13.

Εἰς τὸ αὐτὸ στέμμα διστιχον.

Κυρτεῖν βουλομένοις σὺν φοῖνικα εὐχὴ ὑπέκει,
Θεῖα γὰρ εἰν ἱατροῖς ἔξοχος ὅτι ἔση.

14.

Εἰς τὴν πολυθρόλλητον ἱατροφιλοσοφίαν δαφνηγορίαν τοῦ τιμιωτάτου καὶ λογιωτάτου κυρίου Γεωργίου Ὑπομενᾶ εὐγενεῶς Τραπεζοῦντος, ἐπίγραμμα τοῦ λογιωτάτου ἱερέως Γεωργίου Πατούσα Ἀθηναίου, αἰνιττόμενον.

εἰς τὸ ἐμψύλιον αὐτοῦ στέμμα, ὅπερ ἐστὶ φοῖνικὶ ἐν μέσῳ δύο πιτύων.

Ἄλγεα καὶ νοῦσοι στοναχεῖτε ὑπέρμαγα πῆμα,
Πῆμα, δ' πασσιδὴ ἕμιν ἐπαμφοχόθη.
Ἦνι Γεώργιος Ἰπποκράτην εὐ ὀπλοφορήσας,
Δῆρην ἀνθ' ἕμων αἰρεται ἀργαλίην.
Ἦ ἔγερει νίκας, καὶ λαμπρὰ τρόπαϊα γε στήσαι,
Τοῖον δ' Φοῖνιξ γὰρ στέμματος δαίγμα ἔχει.
Ἦ, τε μελῶν ἕμμας φυγαδεύεται τῆλε βροτείων,
Τῆ πιτύων σμύρνη ἀφθιτα ἐκταλείσας.

15.

Εἰς τὴν ὑπέρλαμπρον δαφνηγορίαν ἐπὶ τῇ ἱατροφιλοσοφικῇ διδασκαλίᾳ τοῦ εὐκλειστάτου καὶ λογιωτάτου κυρίου Γεωργίου Ὑπομενᾶ, εὐπατριδίου Τραπεζοῦντος ἐπίγραμμα τοῦ κυρίου Παλλαδίου Δαμιανοῦ τοῦ ἐκ Βλαχίας. Αἰνιττῆται τὸ γενέθλιον στέμμα.

Τίς σοι ἔρος δάφνης, ἦν ἔρι Γεώργιε δρέψας,
Ταινιόεις καμάτους, οὐνομα, ἡδὲ κόμην;
Τίποτε γένους φοῖνικα, τί δ' οὐ πίτυος κλάδον οἶρη,
Ἐς κόσμον κρατῆς, κῦδος ἄτε προγόνων;
Βουλήν ἀλλ' ἴσμεν νοῦς, ἤτορι ἦν ἀντιτάλλεις.
Κεθμός ἐπὶ βουλήν ἔμμεν' ἄτερ πατέρων.
Καὶ δὴ τοῖος εἶς. Γενετῆς ὅτι αἰθεα ἦδη,
Δάφνη ἀγάζεις, κ' ἰδμοσύνης στεφάνῳ.

16.

Ἔτερον διστιχον.

Σοὶ φοῖνιξ δάφνη τε πρόπει, ἄτε σύμβολα νίκης,
Νικᾷς γὰρ νοῦσων λοίγιον ἀκρασίαν.

17.

Εἰς τὴν ἀξίμπαινον ἱατροφιλοσοφικὴν ἀρακῆρυξιν τοῦ ἐπιφανεστάτου καὶ λογιωτάτου κυρίου Γεωργίου Ὑπομενᾶ τοῦ Τραπεζοῦντος, ἐπίγραμμα τοῦ κυρίου Γεωργίου Δαμιανοῦ τοῦ ἐκ Βλαχίας.

Ἐσπερίεις σὲ Γεώργιε τοπρὶν δῶκεν ἔδω,
Πλουτοῦντ' Ἑλλάνων εὐχεα, νῦν, σοφίην.
Ἄρτι σὲ ἀντολήθῃ δυσμῶν αὐχούοντα πορίζει,
Παιδείαν τε, λόγους, κ' Ἀυπινίην μελέταν.
Κρεῖττον; ἀλλὰ γέρε τὸ γέρας νῦν ἦδε ἀμείθει,
Φοιτῆς ὅτι φέρων ἄλθον ἀεστορίας.

18.

Ἔτερον διστιχον, αἰνιττόμενον τὸ γενέθλιον στέμμα.

Φοῖνιξ μὲν γένους τέκμαρ, πίτυς ἐστὶ γε ἱκταρ.
Σῆς δ' ἀρετῆς δάφνη σύμβολον, ἡδὲ γέρας.

19.

Περὶ τῆς ἐν ἱατροφιλοσοφίᾳ ἀνυψώσεως τοῦ ἐντιμωτάτου, καὶ λογιωτάτου κυρίου Γεωργίου Ὑπομενᾶ εὐγενεῶς Τραπεζοῦντος, τετράστιχον τοῦ κυρίου Γεωργίου Καγγελαρίου.

Τέχνην Ἰπποκράτους Γεώργιος ἦλθε δαῖναι,
Καὶ φέρε παντοῖην οἶκον ἰδμοσύνην.
Οὕτω ζουθὰ μέλισσα νέον προσεφίπτατ' ἐπ' ἄνθος,
Οὕτω δ' ἡρεμία ἄνθεα δρεψαμένη.

20.

Εἰς τὸν αὐτὸν δαφνηγορὸν διστιχον.

Δέρκεας, ξεῖνε, Γεώργιον αὐρῷ στέμματι δάφνης,
Τοῖον γεωργῶν εἶλε γέρας σοφίην.

21.

Πρὸς τὸν περιβλεπτόν, καὶ λογιώτατον κύριον Γεώργιον Ὑπομενᾶ τὸν ἐκ Τραπεζοῦντος, ἱατροφιλοσοφικῶν στεφάνῳ ἐνδόξως παρὰ τῶν ἐν Παταβίῳ σοφῶν κοσμηθέντα, τετράστιχον Ἰωάννου ἱερέως τοῦ Ἀβραμίου, αἰνιττόμενον εἰς τὸν γενεθλίον στέμματος τὴν πίτυν καὶ τὸν φοῖνικα.

Ὀλθία ἐκ πίτυος Γεώργιε, ἔλθια δάφνης,
Ὀλθία φοῖνικος στέμματα ἔρι φέρις.
Ὀλθον τε στεφάνῳ τοῖωνδε σὺ ἔνδικον ἔχεις,
Ὀλθιος ὅτι πέλει εἰν ἀρεταῖς ζαθείαις.

22.

Ἔτερον διστιχον.

Κόσμον ἱητροῦς δάφνη πάλατ' ἀγνοεῖ δὲ,
Πῶς σὺ Γεώργιε εἰ κόσμος ἐμοὶ χαρίεις.

23.

Εἰς τὸν αὐτὸν διστιχον.

Ἰδρωτὰς Γεώργιος ἐν γῆ σπείρειν Ἀθήνης,
Καὶ δρέψε στεφάνοις κῦδος ἀθανάτου.

24.

Εἰς τὸν εὐγενεστάτον δαφνηγορὸν καὶ λογιώτατον ἱατροφιλοσοφίαν κύριον κύριον Γεώργιον Ὑπομενᾶ τὸν Τραπεζοῦντος ἐπίγραμμα τοῦ κυρίου Ἀντωνίου Στρατηγοῦ Κερκυραίου.

Ἐνθὶκ' ἀγῆραον ἔρι Γεώργιε σέο κλείζει,
Πᾶσ' Ἑλλάς κληῖσι, ἔδ' ἑν Πατάβῳ τε σέβει.
Καὶ σοφίης στεφάνοις περιβάλλει κάρ σέο ἔννεον,
Ὡς αἰεὶ φιλέει ἰδμονα εὐλογεῖν.
Ἐσθλ' ἀρετῆς γὰρ δῶρα, ἐπαίνους, στέμματα, ὄντας,
Καρπύσθαι μόνον ταῦτα δέον λογίους.

25.

Ἔτερον διστιχον.

Ὀλθιος ἐς σοφίης στεφάνοις λάθει, ἡδὲ τὰ εὐχη,
Ὀλθιος σὺν καυτῶν πάντα τανῦν κατέχων.

Τὰ ἐν τῇ συλλογῇ λατινικὰ καὶ ἰταλικὰ ἐπιγράμματα ποιηθέντα πρὸ πάντων ὑφ' Ἑλλήνων λογίων ἐπιγράφονται ὡς ἐξῆς.

Σελ. 8. « Glorioso nomini serenissimi ac piissimi principis totius Valachiae etc. Ioannis

Constantini Bassarabæ, epigramma D. Michælis Schendi Cretensis. » ἐκ στίχων 10.

Σελ. 9. « Alla gloria immortale del serenissimo e piissimo prencipe di Valacchia Giovanni Constantino Bassaraba Generosissimo Mecenate de' letterati, sonetto dello stesso signor Michiel Schendo. » στίχ. 14.

Σελ. 25. « In gloriosissimam philosophiæ ac medicinæ lauream in famosissimo archilyceo Patavino meritissime susceptam ab illustrissimo atque erudissimo D. Georgio Hypomena nobili ex Trapezunte, olim ultramarinæ consiliario dignissimo, elogium D. Palladii Damiani Valacchi. » στίχ. 42.

Σελ. 27. « In auspiciatissimam philosophiæ ac medicinæ lauream illustrissimi domini Georgii Hypomenæ Trapezuntii, epigramma D. Michælis Schendi Cretensis. » στίχ. 10.

Σελ. 28. « Dum vir doctissimus Georgius Hypomena Trapezuntius palmam in stemmate gerens, philosophiæ ac medicinæ laurea decoratur. Confertur cum antiquo Georgio Trapezuntio scientiarum peritia insigni. Exastichon P. Alberti Lorandi. » στίχ. 6.

Αὐτόθι. « De eodem distichon ejusdem. »

Σελ. 29. « All'illustrissimum dominum Georgium Hypomenam nobilem Trapezuntium, philosophiæ ac medicinæ laurea donatum, epigramma D. Valentini Bortolucii Doct. » στίχ. 10.

Σελ. 30. « Philosophiæ, medicinæque laureato illustrissimo Domino Georgio Hypomenæ Trapezuntio, palmam inter pinus in stemmate præferenti, epigramma D. Antonii Bruni Doct. » στίχ. 14.

Σελ. 31. « In gloriosissimam philosophiæ ac medicinæ lauream illustrissimi atque erudissimi D. Georgii Hypomenæ Trapezuntii, nobilis ex Trapezunte, olim I. N. Ultramarinæ consiliarii dignissimi epigramma D. Dionysii Spandoni. » στίχ. 4.

Σελ. 32. « Ad illustrissimum ac doctissimum D. Georgium Hypomenam nobilem Trapezuntium, prosua gemina doctoratus laurea philosophiæ ac medicinæ, epigramma D. Stauri Molaimi Cassiopensis. » στίχ. 6.

Σελ. 33. « All'illustrissimum ac erudissimum D. D. Georgium Hypomenam nobilem ex Trapezunte, dum philosophiæ ac medicæ facultatis laurea insignitur, epigramma D. Georgii Damiani Valacchi. » στίχ. 10.

Σελ. 34. « In doctoralem philosophiæ et medicinæ lauream præstantissimi ac doctissimi

D. Georgii Hypomenæ nobilis Trapezuntii, epigramma D. Marci Zandirii. » στίχ. 8.

Σελ. 35. « Nel ricever la laurea dottorale l'illustrissimo signor Giorgio Ipomena Greco, che anco prima di portarsi a Padova, già in Grecia era degno di laurea, sonetto del P. Alberto Lorando Agostiniano. » στίχ. 14.

Σελ. 36. « Nel ricever la laurea dottorale in filosofia e medicina l'illustrissimo signor Giorgio Ipomena da Trabisonda, che hà nello stemma una palma, sonetto del P. Alberto Lorando Agostiniano. » στίχ. 14.

Σελ. 37. « Nella gloriosissima laurea di filosofia e medicina dell'illustrissimo signor Giorgio Ipomena da Trabisonda, sonetto in cui s'allude alla palma dello stemma, del sig. Francesco Tagliapietra. » στίχ. 14.

Σελ. 38. « Nel felice dottorato in filosofia e medicina dell'illustrissimo signor Giorgio Ipomena nobile di Trabisonda, sonetto del signor Giovanni Iraclioti dal Zante. » στίχ. 14.

Σελ. 39. « Per gl'applausi ottenuti nel felicissimo dottorato in filosofia e medicina dell'illustrissimo e virtuosissimo Sig. Giorgio Ipomena nobile Trapezuntio, sonetto del sig. Giovanni Schendo Cretense. » στίχ. 14.

Σελ. 40. « Per la laurea conseguita in filosofia e medicina dell'illustrissimo signor Giorgio Ipomena nobile di Trabisonda, sonetto del sig. Alvise Calicchiopoli da Corfù. » στίχ. 14.

Σελ. 41. « In lode dell'illustrissimo Signor Giorgio Ipomena Trapezuntio, per la sua gloriosa laurea di filosofia e medicina, sonetto del sig. Nicolò Glichi da Giannina. » στίχ. 14.

Σελ. 42. « Nella celebre laurea in filosofia e medicina dell'illustrissimo signor Giorgio Ipomena nobile Trapezuntio, sonetto del sign. Emanuel Querini dal Zante. » στίχ. 14.

Σελ. 43. « Nella laurea degnamente riportata in filosofia e medicina dall'illustrissimo signor Giorgio Ipomena Trapezuntio, sonetto del sig. Michiel Schendo. » στίχ. 14.

(Ἔπεται συνέχεια.)

Η ΦΙΛΙΑ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΙΣ.

Ἄγγελος ἀκαδημαϊκὸς ΕΡΝΕΣΤΟΥ ΚΟΥΡΤΙΟΥ
Καθηγητοῦ τῆς Φιλολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Γοτtingης.

(Α. Α. Κοντοσταύλω, ἀνδρὶ ἀρετῇ καὶ παιδείᾳ κεκοσμημένῳ
ἐλάχιστον τοῦτο εὐγνωμοσύνης καὶ εὐκρινούς
φιλίας τεκμήριον.)

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὅσῳ μεταβάλλεται ἡ τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὰ γήινα ἀγαθὰ σχέσις, τοσοῦτω καὶ ἡ ἐπιστήμη προσπαθεῖ νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν ἀλλοιούμενην τούτων ἀξίαν διὰ τῶν διαφόρων χρόνων καὶ τόπων. Ἀλλ' ὡσπερ ταῦτα οὕτω καὶ τὰ πνευματικὰ ἀγαθὰ ὑφίστανται ὁμοίας ἀλλοιώσεις. Καὶ ταῦτα μεταβάλλουσι τὴν πρὸς ἄλληλα θέσιν των, ὥστε τὰ καθ' ἕκαστα τούτων, καθ' ὅσον ἔχουσι σημασίαν τινὰ πρὸς σύμπαντα τοῦ λαοῦ τὸν βίον, ἴστανται ὑψηλότερον ἢ κατώτερον. Ὅσῳ δὲ αἱ μεταβολαὶ αὗται συνδέονται στενωῶς μὲ σύμπαντα τοῦ λαοῦ τὰ ἦθη, τόσῳ καὶ ἡ ἔρευνα τούτων εἶναι ἐλυκιστικώτατον πρόβλημα. Ἡ μὲν γενικὴ ἱστορία, δοθείσης μόνον εὐκαιρίας, δύναται νὰ ψάσῃ τῶν ἐσωτερικῶν κινήσεων τῆς συνειδήσεως τοῦ λαοῦ, ἐν δὲ τῇ ἱστορίᾳ τῆς φιλοσοφίας μόνον ἐν τοῖς διαφόροις φιλοσοφικαῖς συστήμασιν ἐγκρασσονται περὶ τούτων λέξεις τινές, καὶ τοῦτο, διότι τὰ ἀβρά ταῦτα τοῦ ἱστορικοῦ βίου μέρη ἀνθίστανται πρὸς αὐστηρὰν ἐπιστημονικὴν μέθοδον καὶ μᾶλλον ἀρμύζουσιν εἰς παρατυχοῦσαν διαπραγματεύσιν, καὶ ἐν τοιαύταις ἰδίως ἐσορταῖς, οἷα ἡ ἡμετέρα, ἐνθα οἱ ἀκαδημαϊκοὶ συνειδόν, ἵνα παράσχουσι τὸν νοῦν εἰς ἀντικείμενον γενικῶς ἐνδιαφέρον τὴν ἐπιστήμην. Ἐπειδὴ δὲ πάντες ἡμεῖς διὰ πνευματικὰ ἀγαθὰ ἐνδιαφερόμεθα, θέλω ποιῆσαι σήμερον τὸν λόγον περὶ τοῦ κτήματος τῆς φιλίας, τῆς καὶ ἡμᾶς ἐν γνησίᾳ τινὶ κοινότητι συνδεούσης, καὶ ἰδίως περὶ τῆς διαφερούσης σημασίας, ἣν αὕτη ἐν τῇ ἀρχαιότητι οὐ μόνον πρὸς τὴν ἠθικὴν ἀγωγὴν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν μόρφωσιν καὶ πρὸς τὴν πολιτείαν ἔσχεν.

Ἡ τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν ἀξία δὲν ἴστανται ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς τοῦ βίου, εἴμῃ ἐν τῷ κύκλῳ τῶν ἐπιθυμούντων καὶ ἐπιμελουμένων ἠθικὴν τελείωσιν. Ἀλλ' εἰς τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην ἀντίκειται ἄλλη τις, καὶ αὕτη εἶναι ἡ πρὸς τὴν πλεονεξίαν σπουδή. Ὁ ἠθικῶς σκληρὸς ἄνθρωπος, ἰστάμενος ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ κόσμου, ἀποκρούει, ὡσπερ ἡ φύσις τοῦ τῷ ὑπαγορεύει, βίᾳ ἢ δόλῳ πᾶν ὅ,τι κωλύει τὴν ἰδιογνωμοσύνην του. Ἡ ἰδιογνωμοσύνη του ὅμως αὕτη πρέπει νὰ ἔχη ἀντίρροπὸν τι, εἴαν ἡ ἀνθρώπινος κοινωνία δὲν πρέπει νὰ γείνη πεδίων ἀδυσμενέτων ὅλως

παθῶν. Ἡ κοινωνία προστατεύεται κατὰ τοῦ σφετερισμοῦ τῶν ἀτόμων διὰ τῶν ἠθῶν, ἅτινα ἢ θέλησις τῆς ὀλότητος συγκρατεῖ τὸ δὲ ἦθος ἀναγνωρίζεται ἐν τῷ νόμῳ, οὕτινος τοῖς θεσμοῖς πάντες οἱ βουλόμενοι νὰ κοινωνήσωσι τῶν ἀγαθῶν τῆς κοινωνίας πρέπει νὰ ὑποταγῶσιν, οἱ μὲν, ἐξ ἐσωτερικῆς ὁμοφροσύνης, οἱ δὲ, φόβῳ τιμωρίας. Ὁ νόμος παιδαγωγεῖ τὸν ἄνθρωπον, ὅστις φρονίμως τούτῳ ὑποταγμένος διδάσκειται τὴν ἀρετὴν, ἣν οἱ Ἕλληνες, ὡς τὴν κρηπίδα πάσης ἄλλης ἐξελάμβανον, τὴν σωφροσύνην, τὴν ἀρετὴν δηλ. τοῦ μετρίως φέρεσθαι, τοῦ σοφῶς καὶ ἐσκεμμένως λόγῳ τε καὶ ἔργῳ ἐκυτὸν περιορίζειν. Καὶ καθίσταται μὲν διὰ τούτου ὁ ἄνθρωπος δίκαιος, ἀλλ' ἡ δικαιοσύνη του αὕτη ἐσωτερικὴ μόνον οὐσα κωλύει μὲν τὴν ὁρμὴν τῆς πλεονεξίας, δὲν δύναται ἕμῳς καὶ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἀποκρούσῃ ὥστε ἡ ἰδίως ἠθικὴ ἀνάγκη μένει ἀνεκπλήρωτος,

Εἰς τὸν νόμον ὑψηλότερόν τι καθιέρωσεν ἡ θρησκεία· οἱ θεοὶ σκέπουσιν ὅ,τι μετὰ τὴν βουλήν των ὡς νόμος κατέστη ἐν τῇ πολιτείᾳ· ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ ὑποστηρίζει τὸ πρὸς τοὺς νόμους σέβας. Ἀλλὰ καὶ ἡ θρησκεία πκρέχει τὰς ἰδίας ἐαυτῆς πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἀξιώσεις· ἐπιθυμεῖ ὥστε ὁ ἄνθρωπος γὰ ἀναγνωρίζῃ τοὺς Θεοὺς ἐκυτοῦ ἀνωτέρους πρὸ ἐκυτοῦ ὑπάρξαντας, νὰ λατρεύῃ αὐτοὺς, καὶ νὰ ἀπέχῃ πάσης βλασφημίας καὶ βεβηλώσεως. Πκρέχει λοιπὸν καὶ αὕτη καθ' ἑαυτὴν εἰς τὴν πλεονεξίαν ὑγιά καὶ σώφρονα ἀγωγὴν, καὶ ἀσκεῖ τὴν ἀρετὴν τῆς σωφροσύνης ἐν ὑψηλοτέρᾳ τινὶ σφαίρᾳ, ἢ ἐν ἐκείνῃ μιᾶς πολιτικῆς νομοθεσίας. Οἱ Θεοὶ ἀπαιτοῦσιν ἀνώτερόν τινα ἀγισμόν· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀπόλλων τιμωρῶν τὸν θρασὺν ἀπαιτεῖ νὰ εἰσελθῇ ὁ ἐναγὴς πλεονέκτης εἰς τὸ μαντεῖόν του.

Ἀλλ' ὅμως καὶ ἡ ἑλληνικὴ θρησκεία καὶ ἐπὶ τῆς ὑψίστης αὐτῆς βαθμίδος, καὶ ἐκείνη δηλ. ἡ ἐν Δελφοῖς τοῦ Ἀπόλλωνος λατρεία, δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ καταστήσῃ τὸν ἄνθρωπον ἐλεύθερον τοῦ ζυγοῦ τῆς πλεονεξίας· ὅθεν καὶ ἐταπεινοῦ μὲν ἐκυτὸν ὁ θρησκευτικὸς ἄνθρωπος πρὸ τῶν ἀοράτων δυνάμεων ἐν θυσίαις καὶ προσευχαῖς, καὶ ἠσθάνετο ἐν μικραῖς καὶ μεγάλας περιστάσει τὴν ἀπαραίτητον τοῦ Θεοῦ βοήθειαν, ἐτι δὲ ἀνῆγεν αὐτὸν ἢ τέχνη πρὸς τοὺς Θεοὺς, καὶ ἐν τῇ θέᾳ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ἐδείκνυσεν αὐτῷ τὴν πλήρωσιν τῆς ἰσχύος καὶ χάριτος τοῦ ἀνακτος τῶν Θεῶν, ἀλλ' ἡ ἐπιθυμία τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας δὲν μετεβάλλετο, πρὸς δὲ ἐξηντλείτο λίαν ἢ οὐσίᾳ τῆς θρησκείας ἐν ἐξωτερικαῖς τελεταῖς. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ ὑπάρχῃ ἐνδόμυχόν τι, ὅπερ νὰ καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον ἀληθῶς ἐλεύθερον, εἰς νέος βιωτικὸς νόμος, ὅστις ἀπωθῶν τὸν ἀρχαῖον, νὰ διδάσκῃ νὰ γινώσκῃ ἐκυτὸν ἀποχωροῦντα σωματικῶς,

καὶ διὰ τῆς πλήρους τρύτης ἀποχωρήσεως νὰ καταστή ἀληθῶς ἴδιον ἑαυτοῦ κτῆμα. Τοιαύτη δὲ ἀκριβῆς τῆς πλεονεξίας ὑπερνικήσις μόνον διὰ τῆς ἀγάπης ἦτο δυνατὴ, καὶ ἐπειδὴ γινώσκιν ἀγάπης τῆς θεότητος πρὸς τὸ ἀνθρώπινον γένος οὐδεμίαν ὁ ἀρχαῖος κόσμος εἶχε, δὲν ἠδύνατο ἐπίσης οὔτε ἡ εὐσέβεια τοῦ νὰ ἐπιφέρῃ ἀντέρωτα (ἀμοιβαίον ἔρωτα), οὔτε ἡ θρησκεία του νὰ προξενήσῃ ἀτομικὴν ὑποχώρησιν.

Οὕτω δὲ σπουδαιότεραι ἦσαν αἱ ἀνθρώπιναι οἰκίσεις, οἱ τόποι ἀμοιβαίας ἀνθρωπίνης ἀγάπης. Πόσον δὲ ὑψηλὰ ἴστατο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἡ ἐστία τῆς οἰκίας, τὸ ἱερόν τοῦτο τῆς οἰκογενεῖας κέντρον, πῶς ἐπέζων ἐν πιστῇ κοινωνίᾳ μετὰ τῶν ἀπελθόντων τῆς οἰκογενεῖας μελῶν, καὶ μετὰ πόσης ἀγωνίας περὶ πολλοῦ ἐποιοῦντο, ἵνα διατηρηθῆται ἄσθεσον τὸ πῦρ ἐπὶ τῆς ἐσχάρης! Καὶ ὡς διὰ τοὺς βωμοὺς τῆς πόλεως οὕτω καὶ διὰ τὴν ἐστίαν τῆς οἰκίας τῶν ἡγωνίζοντο οἱ πολῖται. Ἐπειδὴ δὲ αὐτῆς συνησθάνοντο ἑκαυτοὺς ἀδιαιλύτως τῇ πατρίδι συνδεμένους καὶ πλήρους πολιτικῆς τιμῆς κοινωνοὺς. Ἄλλ' ἐνταῦθα διαγιγνώσκει τις καὶ ἰδιάζουσάν τινα τῶν ἀρχαίων κατάστασιν. Ὁ γάμος π. χ. ἦν μόνον δυνατὸς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοπικῆς τινος κοινωνίας, καὶ ἦν ἀπαραίτητος διὰ τὴν διατήρησιν αὐτῆς ἀνῆκε λοιπὸν οὗτος οὐχὶ εἰς τὴν ἀτομικὴν κλίσιν, ἀλλ' ἦν πολιτικὸν καθήκον, καὶ ἐκ τῆς εκπληρώσεως τούτου ἐξήρτητο τοῦ πολίτου ἡ θέσις. Ἀτομικὴ ἄρα εὐδαιμονία καὶ ἠθικὴ βελτίωσις δὲν ἦσαν τοῦλάχιστον τὸ τέλος τῆς συνάψεως τοῦ γάμου ὥστε οὐ μόνον σκέψις νηφαλιωτέρα ἀπῆτειτο, ἀλλ' ἐφαινετο ἀκροσφαλὲς οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἄτοπον νὰ ἐπενεργήσωσιν ἐπὶ τούτου γινώμαι. Ἡ γυνὴ δὲν κατεῖχε τὴν αὐτὴν τῷ ἀνδρὶ πολιτικὴν θέσιν, ἡ δὲ οἰκογένεια ἦν εὐρεῖα τις τοῦ οἰκοδεσπότης ὑπόστασις, ὥστε καὶ ἡ πρὸς τοὺς οἰκείους του ἀγάπη ἦν εὐγενέστερόν τι φιλαυτίας εἶδος. Ἡ ἀγάπη λοιπὸν ἡ ὀφείλουσα νὰ ὑπερνικήσῃ τὴν ἰδιογνωμοσύνην πρέπει νὰ ἦναι πάντῃ ἐλευθέρη, ἀνεξάρτητος φυσικῶν ἐπιθυμιῶν καὶ ἐξωτερικῶν αἰτίων, εἰς ἐπίσης διατεταγμένων ὑποστάσεων δεσμὸς, καὶ ἐπὶ τούτου ἐρεῖδεται ἡ ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ ἰδιάζουσα τῆς φιλίας σημασία, ὅτι δηλ. αὕτη διὰ τοὺς ὑψίστους σκοποὺς τῆς ἀνθρωπίνης παιδείσεως, πρὸς ἣν, καίτοι λεληθῶτως, πᾶσα ἀδιάφορος ἀνθρώπου ψυχὴ σπεύδει, ἀντικατέστησεν ὅ,τι παρ' ἡμῖν εἶναι θρησκεία καὶ οἰκογενειακὸς βίος. Οὐδέποτε οἱ ἀρχαῖοι ἐθῆκαν ἐπὶ τῆς αὐτῆς βαθμίδος τοῦ γάμου καὶ τῆς φιλίας τὸν δεσμὸν, καὶ παραβάλλοντες ἔκρινον τοῦτο κατὰ τὴν ἐννοίαν τοῦ Δαβὶδ, ὅτε οὗτος ἔλεγε πρὸς τὸν Ἰωνανθάν' «Ἐθαυμαστώθη ἡ ἀγάπη σου ἐμοὶ ὑπὲρ ἀγάπης σιν γυναικῶν.» Ναὶ δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἐνταῦθα

ἐδόθη ἐλευθέρη τις καὶ πάσης ἐξωτερικῆς ἐπηρεῖας ἀνεξάρτητος σχέσις, ἐν ἣ ὁ ἀνθρώπος ἠδύνατο νὰ ἀφίσταται ἑαυτοῦ, πλήρως ἀνθρωπίνης ἀμοιβαιότητος σχέσις, ἐλεύθερον δοῦναι καὶ λαβεῖν. Αἱ ὑψηλότεραι λοιπὸν ἀρεταί, ἀλήθεια καὶ πίστις, ἀγάπη καὶ αὐταπάρνησις ἐνταῦθα μόνον συνῆλθον ἐν πλήρει ἐνεργείᾳ καὶ ὁ ἠθικὸς βίος πλουσιώτατα ἀνεπτύχθη.

Ἄλλὰ καὶ ἡ γλῶσσα παρέχει ἡμῖν ὠφέλιμα δείγματα περὶ τῆς διαφορῆς ἐννοίας τῆς φιλίας παρὰ τοῖς Ἕλλησι. Φίλος σημαίνει «ἀγαπητὸς» καὶ ὑπὸ ταύτην τὴν ἐννοίαν ὑποκρύπτεται πᾶν ὅ,τι ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν ἐρρίζωσε, μάλιστα δὲ πᾶν ὅ,τι ἡμῶν ἴδιον κατέστη, καὶ εἶναι κεχαρισμένη τις μόνον ἔκφρασις ἀντικαθιστώσα τὰς κτητικὰς ἀντωνυμίας. Εἴτε σημαίνει τὴν ἐνεργὸν τῆς ψυχικῆς διαθέσεως τάσιν πρὸς τὴν εὐπρέπειαν. ἔχει λοιπὸν ἐν ἑαυτῇ καὶ καθ' ἑαυτὴν ἡ λέξις τερπνὸν τινα καὶ διαφοροῦμενον νοῦν, «φιλούμενος καὶ φιλῶν.» Ἐτι δὲ ἐν τῇ τελευταίᾳ χρήσει ἡ λέξις ἔχει λεπτήν τινα διαφορὰν ὡς ἐπίθετον μὲν «φίλος» σημαίνει διάθεσιν τινα τῆς καρδίας, ἣτις δύναται νὰ ἦναι οὐ μόνον πρόσκαιρος ἀλλὰ καὶ μονομερῆς, ὡς οὐσιαστικὸν δὲ τὴν κατάστασιν, οὕτως εἰπεῖν, ἐν ἣ εἰσῆλθέ τις, τὴν διαιρητὴν τῆς φιλίας σχέσιν, τοῦθ' ὅπερ μόνον ὡς ἀμοιβαίον δύναται νὰ θεωρηθῇ. Ἐντεῦθεν ἔπεται ὅτι «φιλία» ἔχει πλατυτέραν τινα ἐννοίαν ἢ «ἀγάπη», ἐνῶ τούναντιον «ἔρω» ἔχει στενοτέραν τῆς «ἀγάπης» σημασίαν. Καὶ φιλία μὲν εἶναι ἡ ἐπεληθούσα ἰδιοποίησις, ἡ κακῶς ἐπιβεβαιωμένη ὁμόνοια, ἡ βεβαιότης τοῦ φιλοῦντος κτήσις, ἔρω δὲ, ἡ μονομερὴς δηλονότι ἐπιθυμία, εἶναι ἐπιθυμοῦσά τις καὶ ἐξ ἠδουπαθείας τεθολωμένη τοῦ θυμοῦ διέγερσις. Τῷ ἔρωτι συγγενῆς εἶναι ἡ ἔρις, καὶ ὡς αὕτη οὕτω καὶ ἐκεῖνος φέρει ἀνησυχίαν καὶ ταραχὴν, ἐνῶ τῇ ἰδέᾳ τῆς φιλίας συνδέεται ἡ τῆς εἰρήνης, τῆς ἐναργείας καὶ τῆς ἰλαρότητος.

Αὕτη ἡ φιλία εἶναι ἡ μόνη τοῦ ἀρχαίου βίου ψυχῆ. Αὕτη δίδωσι τούτῳ πνοήν τινα τῆς εὐθυμίας, ἣτις ὡς λεπτὸς τις ἀτμὸς ἐπὶ τῶν καθαρῶν τῆς ἀρχαιοτάτης μορφῶν ἐξαπλουμένη περιβάλλει ἡμᾶς πλέον παντὸς ἄλλου. Αὕτη εἶναι ἡ συγγενεστάτη τῇ ἡμετέρᾳ οὐσίᾳ ἐκπροσωποῦσα ὅ,τι ἐν τῷ νεωτέρῳ κόσμῳ εἶναι ἡ ῥωμαντικὴ, τὸν ψευδῆ ἐνθουσιασμόν, ὅστις ἐπὶ τῆς γυναικείας λατρείας καὶ ἐπὶ τοῦ γυναικείου ἔρωτος ἐρεῖδεται.

Τούτου δὲ ἕνεκα καὶ τὴν ποίησιν αὕτη ἐνεψύχωσε τῶν Ἑλλήνων ὁ Ὀμηρος οὐδέποτε ἐξαιρεται καὶ ἐνθουσιᾷ μᾶλλον, ἢ ἄδων τὴν φιλίαν τοῦ Ἀχιλλέως καὶ Πητρόκλου, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὄχλου τῶν ἰδιοτελῶν παθῶν, ἅτινα πληροῦσι τῶν Ἀχαιῶν τὸ στρατόπεδον, ἡ ἀγάπη αὕτη εἶναι ὡσπερ τις ὄσσις, ἐφ' ἣς τὸ βλέμμα ἡμῶν μετὰ χαρᾶς ἐπαναπαύεται,

καὶ ἐνθα τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας τὰ ἐσώτατα γίνονται καταφθνή. Ἡ φιλικὴ ἀγάπη ὡς πασῶν τῶν ἐπιθυμιῶν ἰσχυροτέρα οὐ μόνον διασπᾷ πάντα ἄλλον σκοπὸν, ἀλλὰ διαρρηγνύει καὶ αὐτὰ τοῦ Ἄδου τὰ κλειθρα.

Νυκτὸς διάγει ἡ σκιά τοῦ Πατρόκλου ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ ἐταίρου καὶ ἐν τῷ ἀγῶνι προΐπταται τοῦ ἄρματός του ὁ Ἀχιλλεὺς ὑπισχνεῖται καὶ εἰς αὐτὸν τὸν εὐρώεντα τοῦ Ἄδου δόμον νὰ τηρήσῃ πίστιν εἰς τὸν φίλον, καὶ πρὸς δεῖγμα συνενταφιάζεται καὶ ἡ τέφρα τῶν ἐταίρων. Δὲν εἶναι δὲ τοῦτο ἐπίπλαστον δεῖγμα ἐνθουσιώσεως ἀβροφροσύνης, διότι καὶ ἐν ἰσορικοῖς χρόνοις πολλαχῶς βλέπομεν περὶ πόσου ἐποιοῦντο οἱ φίλοι τὸ ἀναπαύεσθαι πλησίον ἀλλήλων ἐν τῷ τάφῳ. Οἱ Πυθαγόρειοι λ.χ. ἦλθον εἰς Θήβας ἵνα κομίσωσιν οἴκαδε τὰ ὄσθα τοῦ Λύσιδος, ὡς νομίζοντες ὅτι ἵνα ἀναπαυθῆ οὗτος καλῶς, ἔπρεπε νὰ ἐνταφιασθῇ μετὰ τῶν ἐταίρων του. Οἱ τάφοι τῶν φίλων Φιλολάου καὶ Διοκλέους ἦσαν θεοιμένοι οὕτως, ὥστε ἠδύνατό τις ἐκ τοῦ ἐνὸς νὰ προσβλέπῃ τὸν ἕτερον. Ἐνεκα τούτου καὶ ὁ εὐσεβὴς Πολύγνωτος παρέστησεν ἐπὶ τῶν ἐν Δελφοῖς αὐτοῦ εἰκόνων ἐν Ἄδου ἠνωμένους διὰ προσφιλοῦς τινος συμπλέγματος, τοῦθ' ὅπερ δείκνυσιν, ὅτι καὶ ἡ εἰκαστικὴ τέχνη ἐλάμπρυνε τὴν φιλίαν οὐχὶ ἐν ψυχρᾷ ἀλληγορίᾳ ἀλλ' ἐν μορφαῖς ζωικῆν θερμότητα ἐχούσαις. Ἐπὶ χαριέστες ἐπίσης εἰκόνος παρίσταται ὁ Ἀχιλλεὺς ἐπιμελῶς φροντίζων νὰ θεραπεύσῃ τὸν τετρωμένον αὐτοῦ φίλον. Ἐπὶ τῆς Φικωρονείου Κίστης (1), ἐν λεπτοῖς σκιαγραφήμασιν ἀνελίσσεται πρὸ ἡμῶν θαυμασμοῦ ἀξία εἰκὼν παριστώσα μετὰ τῶν Ἀργοναυτῶν δύο νεανίας, ὧν ὁ εἰς τίθησι τὸν βραχίονα ἐπὶ τοῦ τραχήλου τοῦ ἑτέρου, χαριεστάτη τῶντι εἰκὼν τρυφερᾶς φιλοφροσύνης. Οὕτως ἐν εὐπρεπεῖ ἐπίσης ἐκ μαρμαροῦ συμπλέγματι ἴστανται ὁ Ὀρέστης καὶ Πυλάδης ἐγγὺς ἀλλήλοις παρασκευαζόμενοι πρὸς κοινόν τι ἔργον, καὶ ἐν καταλληλοτάτῳ συμπλέγματι παρέστησεν ἐπίσης ἡ τέχνη τὸν Ὀρέστην καὶ Ἠλέκτραν τοὺς ἀταδελφούς ὡς φίλους, διότι κατὰ τὸν Ὀμηρον καὶ ἡ φιλία ἐξίσουται τοῖς οἰκογενειακοῖς δεσμοῖς, καὶ ἡ πρὸς τὸν σύμφωνον ἀγάπη παρίσταται ἐπὶ τῶν ἀρχαίων τῆς τέχνης μνημιῶν ὡς εἰς φιλίας δεσμὸς.

Βαθῶς ἐκεῖτο ἐρρίζωμένον ἐν τῷ ἐθνικῷ τῶν Ἑλλήνων χαρακτῆρι, ὅτι ἡ φιλία τόσῳ ἐξοχῶν ἔχουσα σημασίαν περὶχε τὸν τύπον πρὸς πᾶσαν ἐν γένει ἀγάπης σχέσιν. Αὕτη ἐν πᾶσι τοῖς στενοτέροις συλλόγοις ἀνταπεκρίνετο ὡς ἐπὶ τὸ μᾶλλον εἰς τὸν πάτριον τῆς ἰσότητος νοῦν, ὅστις ἐθεώρει ἀδικίαν ἢ

(1) Κατὰ τὸ 1742 πλησίον τῆς Παλαιστίνης εὐρεθεῖσα καὶ ὑπὸ τοῦ πρώτου αὐτῆς κατόχου De Ficorini τοῦνομα λαβούσα εὐρίσκειται ἡδὲ ἐν τῷ Collegio Romano ἐκτεθειμένη. Σ. Μ.

μᾶλλον βλάβην ἐὰν δὲν ἠδύνατό τις τὸ ληφθῆν ἀγαθὸν νὰ ἀποδώσῃ ἀφθόνως. Οἱ ἀρχαῖοι ἠθέλον ὥστε νὰ ἐλλείπῃ τις τοῦ εὐεργετῆν τὸν φίλον τόσῳ, ὅσῳ καὶ τοῦ βλάπτειν τὸν ἐχθρόν. Τοῦτο δὲ συνείχετο πάλιν μετὰ τῆς πρὸς τὴν ἀμιλλαν σπουδῆς, τὴν ἐλαστικὴν καύτην τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους δύναμιν, ἣτις συνοδευομένη καὶ μετὰ τῆς χαρᾶς ἐν τῷ συναλλάσσειν τὰς ἐννοίας καὶ ἐν τῷ κοινῇ ὑφίστασθαι κινδύνους, ἀπέκρουε χρεῖας τυχεύσεως ἀδίκους ἀξιώσεις καὶ προσβολάς. Ναὶ, ἡ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἀγάπη εἶναι ὁ ἀληθὴς αἰθῆρ, ἐν ᾧ εὐρεν ἐπίδοσιν ἡ φιλία, καὶ, ὡς βλέπομεν, ὄλαι αἱ ἰδιότητες αἱ διακρίνουσαι τὸν Ἕλληνα τοῦ βαρβάρου συνέτεινον εἰς τὸ νὰ δώσωσι διαφερούσαν τινα εἰς τὴν φιλίαν ἀξίαν.

Αὕτη ἦν ἡ βῆσις τοῦ ἐθνικοῦ βίου, ἱερόν τι καὶ κληρονομικὸν κτῆμα, ὡς πᾶσαι αἱ ἐγγύριοι συστάσεις, τὰς ἠρωϊκὰς αὐτοῦ προτυπώσεις καὶ θεμελιωτάς. Δὲν ἦτο μόνον ἀπόλαυσις τις, χάριέν τι τοῦ βίου κόσμημα, ἐν τῶν τῆς τύχης δώρων, ὅπερ εὐχαιρῶν τις λαμβάνει, ὡς ἄλλος τυχοδιώκτης, ἀλλ' ἀπαραίτητον στοιχεῖον, ὁ ἡμερούσιος τοῦ ἠθικοῦ βίου ἄρτος, τὸ οὐσιώδες πάντων τῶν ἐκ τῆς στενοκαρδίας καὶ πλεονεξίας προερχομένων παθῶν ἀντίδοτον, παρόρημά τι πρὸς τὴν ἀρετὴν, διότι μόνον διὰ ταύτης δύναται τις νὰ ἔχῃ φίλους, καὶ μόνον ἀγαθοὶ δύνανται νὰ τηρήσωσι φιλίαν (1).

(Ἐπεται τὸ τέλος.)

ΥΠΟΨΗΦΙΟΣ ΓΑΜΒΡΟΣ.

Ἐνῶ ἐκάθητο πλησίον τῆς ἐστίας εἰς αἴθουσαν πρὸ μικροῦ σαρωθεῖσαν, καὶ ἔχουσαν θρανία συμμέτρως τεταγμένα παρὰ τὸν τοῖχον, καὶ τινα παραπετάσματα μικρὰ μὲν ἀλλὰ καλοτεντωμένα, φέρων μικρὸν μεταξωτὸν πῖλον καὶ ἀναξυρίδα ἀναβαίνουσαν μέχρι τῶν γονάτων του, διὸ ἐφαινοντο αἱ κάλται του, καὶ κρατῶν βιβλίον εἰς τὸ ὅποιον ἀνεγίνωσκε μὲ ὀμματουᾶλια, ἤκουσεν εἰς τὴν κλίμακα κρότον ὁμοιον πρὸς ποδοβολητὸν πεζῶν στρατιωτῶν. Μετ' ὀλίγον ἤνοιξεν ἡ θύρα καὶ εἰσῆλθον ἕξ ἢ ἑπτὰ μαθηταὶ ἀνόμοιοι μὲν ἐνδυμα φοροῦντες, ὅμοια δὲ βιβλία φέροντες ὑπὸ τὴν μασχάλην. Οἱ μαθηταὶ ἐχαίρετισαν τὸν διδάσκαλον, ὅστις ἀνυψώσας τὴν κεφαλὴν εἶπεν ἐπιπληκτικῶς:

— Πάντοτε ἀγοπορεῖτε, κύριοι! ἄς ἰδῶμεν τοῦλάχιστον ἂν ἠξέυρετε τὸ μᾶθημά σας. Μιχαήλ, ἀπορῶ δικτὶ ἐξακολουθεῖς νὰ φορῆς πάντοτε τὸ λε-

(1) Ὁ ἀγαθὸς τῷ ἀγαθῷ μόνος μόνος φίλος, ὁ δὲ κακὸς οὐτ' ἀγαθῷ οὔτε κακῷ οὐδέποτε εἰς ἀληθῆ φιλίαν ἔρχεται. (Πλατ. Λυσ. 214. Σ. Μ.)

πτὸν αὐτὸ φόρεμα ἐν καιρῷ χειμῶνος· ὁ πατὴρ σου σὲ ἔκαμεν ἄλλο θερμότερον· καὶ σὺ, Δημήτριε, διατί δὲν φορεῖς, ὡς σὲ εἶπα, χονδροτέρας κάλτσας;

Καὶ μετὰ ταῦτα ἀνοίξας τὸ βιβλίον τοῦ ἐξηκολούθησε·

«Λοιπὸν ἐλέγομεν, κύριοι, ὅτι ὁ Δημοσθένης...»

Ἄλλὰ προτιμῶ ν' ἀφήσω τὸ μάθημα καὶ νὰ εἶπω εἰς τοὺς ἀναγνώστας μου ποῖος ἦτον ὁ λογιώτατος κύρ Γρηγόριος, πρὸ εἰκοσιν ἐτῶν διδάσκαλος ἰδιωτικοῦ σχολείου εἰς τὸ χωρίον Κ***.

Ὁ κύρ Γρηγόριος ἐν καιρῷ τῆς νεότητός του ἦτο οἰκοδιδάσκαλος εἰς τινὰ τῶν καλλιτέρων οἰκογενειῶν τοῦ Π***, ἀφ' οὗ δὲ ἀνέθρεψε τοὺς μαθητάς του εἰς τὸν τρόπον ὅστις ἠγαπήθησαν πάντας ἐν γένει, ἐσκέφθη ποῖον ἄλλο ἐπάγγελμα νὰ ἐναγκαλισθῇ· διότι ἡ οἰκογενεὶα ἔδεικνεν τὸν ἐθεώρει ὡς μέλος αὐτῆς καὶ τὸν μετεχειρίζετο τόσο καλῶς, ὥστε τὸν ἐτρόμαζε καὶ μόνον ἡ ἰδέα νὰ γίνῃ διδάσκαλος εἰς ἄλλην οἰκίαν. Κατ' ἀρχὰς ἐνόμισεν ὅτι τὸ ἱερατικὸν ἐπάγγελμα ἦθελεν ἐξασφαλίσαι τὸ ἐπίλοιπον τῆς ἡλικίας του καθὼς καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν του. Αἱ εἴσεις ὅμως τοῦ οἰκιακοῦ βίου τὰς ὁποίας εἶχεν ἀποκτήσει ἐντὸς τῆς οἰκογενείας ἐκείνης, καθὼς καὶ ἡ ἀγαθότης τοῦ χαρακτήρος του εἴκλυνον αὐτὸν πρὸς τὰ ἐγκόσμια.

Μίαν ἐσπέραν ἐνθὺ παρακαθήμενος εἰς τινὰ δρόμον ἐσκέπτετο περὶ τοῦ μέλλοντός του, εἶδε μαθητάς τινὰς ἐπιστρέφοντας ἀπὸ τὸ δημοτικὸν σχολεῖον, καὶ εὐθύς νέα ἰδέα ἀνέβη εἰς τὴν κεφαλὴν του. Ἐνθυμηθεὶς ὅτι εἰς τὸ χωρίον ἐκεῖνον δὲν ὑπῆρχεν ἄνωτερον σχολεῖον, καὶ ὅτι αἱ οἰκογενεαὶ ἠναγκάζοντο νὰ στέλλωσι τὰ τέκνα των εἰς τὰ σχολεῖα τῆς πόλεως μετὰ τὸ τέλος τῶν κατωτέρων μαθημάτων, ἐστοχάσθη ὅτι ἰδιωτικὸν λυκεῖον διευθυνόμενον ἀπὸ διδάσκαλον πεπαιδευμένον καὶ ζηλωτὴν, εἰς τὸ ὁποῖον οἱ νέοι νὰ διδάσκωνται πλὴν τῶν ἀνωτέρων μαθημάτων καὶ μαθήματα θρησκευτικὰ καὶ ἠθικά, ἦθελε θεωρηθῆ εὐεργέτημα πρὸς τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου. Ἡ ἰδέα αὕτη ἐπεδοκιμάσθη καὶ ἀπὸ τοὺς ὀλίγους φίλους εἰς τοὺς ὁποίους τὴν ἐκοινοποίησεν, οἵτινες τὸν ἐσυμβούλευσαν καὶ νὰ ὑπανδρευθῆ. Ἰδοὺ λοιπὸν διατί εἶδομεν αὐτὸν καθήμενον πρὸς τὴν ἐστίαν καὶ περιμένοντα τοὺς μαθητάς του.

Μετὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ Δημοσθένους οἱ μαθηταὶ μετέβησαν εἰς τὸν κήπον καὶ ἤρχισαν νὰ προγεύωνται· ἐξῆλθε δὲ μετ' αὐτοὺς καὶ ὁ κύρ Γρηγόριος, ὅστις σταθεῖς πλησίον εἰς τὴν θύραν παρετήρησε μὲ βλέμμα πατρικὸν τὰ παιδιὰ, καὶ τὸν κήπον καὶ ἔπειτα ἐκβαλὼν ἀπὸ τὸν κόλπον του τὴν ταμβακοθήκην του ἐρρόφησε ταμβακὸν καὶ ἐκάθησε.

Τὴν αὐτὴν σχεδὸν στιγμὴν δύο ζῆνοι ἐλθόντες ἤνοιξαν ὀπισθεν αὐτοῦ τὴν θύραν τοῦ συλλαλη-

τηρίου, καὶ μὴ ἰδόντες κανένα ἐπροχώρησαν πρὸς τὸν κήπον.

— Ὡ καλῶς ὠρίσετε, κύριε βαρόνε! ἀνέκραξεν εὐθύς ὁ διδάσκαλος, ἀνεγερθεὶς μετὰ σπουδῆς καὶ ἀποταθείς πρὸς τὸν μικρότερον. Καλὰ εἴσθε εἰς τὴν ὑγείαν σας; καὶ ἡ κυρία; βεβαίως ἐρχεσθε νὰ ἰδῆτε τὸν υἱὸν σας. Καθῆσατε παρακαλῶ, κύριοι.

— Σὰς παρουσιάζω τὸν φίλον μου μαρκέσιον Κρεμάν, ἀπεκρίθη ὁ βαρόνος. Φίλιππὸς μου κύρ Γρηγόριε, ὁ μαρκέσιος καὶ ἐγὼ ἔχομεν νὰ σὰς ζητήσωμεν μίαν χάριν.

— Εἶμι πολλὰ εὐτυχῆς, κύριε βαρόνε νὰ σὰς δουλεύσω. Νὰ φωνάξω τὸν υἱὸν σας;

— Ὄχι, ὄχι ἀργότερα· τώρα ἔχομεν πράγματα σπουδαιότερα καὶ πρέπει νὰ συνομιλήσωμεν οἱ τρεῖς χωρὶς νὰ μᾶς ἀκούσῃ κανεὶς.

Καὶ ταῦτα λέγων ἐρρίπτε περὶ αὐτοῦ βλέμματα ἐξερευνητικὰ, ὡς ἂν ὁ μικρὸς ἐξώστης εἰς ὃν εὕρισκοντο μεταξὺ τοῦ κήπου καὶ τῆς οἰκίας δὲν τῶ ἐφάνη μέρος ἀρκετὰ ἀσφαλὲς ὅπως ὀμιλήσωσιν ἐλευθέρως.

— Ἦσυχάσετε, εἶπεν ὁ διδάσκαλος, ἐνοήσας τὸ βλέμμα ἐκεῖνο, ἤσυχάσετε! Καὶ ὅμως ἂν θέλετε ἠμποροῦμεν νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὸ συλλαλητήριον.

Ὁ βαρόνος καὶ ὁ μαρκέσιος ἐγερεθέντες ἠκολούθησαν προθύμως τὸν κύρ Γρηγόριον.

Ὁ μαρκέσιος ἦτο ἀνὴρ ἀμυθόλου ἡλικίας, ὡς ἐλεγόν τινες. Ἰψηλὸς, λεπτὸς, φέρων ἐνδύματα τῆς ἐξοχῆς πλατέα μὲν ἀλλὰ καλῶς κατεσκευασμένα, εἶχε πρόσωπον μὲ χαρακτήρα ἀνωμάλου μὲν ἀλλ' ἔχοντα ἦθος μεγίστης εὐμενείας καὶ ἀγαθότητος. Τὴν στιγμὴν δὲ ταύτην ἡ φυσιογνωμία του ἐξέφραζε μικρὰν τινὰ ἀμυθάναν.

— Ἰδοὺ περὶ τίνος πρόκειται, φίλε κύρ Γρηγόριε, εἶπεν ὁ βαρόνος ἅμα ὡς ἐκάθησαν εἰς τὰ ψάθινα θρανία ἐνώπιον τῆς ἐστίας. Ὁ φίλος μου τὸν ὁποῖον δὲν εἶδες ἀκόμη εἰς τὴν οἰκίαν μου διότι κατοικεῖ εἰς τὸν πύργον τοῦ λεύγα, τινὰς μακρὰν ἀπ' ἐδῶ εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, ὁ φίλος μου λέγω ἐπιθυμῶ νὰ ὑπανδρευθῆ. Τὸν ὠμίλησαν περὶ τῆς κυρίας Λευκῆς Σερί, τῆς ἀνεψιάς καὶ κηδεμονευομένης ἀπὸ τὴν γειτόνισάν σας κυρίαν Λαφάρ. Ἡ Κ. Λευκὴ ὡς ἐκ τοῦ γένους καὶ τῆς καταστάσεώς της τοῦλάχιστον εἶναι κατάλληλος διὰ τὸν μαρκέσιον. Καθ' ὅσον δὲ γνωρίζω τὸν ἰδιαιτέρον χαρακτήρα τῆς νέας νομίζω ὅτι εἶναι κάλλιστος· ἀλλ' ἂν καὶ ἔχομεν σχέσεις καλῶν γειτόνων μὲ τὴν οἰκογενεῖαν Λαφάρ, δὲν δυνάμεθα ὅμως νὰ κρίνωμεν κατὰ βάθος τὴν νέαν αὐτὴν· γνωρίζετε ὅτι τὸ δαινα προτέρημα τὸ ὁποῖον θεωρεῖται ὡς πολῦτιμον ὑπὲ ἐνὸς συζύγου εἶναι ἐλάττωμα δι' ἄλλον· γνωρίζετε τέλος πάντων ὅτι ἡ συμφωνία μεταξὺ τῶν ἐλαττω-

μάτων καὶ προτερημάτων τῶν δύο εἶναι πολυτιμότερα εἰς τὸν γάμον ἢ ὅλη ἡ ἐντέλεια ἐνὸς τῶν ἐνδιαφερομένων. Γνωρίζετε πολὺ τὴν κυρίαν Σερί, ἣτις ἦτον σύντροφος τῆς κόρης σας... Γνωρίζετε ἐπίσης τὸν ἀδελφόν της, ὅστις ζῆ εἰς Παρισίους καὶ ὁ ὁποῖος, κατὰ τοὺς κακογλώσσους, ἐξοδεύει περισσώτερα ἀφ' ὅ,τι πρέπει... Ἐπιθυμοῦμεν λοιπὸν, φίλε μου, νὰ μάθωμεν τὴν ἰδέαν σας περὶ αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως.

— Πλὴν, ἀπεκρίθη ὁ διδάσκαλος μὲ φανὴν συγκεκινημένην ὡς ἐκ τῆς σπουδαιότητος τῆς περιστάσεως, ἡ Κ. Σερί εἶναι νέα καλῶς ἀνατετραμμένη καὶ ἀρίστη... νέα τῆς ὁποίας σέβομαι πολὺ τὸν χαρακτήρα. Ὅσον διὰ τὸν ἀδελφόν της... τὸν ἀνέθρεψα ἐγὼ. ἔχει καρδίαν γενναίαν καὶ κεφαλὴν ὀλίγον ἀδύνατον· ἄλλως τε εἶναι καὶ καλὸς νέος... Ὁ κύριος καὶ ἡ κυρία Λαφάρ, ὁ θεῖος καὶ ἡ θεία των εἶναι, ὡς τοὺς γνωρίζετε κάλλιον ἐμοῦ, τὸ παράδειγμα καὶ ἡ τιμὴ τοῦ τόπου.

— Κύριε, εἶπεν ὁ μαρκέσιος λαβὼν τὸν λόγον καὶ λαβὼν αὐτὸν αἴφνης μὲ εὐκρινεῖαν παράδοξον, εἶμαι ὑποψήριος γαμβρὸς ὀλίγον ὠριμος καὶ μάλιστα ὅπως οὖν γελοῖος...

— Κύριε!...

— Ὡ! ἀφήσατε τὰς εὐγενεῖκας ἐρωτήσεις αἱ ὁποῖαι δὲν δύνανται νὰ μεταβάλλουν πρᾶγμα δυστυχῶς βεβαίως. Εἶμαι πεντηκοντούτης, ἀκόμη ἄγαμος, πρὸ δεκαπέντε ἐτῶν ζητῶν νὰ ὑπανδρευθῶ. ἔχασα περίπου εἰκοσι γάμους· ὥστε βλέπετε, κύριε, ὅτι ἂν ἐπίστευα εἰς τὸ πεπρωμένον θὰ ἐθεώρουν ἐμαυτὸν προειδοποιημένον ἀπὸ τὴν τύχην ὅτι ὁ γάμος δὲν μὲ θέλει· ἀλλ' ἐπειδὴ εἶμαι ἀπλοῦστατος χριστιανὸς καὶ ἔχω τὸν λόγον μου διὰ νὰ θέλω τὸν γάμον ἐπιμένω. Δοιπὸν σκοπῶ νὰ ζητήσω τὴν κυρίαν Σερί τὴν ὁποίαν ἀκόμη δὲν εἶδα, ἡ ὁποία δὲν μὲ εἶδεν... καὶ ἰδοὺ τὸ λεπτότερον μέρος. Εἶναι πιθανὸν ὅτι καὶ ἂν ἰδῶ τὴν Κ. Λευκὴν καὶ ἂν τὴν εὐρῶ ὠραίαν, καλὴν, πνευματώδη... καὶ ἂν συγκατανεύσῃ νὰ μὲ δεχθῆ, δὲν θὰ τὴν νυμφευθῶ.

— Πλὴν, μαρκέσιε, ἐν τοσοῦτῳ... δὲν ἐνοῶ...

— Οὐδ' ἐγὼ ἐνοῶ! Ἀλλὰ βλέπετε, ἔχω τὸ προαἶσθημα ὅτι δὲν θὰ ὑπανδρευθῶ... Καὶ ὅμως πρέπει νὰ νυμφευθῶ καὶ εὐθύς.

— Εὐθύς!

— Βεβαίως. Δὲν σὰς εἶπα ὅτι εἶμαι πεντηκοντούτης; Πρὸ εἰκοσιπέντε ἐτῶν, κύριε, ἔπρεπε νὰ ἦμαι νυμφευμένος καὶ πατὴρ οἰκογενείας. Δηλαδὴ σήμερον ἔπρεπε νὰ νυμφεύσω τὸν υἱὸν μου.

— Πλὴν... πλὴν... ἐπιθύρουν ὁ διδάσκαλος, ἐντελῶς ἀπορῶν διὰ τὴν παράδοξον αὐτὴν ἐξομο-

λόγησιν, τότε λοιπὸν κάμετε τὴν αἰτησίαν σας μίαν ὄραν προθήτερα...

— Τὴν αἰτησίαν μου! Σιγὰ, σιγὰ, κύριε, δὲν κάμνω αἰτησίαν τόσο ἐλαφρά... θὰ σονδαθῶ μετὰ ταῦτα! Εὐτυχῶς πάντοτε σχεδὸν πρὸ τῆς αἰτήσεως μετέβαλα γνώμην διὰ τὸν γάμον μου.

Ὁ δὲ ταλαίπωρος διδάσκαλος τόσο ἠπόρει, ὥστε δὲν ἀπεκρίνετο πλέον· ἐρρίπτε μόνον ἐπὶ τοῦ βαρόνου ἀνήσυχτα βλέμματα τὰ ὁποῖα ἐφαίνοντο λέγοντα· «Μήπως ὁ φίλος σου εἶναι τρελός;» Εἶδος ἀνησυχίας ἤρχισε νὰ κατακαμβάνῃ αὐτὸν διὰ τὴν νέαν γειτόνισάν του τὴν Κ. Σερί. Μετενοεῖ σχεδὸν ὅτι εἰπὼν τόσα καλὰ δι' αὐτὴν τὴν ἐξέθετεν εἰς τὸν κίνδυνον νὰ γίνῃ σύζυγος τοῦ παραδόξου αὐτοῦ ἀνθρώπου.

Ἐν τοσοῦτῳ ὁ βαρόνος ἐνόμισε φρόνιμον νὰ ἐπεμβῆ.

— Ἡ ἱστορία τῶν ἀποτυχημένων γάμων, εἶπεν, εἶναι ἀρκετὰ χαρακτηριστικὴ καὶ παράδοξος. Ἀφ' οὗ ὁ μαρκέσιος, φίλε κύρ Γρηγόριε, ἠθέλησε νὰ ἐξηγήσῃ τὴν θέσιν του, ἐπιθυμῶ καὶ ἐγὼ νὰ μάθῃς τὸ μέρος τῆς ἱστορίας του τὸ ὁποῖον τὸν τιμᾷ. Ὁ μαρκέσιος εἶναι ὁ τελευταῖος ἀπόγονος οἰκογενείας εὐγενεστάτης, μιᾶς τῶν σπανίων ἐκείνων οἰκογενειῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἀδιάφορος τιμὴ οὐδέποτε ἐκκληιδώθη ὑπὸ τῆς παραμικροτέρας ἀδυναμίας ἐνὸς τῶν μελῶν της. Καθ' ὅλους τοὺς παρελθόντας αἰῶνας δὲν θὰ εὔρης εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν Κρεμάν ἄνδρα προδότην ἢ γυναῖκα ἀναξιοπρεπεῖ. Οἱ γάμοι των ὑπῆρχαν πάντοτε ἀμώμητοι, καὶ ποτὲ δὲν συνεδέθησαν μὲ νέαν ἀνήκουσαν εἰς οἰκογένειαν μὴ ἀπολαύουσαν μεγάλην ὑπόληψιν. Κρίνετε λοιπὸν τί ἐπιτάττει τοιοῦτο παρελθόν. Πρόσθετε εἰς τοῦτο τὰς προσωπικὰς ἐπιθυμίας τοῦ μαρκεσίου, τοῦ ὁποῖου ὁ χαρακτὴρ ἐπειδὴ εἶναι εὐαίσθητος καὶ ἱπποτικὸς ἔχει καὶ ὅλας τὰς λεπτότητας, τοὺς φόβους καὶ τὰς ἀποστροφάς... καὶ θὰ ἰδῆς ὅτι ἀληθῶς ὁ γάμος δὲν εἶναι εὐκολὸς δι' αὐτόν.

Ἦτο δεκαοκτὼ ἐτῶν ὅτε ἐγεννήθη μία του ἐξαδέλφη, ἡ ὁποία ἐκτοτε προωρίσθη δι' αὐτόν· περιέμενε νὰ μεγαλώσῃ ἡ νέα καὶ ἔγινε γεροντοπαλλήκαρον. Ἀπέθανε δὲ ἀπὸ τυφοειδῆ πυρετὸν τὴν ὄραν τοῦ γάμου. Ἰδοὺ πῶς ἐχάλασεν ὁ πρῶτος γάμος. Ἐξετίμησε τὰ λαμπρὰ προτερήματα τῆς ἐξαδέλφης του, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐγένετο καὶ δυσκολώτερος ὅτε ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ σύζυγον εἰς ξένας οἰκογενείας...

— Ναί, κύριε, ὑπέλαβεν ὁ μαρκέσιος, εἶμαι γέρον, καὶ δὲν εἶμαι πλούσιος, ὅπως τὸ ἐνοοῦν σήμερον, ποτὲ δὲ δὲν ὑπῆρξα ὠραῖος. Ὅσον διὰ πνεῦμα; Μὴ τὴν ἀλήθειαν εἶπες ἕως τώρα χωρὶς νὰ ἠξεύρω ἂν ἦμαι πνευματώδης, ὥστε δὲν πιστεύω νὰ ἦμαι. Ἐ-

πειδὴ ὁμοῦ ἐνοῶ σχεδὸν ὅλα ὅσα γράφονται καὶ ἔχω σχηματισμένην ἰδέαν περὶ ὧν τῶν ζητημάτων τῆς ἡμέρας, καὶ αἰσθάνομαι κλίσιν πρὸς τὸ φῶς, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀλήθειαν, ἐπειδὴ πρὸ πάντων ἀποστρέφομαι τὰ χυδαῖα καὶ τὴν ἀνοησίαν, συμπεραίνω ὅτι ἔχω σχετικὴν εὐφυΐαν, ὅποιαν θὰ ἦμαι εὐχαριστημένος νὰ ἔχη καὶ ὁ υἱός μου. Ζῶ ὅλον τὸν χρόνον μὲ μίαν γραμίαν θείαν μου ἐντὸς πύργου πολὺ γεροντοτέρου καὶ πλέον κατεστραμμένου. Ἰδοὺ διατί μὲ χρειάζεται σύζυγος νὰ ἐπιθυμῶ νὰ ἀποκτήσω τέκνα διότι εἶμαι ὁ τελευταῖος τῆς οἰκογενείας μου. Θέλω δὲ νὰ ἦναι ὠραία, δηλαδὴ εὐχάριστος καὶ καλοκαμωμένη, διότι ἐπιθυμῶ νὰ ἀγαπῶ τὴν γυναῖκά μου καὶ νὰ γίνουν τὰ τέκνα μου ὠραία καὶ εὐρωστα. Τὴν θέλω πρὸς τούτους πλουσίαν, δηλαδὴ προικισμένην μὲ κατάστασιν τοῦλάχιστον ἴσῃν μὲ τὴν ἐδικήν μου, διότι αἱ οἰκογένειαι καταβρῆθου ἕνεκα τῆς πενίας· ὁ πατὴρ πρέπει νὰ ἀφήσῃ εἰς τοὺς υἱούς του κατάστασιν ὅμοιαν μὲ ἐκείνην τὴν ὅποιαν ἔλαβε παρὰ τοῦ πατρὸς του· τὴν ἐπιθυμῶ εὐφυῆ, διότι πῶς ἂν δὲν ἔχη πνεῦμα ὁ ἀποφασίσῃ νὰ ζῆσῃ μεταξὺ τῆς γραμίας θείας μου καὶ ἐμοῦ, ἐντὸς μονήρων πύργου τοῦ ὁποῦ τὰ τείχη ὁ ἀνεγερθεὺν διὰ τῆς προικὸς τῆς; Τὴν θέλω καὶ εὐγενῆ βεβχίως, διότι μόνον κόρη εὐγενῆς δύναται νὰ ἐννοήσῃ, δεχθῆ καὶ ἀγαπήσῃ τὴν τύχην καὶ τὰ καθήκοντα τὰ ὅποια προτείνω εἰς τὴν μαρκεσίαν δὲ Κρεμάν.

Ὁ κύρ Γρηγόριος παρετήρησε τὸν Κ. Κρεμάν μετ' ἀπορίας μὲν ἀλλὰ καὶ μετὰ συμπαθείας· ἐσυλλογίσθη ὀλίγον ὅτι ἂν δὲν ἦτο σοβαρὸς διδάκταλος, ἀλλὰ γυνὴ ἔχουσα ὅλα τὰ προτερήματα τὰ ἀπαιτούμενα ἀπὸ τὸν μαρκεσίον, θὰ ἐδέχετο πιθανῶς τὴν προσφορὰν του. Ἰπάρχουσιν ὕψη εἰς τὰ ὅποια αἱ ἐκλεκταὶ καρδίαι ἀνευρίσκονται καὶ ἐννοοῦσιν ἢ μία τὴν ἄλλην.

— Ἡ Κ. Λευκὴ Σερί, εἶπεν ὁ γέρον, μὲ φαίνεται προικισμένη μὲ ὅλα τὰ ἐπιθυμητὰ προτερήματα καὶ τὴν νομίζω ἱκανὴν, Κ. μαρκεσίε, νὰ ἐκτιμῆσῃ τὸν χαρακτῆρά σας.

Ἡ ἀπάντησις αὕτη ἐγένετο μὲ ἥθος ἀξιοπρεπὲς καὶ μὲ τρόπον ἀρμόζοντα εἰς διαβεβαίωσιν εὐσυνείδητον καὶ σχεδὸν ἐπίσημον.

— Λοιπὸν, φίλτατε βαρῶνε, θὰ τὴν ἰδῶ, ἀνέκραξεν ὁ μαρκεσίος στεναζῶς καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν φίλον του.

— Πάντοτε ἤμην τῆς ἰδέας ὅτι ἐγὼ θὰ σὲ ὑπενδρεύσω, ἀπεκρίθη ὁ βαρῶνος.

— Ἐρρίκει, μὴ προχωρήσῃς ὑπὲρ τὸ δέον. Ἄ! τίς ἤξεύρει! τίς ἤξεύρει! . . . Ἄς ὑπάγωμεν νὰ ἴδωμεν τὸν υἱόν σου!

Καὶ ἀνεγερθέντες διευσθύνθησαν πρὸς τὸν κῆπον· συνώδευε δὲ αὐτοὺς ὁ διδάκταλος, τοῦ ὁποῦ ὁ

μαῦρος μεταξὺ τῶν πύλων συχνὰ σσιόμενος διαρκούσης τῆς σοβαρῆς ταύτης συνδιαλέξεως εὐρίσκατο εἰς θέσιν περιεργωτάτην.

— Παῦλε! ἀνέκραξεν ὁ βαρῶνος σταματήσας εἰς τὸ κατώφλιον τῆς θύρας.

— Παῦλε! ἐπανελάθεν ὁ κύρ Γρηγόριος.

Ἠκούοντο δὲ γέλωτες καὶ φωναὶ τῶν παιδίων τὰ ὅποια ἐπαιζόν ἐντὸς τοῦ κήπου. Εἰς τὴν ἄκραν τῆς δενδροστοιχίας ἐράνη ὠραῖον παιδίον δωδεκαετῆς, καλοκαμωμένον, εὐκίνητον, ζωηρόν· ὁ μαρκεσίος ἠτένισεν αὐτὸ τρέχον μὲ κόμην κυμανομένην καὶ μειδιῶν εἰς τὸν πατέρα του.

— Ἄ! ἐψιθύρισε, θὰ ἔχω ἄραγε μετὰ δεκατρία ἔτη υἱόν ὡς αὐτόν;

Ἦτο δὲ ὅπως συγκινημένος, καὶ ὁ βαρῶνος ἐνόμισεν ὅτι εἶδε τοὺς ὀφθαλμούς του λάμποντας ὡς ἂν ἐβράχην ἀπὸ δάκρυα.

— Θὰ τὸν ὀνομάσῃς Παῦλον, καὶ θὰ τὸν ἀναθρέψῃ ὁ κύρ Γρηγόριος· ἡ σύζυγός σου, ἡ ἀνεψιὰ τῆς Κ. Λαφάρ δὲν θὰ ἐναντιωθῆ.

Ὁ μαρκεσίος ἔνευσε μελαγχολικῶς, ἐνῶ ὁ Παῦλος ἠσπάζετο τὸν πατέρα του, καὶ μετὰ ταῦτα προσέθετο·

— Πόσον γέρον θὰ εἶμαι μετὰ δεκατρία ἔτη!

Ἄλλ' αἴφνης μειδιάμα ἀπεδίωξε τὴν μελαγχολίαν καὶ ἐζωογόνησε τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ εὐγενούς.

— Μπά! ἀνέκραξε, θὰ μὲ φωνάζῃ πάππον του.

Καὶ ἐξηκολούθησε βλέπων ἀόριστως καὶ σκεπτικῶς εἰς τὴν ἄκραν τῆς δενδροστοιχίας. Κώδων ἐκρούσθη καὶ πικρῶς σωρὸς παιδίων συνηθροίσθη εἰς τὴν δενδροστοιχίαν.

— Εἶναι ἡ ὥρα τοῦ μαθήματος τῶν μικρῶν, εἶπεν ὁ Παῦλος· ἔχομεν ἀκόμη ἓν τέταρτον.

Καὶ τῶντι οἱ μαθηταί, οἱ μεταξὺ ἑξ καὶ ἐννέα ἐτῶν, συνήχθησαν περὶ τῆς γυναικὸς, νέας κόρης, ὡς μικρὰ πτηνὰ περὶ τῆς μητρός των. Ἡ συνάθροισις αὕτη εἴλκυσε τὴν προσοχὴν τοῦ μαρκεσίου, ὅστις παρεκλούθησε διὰ τῶν βλεμμάτων τὸ χάριεν βᾶδισμα τῆς νέας ὅπως πρὸ μικροῦ εἶχεν ἀκολουθήσει τὰ ζωηρὰ βήματα τοῦ Παύλου. Πλὴν βλέπων αὐτὴν δὲν ἠσθάνετο πλέον τί ὠρισμένον καὶ ζωηρόν· ἔβλεπε τὸ θέαμα ἐκεῖνο μὲ ἐνδιαφέρον ἀόριστον, μὲ μίγμα ἠδονῆς καὶ περιεργείας.

Ἡ νέα ἦτο ὠραία, ὠραιότητα μάλιστα, ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν ὁ μαρκεσίος, καθόσον ἐκείνη ἐπροχώρει εἰς τὴν δενδροστοιχίαν. Εἶχεν ἥθος σπανίας ἀγαθότητος καὶ γλυκύτητος· ἀλλὰ πρὸ πάντων ἡ χάρις τοῦ ὅλου προσώπου τῆς προκατελάμβανεν ὑπὲρ αὐτῆς. Φαίνεται ὅτι ἡ ἐντελής αὕτη συμφωνία τῆς ἀναλογίας καὶ τῶν κινήσεων, ἧτις διδὲ τὴν λεγομένην χάριν, εἶναι δεῖγμα ὠραίας ψυχῆς. Ἡ νέα εἶχε

πλουσιωτάτην καστάνην κόμην καὶ ἔφερε φόρεμα ἐκ φαιῦ ὑφάσματος ἀπλουστάτου.

— Τί κάμνετε, Κ. Σοφία; ἡ κυρία δὲ Τορσίλ παρπονεῖται ὅτι δὲν σὰς βλέπει πλέον εἰς τὸν πύργον, εἶπεν ὁ βαρῶνος.

Ἡ δὲ νέα ἀνταλλάξασα φιλοφροσύναν τινὰς μετὰ τοῦ βαρῶνου εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν ἀκολουθουμένη ὑπὸ τῶν μαθητῶν τῆς. Ὁ Κ. Κρεμάν παρετήρησε τὴν ἀρμονικὴν γλυκύτητα τῆς φωνῆς τῆς, ὡς καὶ τὴν δροσερότητα τῶν βροδοχρῶν παρειῶν τῆς, τὴν δροσερότητα ἐκείνην ἧτις εἶναι εἰς τὰ νέα πρόσωπα ὅπως ἡ ἔλαφρά πάχνη τῶν ὀπωρῶν, ὅταν κρέμονται ἀκόμη εἰς τὸ δένδρον καὶ ὅτε μόνον ὁ ἥλιος καὶ ἡ δρόσος τὰς ἠγίγισαν.

— Εἶναι ἡ κόρη μου, Κ. μαρκεσίε, εἶπεν ὁ κύρ Γρηγόριος μὲ πολλὴν μετριοφροσύνην, μὲ τὴν ὅποιαν ἐφαίνεται θέλων νὰ καλύψῃ τὴν μεγάλην του ὑπερηφάνειαν διὰ τὴν θυγατέρα του. Καὶ εἶναι ἡ κόρη μου . . . καὶ εἰς τῶν διδασκάλων μου. Δηλαδὴ, διὰ νὰ εἶμαι δίκαιος, ὁ μόνος μου διδάσκαλος.

Ὁ μαρκεσίος βεβχίως εἶχε προκαλέσει τὴν ἀπάντησιν ταύτην δι' ἀκουσίας ἐρωτήσεως τοῦ βλέμματός του· ἀλλ' ἡ περιεργεία του μετεβλήθη εἰς ἀπορίαν καὶ ἀπεκρίθη εἰπὼν τὴν τετριμμένην ταύτην φράσιν·

— Ὤραία νέα!

Μετὰ τινὰς δὲ συμπαθητικὰς σκέψεις περὶ τοῦ σχολείου καὶ βραχείαν συνδιάλεξιν μετὰ τοῦ Παύλου, οἱ δύο εὐγενεῖς ἀπεχειρέτισαν τὸν κύρ Γρηγόριον, καὶ ἀνεχώρησαν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ ἐξοχὴ εἰς τὴν ἐπὶ ἀνήρχοντο δὲν ἦτο μακρὰν καὶ ὁ καιρὸς εὐδῖος δὲν ἵππευσαν ἀλλὰ ἐπέστρεψαν πεζοί. Ὁ προπαιδικὸς πύργος τοῦ βαρῶνου Τορσίλ, μὲ τοὺς πυργίσκους καὶ τὸν ἐξώστην του φέροντας τὰ οἰκόσημα τῆς οἰκογενείας, ἔκειτο ἐπὶ λόφου καταφύτου καὶ ἐφαίνετο ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀγροτικῶν καὶ ἀπλῶν οἰκημάτων τῶν χωρικῶν ὡς βασιλεὺς μετὰ τῶν αὐλικῶν του. Καθ' ὅδον καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὁ μαρκεσίος παρετήρει μετὰ θυμασμοῦ πόσον ὠραῖα ἦσαν αἱ τοποθεσίαι τῶν μερῶν ἐκείνων· ἀλλ' εὐκόλως ἔβλεπε τίς ὅτι τὸ πλεῖστον μέρος τῶν σκέψεών του ἐστρέφετο εἰς τὴν μεγάλην φροντίδα τῆς ζωῆς του.

— Λοιπὸν, εἶπε μετὰ μακρὰν σιωπῆν, ἡ νέα αὐτῆ, ἡ κυρία Σοφία, εἶναι φίλη τῆς κυρίας δὲ Σερί;

— Ἀνετράφησαν μαζῆ, ἡ κυρία δὲ Λαφάρ εἶναι ἀνάδοχος τῆς Σοφίας· εἶναι σχεδὸν τῆς αὐτῆς ἡλικίας. . . .

— Πῶς! τῆς αὐτῆς ἡλικίας; μὲ εἶπες ὅτι ἡ Κ. Σερί εἶναι εἰκοσιῆς ἐτῶν;

— Ναί· καὶ ἡ Σοφία εἶναι εἰκοσιπέντε.

— Εἰκοσιπέντε! ἐγὼ τὴν ἔδίδα μόλις δεκαῆξ ἢ δεκαοκτώ!

— Ἡ ταπεινὴ καὶ μοναχικὴ ζωὴ τὴν ὅποιαν ζῆ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πατρὸς τῆς καὶ ἡ ἡσυχία τῆς ἀγνῆς καρδίας τῆς τὴν διετήρησαν ὡς ἄνθος καλῶς προφυλαγμένον. Ἠξεύρεις ὅτι εἰς τὸ πρόσωπον ἀντανκλάται ἡ ψυχὴ.

Καὶ ἐπῆλθεν ἐκ νέου σιωπῆ. Μετ' ὀλίγον ὁ μαρκεσίος ἐξηκολούθησεν.

— Καὶ ἡ νόμφη ὁμοιάζει τὴν κυρίαν Σοφίαν;

— Ὄχι, εἶναι ὅπως διαφορετικὴ, ἀλλ' εἶναι καὶ αὐτὴ ὠραία.

— Τότε, φίλε μου, εἶπέ με διατί ἐνῶ εἶναι εἰκοσιῆς ἐτῶν δὲν ὑπανδρεύθη;

— Διὰ τί σὺ ὁ ὅποιος εἶσαι πενήνητα δὲν εἶσαι ὑπανδρευμένος;

— ἔχεις δίκαιον. . . ἔλεγε; λοιπὸν ὅτι ἡ Κ. δὲ Σερί καὶ ἡ Κ. Σοφία ἀγαπῶνται πολὺ.

— Ναί, ἴτως ὡς ἐκ τῆς ἀντιθέσεως τῶν χαρακτῆρων των. Ἐπειτα ποῖος δὲν θὰ ἠγάπα τὴν Σοφίαν;

— Εἶναι λοιπὸν νοστιμωτάτη;

— Ναί, κλῆ καὶ ἐνταυτῷ ὕγιης, ἀφωσιωμένη ἐκ φύσεως, ἔχουσα καρτερίαν ἀνευ λύπης, ἱκανὴ δι' ὅλα τὰ τοῦ πνεύματος ὅσον καὶ διὰ τὰ τῆς οἰκίας, διδάσκουσα ἐν ταύτῳ τοὺς νεωτέρους μαθητὰς τοῦ πατρὸς τῆς, οἱ ὅποιοι τὴν λατρεύουν, (ἐρώτησε τὸν Παῦλον ὁ ὅποιος ἔως πρὸ δύο ἐτῶν ἀκόμη ἦτο ὑπὸ τὸν γλυκὴν ζυγόν τῆς) καὶ διοικοῦσα τὸν οἶκον διὰ νὰ ἀνακουφίσῃ τὴν πάσχουσαν μητέρα τῆς. Καὶ ἂν τὴν ἔβλεπες εἰς τὸν χορόν! Ἰπῆγε πέντε ἢ ἑξ φορὰς εἰς διαφόρους λαμπροὺς γάμους τοῦ χωρίου. Ὅταν χορεύῃ νομίζεις ὅτι βλέπεις εὐτυχῆς παιδίον. . .

Ὁ μαρκεσίος ἤρχισέ τινα φράσιν, ἐσταμάτησεν, ἔκοψε διὰ τῆς βάρβδου τοῦ ὑψηλοῦ χορτάριον, ἐστέναξε καὶ εἶπε· . . .

— Τότε, ἡ κυρία δὲ Σερί. . .

Ἀλλὰ δὲν ἐτελείωσε, διότι ἡ βαρῶνος Τορσίλ ἤλθεν εἰς συνάντησιν τοῦ συζύγου τῆς καὶ αὐτοῦ, ἐνῶ εἰσῆρχοντο εἰς τὴν δενδροστοιχίαν τοῦ πύργου.

(Ἔπεται συνέχεια.)

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΕΝ ΕΥΡΩΠῃ ΚΑΙ ΑΜΕΡΙΚῃ.

4. Ἐν Σαξωνίᾳ πρὸ πολλοῦ χρόνου οἱ κάτοικοι ἅπαντες γινώσκουσι τὸ ἀναγινώσκειν καὶ γράφειν· κέκτηνται δὲ καὶ τινὰς ἀπολύτως ἀναγκαστικὰς γνώσεις· οὐδεὶς εὐρίσκαται παῖς καθ' ἅπαν τὸ βασίλειον, μὴ φοιτήσας ποτὲ εἰς σχολεῖον.

2. Ἐν Ἑλβετία πάντες ἀναγινώσκουσι καὶ γράφουσι, ἔχουσι δὲ καὶ τὰς ἀπολύτως ἀναγκάσις γνώσεις. Οἱ παῖδες ἀπὸ 12 ἕως 15 ἐτῶν, σχεδὸν ἅπαντες λαμβάνουσι ὑγιᾶ ἐκπαίδευσιν. Ἡ Κυβέρνησις ἀναλόγως τῶν δημοσίων πόρων τῆς δαπανᾶ πλεῖστα διὰ τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν.

3. Καθ' ὅλα τὰ μικρὰ κράτη τῆς Βορείου Γερμανίας ἡ ἐκπαίδευσις εἶναι γενική· σπάνιον γὰρ εὐρεθῆ τις ἐντελῶς ἀγράμματος· οἱ παῖδες πάντες φοιτῶσι εἰς τὰ σχολεῖα.

4. Ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Δανίας ἅπαντες οἱ Δανοὶ ἐκτός τινων ἐξαιρέσεων, γινώσκουσι τὸ ἀναγινώσκειν, γράφειν καὶ ἀριθμεῖν· οἱ παῖδες ἅπαντες φοιτῶσι εἰς τὰ σχολεῖα μέχρι δεκατεσσάρων ἐτῶν.

5. Ἐν Πρωσσίᾳ ἅπαντες σχεδὸν οἱ παῖδες, ἐξαιρέσει τινῶν δῆμων, φοιτῶσι τακτικῶς εἰς τὰ σχολεῖα. Ἀξιωματικὸς τις, ἐπιφορτισμένος τὴν στρατιωτικὴν ἐκπαίδευσιν ἐθνοφυλάκων, ἐπὶ δώδεκα ὅλα ἔτη τρεῖς μόνους εἶρε στρατιώτης ἀγνοοῦντας τὴν γραφὴν καὶ τὴν ἀνάγνωσιν· ἐξετάσεως δὲ γενομένης περὶ τούτου ἀπεδείχθη ὅτι οἱ τρεῖς οὗτοι ἦσαν υἱοὶ πορθμένων, γεννηθέντες καὶ ἠλικιωθέντες παρὰ τὰς ὄχθας ποταμοῦ, ὃν ἀνέπλεον καὶ κατέπλεον ἀδικόπως διὰ τῶν πλοικαρίων των, χωρὶς γὰρ διμένωσιν οὐδαμοῦ.

6. Ἐν Σουηδίᾳ εἶναι εἰς πρὸς χιλίους ὃ μὴ γινώσκων ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν.

7. Ἐν Βάδῃ οἱ παῖδες ἅπαντες ἐκπαιδεύονται.

8. Ἐν Βυρτεμβέργῃ οὐδεὶς χωρικός, οὐδεμίαν κόρη ἢ παιδίον ὑπάρχει ἀγνοῦν τὸ ἀναγινώσκειν καὶ γράφειν καὶ ἀριθμεῖν καλῶς· οἱ παῖδες πάντες φοιτῶσι εἰς τὰ σχολεῖα.

9. Ἐν Ὀλλανδίᾳ αἱ ἐνδεεῖς οἰκογένειαι, ὅσαι ἐκ τοῦ δημοσίου λαμβάνουσι βοηθήματα, στεροῦνται αὐτῶν ἐὰν ἀμελήσωσι ν' ἀποστειλῶσι εἰς τὰ σχολεῖα τὰ τέκνα των· τρεῖς εἰσὶ πρὸς 300 οἱ ἐντελῶς ἀγράμματοι.

10. Ἐν Νορβηγίᾳ, σχεδὸν ἅπαντες οἱ κάτοικοι ἀναγινώσκουσι καὶ γράφουσι καὶ ἀριθμοῦσι.

11. Ἐν Βαυαρίᾳ, ἐπὶ ἑκατὸν στρατευσίμων ἐπιτά μόνον ἔχουσι ἀτελή ἢ καὶ μικρὰν γνῶσιν γραμμάτων (1).

Ἡ Γαλλία ἔρχεται δωδεκάτη· ἐπὶ ἑκατὸν στρατευσίμων (conscrits) εἰκοσιτρεῖς εἰσὶν ἀγράμματοι· ἔπονται δὲ τὸ Βέλγιον, ἡ Ἀγγλίς, ἡ Ἰταλίς, ἡ Αὐστρία, ἡ Ἑλλάς, τὸ Παικὸν κράτος, ἡ Ἰσπανία, ἡ Πορτογαλλία, ἡ Μολδο-βλαχία, ἡ Ρωσσία καὶ ἡ Τουρκία.

Ἐν δὲ Ἀμερικῇ, κατὰ τὰς συλλεχθείσας εἰδήσεις

(1) Εἰς ἅπαντα τὰ κράτη ταῦτα ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις εἶναι ὑποχρεωτική.

ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τούτῳ ἀποσταλέντος ἐκ Γαλλίας Κ. Hirreau, ἡ δημοτικὴ, πρὸς ταύτην δὲ καὶ ἡ ἀνωτέρα ἐκπαίδευσις ἔχουσι ὡς ἐφεξῆς·

Εἰς εἰκοσιδύο πολιτείας ὑπῆρχον τῷ 1868 σχολεῖα ἀρρένων καὶ κορασιῶν 124,613, μαθηταὶ δὲ καὶ τῶν δύο γενῶν ἐγγεγραμμένοι ἐν τοῖς βιβλίοις τῶν σχολείων αὐτῶν 6,913,684, ἀπὸ ἐτῶν 5 ἕως 18· ἐξ αὐτῶν ἐφοίτησαν εἰς τὰ σχολεῖα 5,360,561, οἱ μὲν μῆνας τινάς, οἱ δὲ τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ ἔτους.

Διδάσκαλοι κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἦσαν 83,600, καὶ διδασκάλισσαι 165,250, ἐν ὧν 248,850. Εἰς μισθοὺς αὐτῶν ἐπληρώθησαν φράγκα 269,028,553, καὶ φράγκα 85,886,335 εἰς ὑλικὸν, εἰς κατασκευὴν καὶ ἐπισκευὴν τῶν σχολείων καὶ εἰς ἀγορὰν βιβλίων. Ἐν ὧν αἱ δαπάναι τοῦ 1868 ἦσαν φράγκα 354,974,948.

Μετὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον τῆς Ἀμερικῆς ἰδρύθησαν, ἐκτός τῶν ἀνωτέρω σχολείων, εἰς τινὰς πολιτείας τῆς Νοτιοῦ Ἀμερικῆς καὶ ἄλλα 6,000, τῶν ὁποίων ἡ σύστασις καὶ συντήρησις ὀφείλονται ἰδίως εἰς φιλανθρωπικὰς καὶ θρησκευτικὰς ἐταιρίας· διδάσκονται δὲ ἐν τοῖς σχολείοις τούτοις τῶν χειραφετηθέντων μαγύρων τὰ τέκνα· ἡ διδασκαλία εἶναι ἡ αὐτὴ ὡς καὶ ἡ εἰς τὰ λοιπὰ σχολεῖα· οὐ μικροὶ δὲ εἰσὶν οἱ πόροι τῶν ἐταιριῶν τούτων τῶν σχολείων. Τῷ 1868 αἱ χρηματικαὶ συνδρομαὶ ἦσαν καθ' ἑκάστον μῆνα 32 ἕως 33 χιλιάδες δολλαρίων, ἦτοι 160—165 χιλιάδες φράγκων.

ὑπάρχουσι καὶ ἕτεροι εἰκοσι ἕξ πολιτείας ἡ τμήματα τῆς Ἀμερικῆς, περὶ ὧν ὁ ἀποσταλένος τῆς Γαλλίας δὲν ἠδυνήθη, λέγει, ν' ἀρυσθῆ ἀκριβεῖς πληροφορίας.

(Revue de l'Instruction publique
31 décembre 1868)

ΠΕΡΙ ΤΙΝΩΝ ΕΝ ΜΑΝΗ, ΕΠΙΓΡΑΦΩΝ.

Καὶ ἐν μὲν τῇ Κελεφᾷ ἀπεχούση μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν τῆς Ἀρσοπόλεως, πρωτεύουστος τῆς Ἐπαρχίας Οἰτύλου ἐν Λακωνίᾳ εὗρον τὴν ἐξῆς ἐπιτάφιον ἐπιγραφὴν περιουσιῶν χάριν ἀρχαιολογικῶν ἔρευνῶν

ΦΙΛΩΤΕΡΑ ΧΑΙΡΕ

ἐντεταχισμένην ὀπισθεν τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ βήματος, οὗ τινος ἄνωθεν εὐρίσκειται καὶ εἶδος λυχνοστάτου ὠραιοτάτου. Ὁ ναὸς οὗτος τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐκτίσθη τὸ 1754, ἀλλὰ δὲν φαίνεται κείμενος ἐπὶ ἐρείπῳ ἀρχαίου ναοῦ

Ἑλληνικοῦ (1), ὡς εἴθισται παρὰ τοῖς Χριστιανοῖς καὶ ὡς παρατηροῦνται ἅπαντες οἱ πῶν περίξ μερῶν καὶ χωρίων ναοὶ, καὶ ἰδίᾳ οἱ τοῦ Οἰτύλου, οἵτινες πολλοὶ ὄντες εὐρίσκονται, πλὴν τινων ἐξαιρέσεων, ἐπὶ ἐρείπῳ ἀρχαίων ναῶν, ὧν τὸ πλεῖστον τῶν θεμελίων, καὶ μέχρι δύο πήγων ἐξωθεν φαινομένων, διασώζεται καὶ ἤδη. Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν Κελεφᾷ εὐρίσκειται καὶ τὸ φρούριον αὐτῆς Κελεφᾶς ἰδίᾳ λεγόμενον, ἐπὶ λόφου ἀπόπτου καὶ κάτωθεν ἔχοντος τὸν λιμένα Οἰτύλου, ἐν τινὶ μέρει τοῦ ὀπίου καραβοστάσι λεγομένου, ἴσταντο τὰ πλοῖα ἀραγμένα τὸ πρότερον, νῦν δὲ ἀράζουσιν ἐν τῷ «Διμενίῳ» (2), προχωσθέντος τοῦ μέρους ὅπου τὸ πάλαι προσωρμίζοντο.

Τὸ φρούριον τῆς Κελεφᾶς ἐκτίσθη παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν κατὰ Γ. Γ. Παπαδόπουλον (σελ. 17 καὶ 19 χρονογραφ. περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν ἐν τῇ Μάνῃ Στεφανοπούλων καὶ τῆς αὐτόθεν εἰς Κορινθίαν ἀποικίσεως κλπ.)· ἀλλὰ παράδοσις ἐνταῦθα ὑπάρχει ὅτι ἦν κτίσμα τῶν Βενετῶν, μάλιστα παρὰ τῇ Κελεφᾷ ὑπάρχει καὶ πύργος τις «τοῦ Βοζῆ» ἐνομαζόμενος ἐκ τινος ἐπισήμου ἐνοπιῶ, οὗτω καλουμένου, καὶ ἐντεῦθεν προσβαλόντος τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ καταπολιορκουμένους Βενετούς καὶ κατὰ συνέπειαν ἀποδιώξαντος αὐτούς, καὶ οὕτως ἐλευθερώσαντος τὴν Μάνην ἀπὸ τῶν ξένων. Ἀλλ' εἰς τὸν παρατηρητὴν φαίνεται τὸ φρούριον Ὀθωμανικῆς κατασκευῆς πρὸς καταδάμασιν τοῦ Οἰτύλου γενομένου, ὡς παριστάνεται καὶ εἰς τὸ Κορινθικὸν χρονικόν· ἀλλ' ὅπως συμβεβῆσιν ἀμφοτέρω, δυνάμεθα εἰπεῖν ὅτι ἐκτίσθη μὲν παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν, ἀλλ' εἰς τοὺς ἐπαλλήλους τῶν Ὀθωμανῶν καὶ Βενετῶν πολέμους τυγῶν, ἐκυριεύθη παρὰ τῶν Βενετῶν, οἵτινες, ὡς γνωστὸν, κατέλαβον ἅπαντα τὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου, ἐξ ὧν ἀπεδιώχθησαν τελευταῖον παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ φρουρίου τῆς Κελεφᾶς ἐγένετο ἡ ἀποδιώξις ἐνεργηθεῖσα παρὰ τῶν Μανιατῶν, προηγουμένου τοῦ Βοζῆ, σχετικοῦ λόγου συγγενείας τοῦ προπάππου, ὡς λέγουσι, τοῦ νῦν Γέρω-Πετροπουλάκη.

Κάτωθεν πολὺ τοῦ φρουρίου εἰς θέσιν «Ἀγριόκκοπος» παρὰ τὴν παραλίαν καὶ παρὰ τὴν ὁδὸν, τὴν ἄγουσαν ἀπὸ Ἀρσοπόλεως εἰς Οἰτύλον, ὑπάρχει καταπεπτωκῶς ναὸς χριστιανικὸς τοῦ ἁγίου Νικωνος (3) ἐπὶ ἐρείπῳ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ ναοῦ, κατε-

(1) Καὶ παρὰ τῷ ναῷ τούτῳ φαίνεται κεχωσμένη στήλη τις ἀρχαία ἡμίθραυστος, ἥτις ἴσως μεταφέρθη ἀλλαχόθεν, ὡς ἡ ἐπιγραφὴ κλπ.

(2) Ἐνταῦθα κεῖται καὶ ὁ ἡγεμονικὸς ναὸς τοῦ μακαρίτου Πατρίμου Μαυρομιχάλη. Ἐνταῦθεν γίνεται καὶ ἡ θαλάσσιος ἐμπορικὴ συγκοινωνία τῆς Ἀρσοπόλεως μετὰ τῶν λοιπῶν μερῶν.

(3) Ὁ ἅγιος Νίκων «τοῦ Μετανοεῖτε» ἐπικαλούμενος, ἦν υἱὸς Ἀρμενίου τινὸς ἐπισήμου· κηρύττων δὲ τὸ Εὐαγγέλιον ἔφθασε καὶ

σκευασμένου ὑπὸ βράτων. Ἐν τούτῳ τῷ ναῷ ἀναμύσων τῶν ἐρείπιων καὶ βράτων εὗρον τὴν ἐξῆς ἡμισερὴν ἐπιγραφὴν ἐν λίθῳ ἡμιθραύστῳ καὶ κεκολωθῶμένῳ πανταχόθεν

ΛΟΑ. . .

Τὰ γράμματα ταῦτα ὡς ἐκ τῆς παλαιογραφίας ἀνάγονται εἰς τοὺς λαμπροὺς χρόνους τῶν Ἑλλήνων.

Ὀδεύοντες δὲ τὴν πρὸς τὸ Οἰτύλον καὶ ἀνερχόμενοι τὴν πρὸς αὐτὸ ἄνοδον ἀπαντῶμεν κατὰ πρῶτον ναὸν τοῦ ἁγίου Δημητρίου, οὗ τινος τὰ θεμελῖα ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ ναοῦ εἰσὶ ἐπὶ τὸ πλεῖστον διατηρούμενα, ὡς καὶ τινες στήλαι ἡμιθραυστοὶ μετέπειτα ἀπαντῶμεν τὴν πηγὴν, ἥτις καλεῖται «Φαθατοῦ», καὶ ὀλίγον ἀνωτέρω τὸν ναὸν τοῦ Σωτήρος, παρ' ᾧ καὶ ἀνάγλυφον βωμαϊκῶν χρόνων ἰσπέκ παριστάνον· φαίνονται δὲ καὶ λείψανα ἀρχαίου ναοῦ. Ἄνωθεν τούτου ὑπάρχει τὸ Οἰτύλον ἐκ 250 οἰκογενειῶν σήμερον, τὸ πάλαι δὲ περίφημον ἕως ἀπὸ τῶν ὀμηρικῶν χρόνων, ὡς γνωστὸν· εἶχε δὲ φρούριον, οὗ τινος ἴχνη φαίνονται εἰς τὴν λεγομένην «Ἄνω χώραν», ὡς καὶ ἀγορὰν. Ἡ ἐπὶ Ὀμήρου καὶ μετὰ ταῦτα πόλις ἔκειτο εἰς τὴν λεγομένην σήμερον «Κάτω χώραν», ὑποκάτω βράχων λίαν περιέργων διὰ τὸν γεωλόγον, ὅπου σώζονται καὶ Βυζαντινὰ τινὰ κτίρια, μάλιστα ναὸς τις ἔνδον τῶν βράχων, ἐξ ὧν ἀπορρέει ὕδωρ καθαρῶτατον ἐν δεξιᾷ ὑπογείῳ συναγόμενον καὶ τῶν πιστῶν τὴν δόξαν θεραπεῦον· εἰς ἕνα τῶν βράχων ἔγκεχάρκαται τὰ Βυζαντινὰ ταῦτα·

+ ΝΥΜΕΝ. . .

ΖΙΛ/ΕΓρ. . .

δυσανάγνωστα ὄντα διὰ τὸ ὕψος τοῦ βράχου· ἐτι δὲ μᾶλλον ἐπαυξάνεται ἡ δυσκολία καὶ διὰ τὴν ἐξάλειψιν τινων καὶ ἡμιτελῆ κατάστασιν ἄλλων ἕνεκα τῶν βροχῶν, ἡλίου, κλ.

Ἐν τῇ Κάτω χώρᾳ, ἐλασιόφυτον τανῦν οὖση, οὐδὲν ἄλλο ἀπαντᾶται σήμερον εἰμὴ τὸ Μοναστήριον τὸ ἐπονομαζόμενον «τοῦ Λεκούλλου», ὅπερ ἐκτίσθη κατὰ τὴν παρελθούσαν ἑκατονταετηρίδα παρὰ τοῦ ἐπισκόπου Δανιὴλ Μαῖνης (1). Κάτωθεν τούτου ὑπάρχει τὸ λεγόμενον «Καραβοστάσι», μέρος, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, τοῦ λιμένος Οἰτύλου.

ἐν Λακωνίᾳ, ὅπου παρὰ τῷ Οἰτύλῳ οἰκοδομήσας ναὸν, ἐμόναζε παρὰ τὸ ἕρος Ταύγετον, ὡς λέγουσιν ἄλλοι. Ὅτι δ' ἔχειν ὑπόληψιν ἐν Λακωνίᾳ ἀπέδειξε ἡ παρ' ἄπασιν σκεδὸν τοῖς χωρίοις τῆς Μάνης οἰκοδομὴ ναῶν ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ, ὡς ἐν Ἡπειρῷ τοῦ ἁγίου Δονάτου τὸ ὄνομα· ἐπειδὴ δὲ συχναίς εἰς τὰς διδασκαλίας του ἐπανελάμβανε τὸ Μετανοεῖτε, κατὰ μίμησιν ἴσως τοῦ Προδρόμου, ἐπονομάσθη οὕτως.

(1) Μαῖνη λέγεται ἡ Μάνη ἐπὶ τὸ ἐκκλησιαστικώτερον ἰδιωμα, παρ' ᾧ, ὡς γνωστὸν, πλείστα ὄσα ἀρχαία ὀνόματα πόλεων καὶ ἐπαρχιῶν διατηρήθησαν, ὡς καὶ Βυζαντινὰ· ποτε ὅμως ἔλα-

Ἐν δὲ τῇ ἄνω χώρῃ, ὅπου καὶ ἡ ἀρχαία Ἀκρόπολις, ὡς εἶπομεν, ἀπαντῶνται πολλοὶ ναοὶ Ἑλληνικοί, ἐφ' ὧν οἱ χριστιανικοὶ ἄλλ' ὁ τῆς ἁγίας Μαρίας ἐστὶν ὁ περιεργότατος πάντων διὰ τὰ Πελασγικά αὐτοῦ θεμέλια μέχρι μιᾶς ὀργυῖας ἔξωθεν διασωζόμενα ἄνω τοῦ ἐδάφους ἐν μέρει. Ἐν δὲ τῷ πρωτεύοντι σήμερον ναῷ «*ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου*» διασώζονται ἐντετειχισμένοι αἱ ἐξῆς ἐπιτάφιοι ἐπιγραφὰὶ ῥωμαϊκῶν χρόνων.

Α. ΜΑΡΙΝΑ ΧΑΙΡΕ.

Κάτωθεν ταύτης ἀνάγλυφον μικρὸν γυναῖκα παριστάνον.

ΕΡΡΕΡΕΧΖΙΡΕΕΤΗΚ:

ΩΣΑ

ΔΕ.

Καὶ ταύτης κάτωθεν ἀνάγλυφον παριστῶν τινα νέον. Σημειωτέον δὲ ὅτι τὸ τελευταῖον ΔΕ εἶναι εἰς τὸ ἄκρον τοῦ λίθου, καὶ, ὡς εἶκοι, διὰ τὸ στενὸν τοῦ χώρου ἐτέθη ὑποκάτω τῶν ἄλλων γραμμάτων κατὰ τὴν ἄκρην τοῦ λίθου κατὰ τὴν σειρὰν μάλιστα τῶν γραμμάτων τῆς ἐπιγραφῆς.

Α. ΜΑΡΙΝΑ ΧΑΙΡΕ.

Καὶ ταύτης κάτωθεν ἀνάγλυφον γυναῖκα παριστάνον. Καὶ αἱ τρεῖς αὗται ἐντετειχισμένοι εἰσὶν ἔξωθεν ἐν μιᾷ πλευρᾷ τοῦ ναοῦ, ὅπου καὶ κατὰ σειρὰν φαίνονται κείμενα κατὰ τὸ μέσον τοῦ τείχους.

Ἐνδον δὲ τοῦ ναοῦ εἰς λίθον ἐκ μαρμάρου ἡμίθραυστον, ἀλλοχθὲν δὲ μεταφερμένον, ὡς οἱ τῶν ἄλλων ἐπιγραφῶν λίθοι, ὧν ἀνωτέρω λόγος, ἀπαντᾶται ἡ ἐξῆς ἐπιτάφιος ἐπιγραφὴ, ἀρχαιοτέρῃ τῶν ἀνωτέρω ἐπιγραφῶν, ὡς ἐκ τῆς παλαιογραφίας ἐστὶν εἰκάσας.

ΕΠΙΚΤΟΥ

ΧΙΑΙΤΡΩΝ Α. (.ΡΙΣΤΩΝ.)

ΕΤΩΝ

ΚΕ

Ἡ ἐπιτάφιος αὕτη ἐπιγραφὴ εἶναι ἱατροῦ τινος ἐν Οἰτύλῳ ὑπάρχοντος, καὶ τοῦ νέου ΚΕ. ἐτῶν ἀνάγλυφον δὲ ἀνα χειρὰς κρατοῦν ἄνθος, σημεῖον τῆς νεότητος, ἴσως παριστᾷ αὐτὸν τοῦτον, καὶ μάλιστα ἂν παραδεχθῶμεν, ὅτι τ' ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ εὐρισκόμενα ἐγγεγλυμμένα ἱατρικὰ ἐργαλεῖα, ὡς καὶ βίβλος ἐκ δεξιῶν, ἀφορῶσιν αὐτὸν, δὲν μένει

ἐν ἀρχῇ καὶ γίνεσιν τὸ «*Μαίνη*», καὶ πότε κατήνησε «*Μάνη*», ἀκριβῶς νὰ εἴπωμεν δὲν δυνάμεθα. — Ἄλλ' ὁ Πορφυρογέννητος ἀναφέρει τὸ ὄνομα λέγων «*ἰστέον ὅτι οἱ τοῦ κάπτρου Μαίνης οἰκίητορες οὐκ εἰσὶν ἀπὸ τῆς γενεᾶς τῶν προβλήθιντων Σκλάβων*», κλ. Πρὸς τὸν ἴδιον υἱὸν Ῥωμανὸν σελ. 134 Βανδουρίου.

ἀμφιβολία οὐδεμία περὶ αὐτοῦ. Περιεργὸς ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ. Παρὰ τῷ ναῷ οὕτω ὑπάρχει καὶ στήλη ὀρθία, ἀρχαία, ἐντετειχισμένη, τετραυραμένη τὰ ἄνω. Περὶ ταύτης ὑπάρχει πρόληψις παρὰ τοῖς πέριξ, ὅτι ὁ ἐκ πυρετοῦ πάσχων ἄμα λάβῃ σκόνην ἐξ αὐτῆς ἐξεσμένην εἰς ὕδωρ καταπινόμενον, ἀπαλλάττεται τοῦ νοσήματος. Τούτου ἕνεκα λοιπὸν οἱ πέριξ πάσχοντες ἔρχονται ἐπίτηδες κατὰ σελήνην φθίνουσαν καὶ ζύουσιν ἐκ τῆς στήλης σκόνην, ἣν καὶ ἐν ὕδατι καταπίνουσιν. Αὕτη ἡ πρόληψις καὶ δεισιδαιμονία συνδεομένη μετὰ τινῶν ἄλλων ἐρειπίων ἐν τῷ ναῷ τούτῳ διασωζομένων δίδει ἀφορμὴν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἐνταῦθα ἔκειτο ὁ ναὸς ἡ τὸ ἱερόν τοῦ Σαράπιδος κατὰ Πausανίαν λέγοντα περὶ Οἰτύλου τὰ ἐξῆς: «*θέας δὲ ἄξια ἐν Οἰτύλῳ Σαράπιδος ἐστὶν ἱερόν, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ Καρνείου ζῶον Ἀπόλλωνος*». (Λακων. Βιβλ. 110. xxv. 6) Κατὰ δὲ τὴν λεγομένην σήμερον ἀγορὰν, γέμουσαν οἰκοδομῶν, ὑπάρχουσιν ἐρείπια καταπλακωμένα, ὧν πέραν κατὰ τὸ ἄκρον τῆς σημερινῆς κωμοπόλεως ὑπάρχει ὁ ναὸς τῶν Ταξιαρχῶν, ἐν τῷ κατωφλίῳ τῆς εἰσόδου οὗ τινος ὑπάρχει ἡ ἐξῆς ἐπιτάφιος:

ΛΕΠΙΔΑ

ΧΑΙΡΕ

Ἐν τῇ Νοτίῳ πλευρᾷ τούτου ἄνωθεν θύρας ὑπάρχει ἐπιγραφὴ πολυστιχος, ἣν δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀναγνώσω, καθότι ὑπάρχουσι λίθοι ἔμπροσθεν μεσοτόχου τινος ἐμποδίζοντες τὴν ὄρασιν. Ἄνωθεν δὲ τοῦ ναοῦ τούτου γενομένης ἀνασκαφῆς, εὐρέθη ἡ ἐξῆς ἐπιγραφὴ (1):

ΘΙΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΙ..

ΘΘΕΙΟΗΣ | ΠΡΕΟΔ..

ΤΗΝ ΒΟΥΠΟΝΤΑΙ Κ..

Ε: ΥΦΗΜΙΑΣ ΤΩΝ ΠΟΛ(ΙΤΩΝ)

ΟΙΣ ΚΑΙ ΠΑΝΤΙ ΤΩΙ Δ(ΗΜΩΙ)

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐν λίθῳ μικρῷ ὑπάρχει ἡμισυ μέτρον Γαλλικὸν τὸ ὕψος καὶ τοσοῦτον τὸ πλάτος· ὡσαύτως ἐν μακρῷ τινι λίθῳ στενομάκρῳ ὃ δακτ. πλάτος ἔχοντι. εὐρέθη ἡ ἐξῆς.

— ΦΟΡ

— ΑΚ—

Ο ΝΕΝ

ΕΩΣ Θ—

ΑΤ—

(1) Τὸ μέρος ὅπου εὐρέθη ἡ ἐπιγραφὴ σήμερον κατέχεται ὑπὸ ἐλαιῶν, φυτευθειῶν ἐνταῦθα, ἀλλὰ ἐνεργουμένων περὶ τὴν ἀνασκαφῶν πολλὰ καὶ ἄλλα ἴσως ἀνακαλυφθήσονται. Παρὰ τῷ μέρει τούτῳ ὑπάρχει καὶ τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον Οἰτύλου.

ΙΑΑ

—ΝΩΙ

ΑΝΗΣ

ΕοΝΤΙ

ΤΑΣ ΠοΛΕ

ΤΩΝ ΑΑ

ΤΑΣ ΤΑ

ΦοΥ ΚΕΚ

ΔΕΥΓΑΝ

ΔοΜΙ

Τὸ χρῶμα τοῦ λίθου εἶναι πορφυροῦν.

Ἐν ἐτέρῳ δὲ Ναῷ «*ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου*», «*Νιόμισσα*» δὲ χυδαῖστί ἐπικαλουμένη, εὗρον τὴν κάτωθι ἐπιγραφὴν ἄνωθεν τῆς εἰσόδου κειμένην:

ΛΑΞΕ Χ...

ΩΡΓΕ ΕΤ...

ἐν λίθῳ ἐκ μαρμάρου τετραυραμένου παντρχθὲν.

Τὸ πλεῖστον μιᾶς πλευρᾶς τοῦ ἀρχαίου τούτου ναοῦ διασώζεται ἀκέραιον.

Τὸ Οἰτύλον ὠνομάσθη οὕτως ἐκ τινος ἥρωος Οἰτύλου καθὰ λέγει Πausανίας, (ἐνθ. ἀνωτέρ.) «*ὁ δὲ ἥρωος, ἀφ' οὗ τῇ πόλει τὸ ὄνομα ἐγένετο, Ἀργεῖος τὸ ἀνέκθην, Ἀμφιάνακτος υἱὸς ὧν τοῦ Ἀντιμάχου*». Καὶ ταῦτα μὲν ἐν Οἰτύλῳ (1).

(XXVI. Πausan. Λακων. Βιβλ. ιη. σελ. 260)

«*Ἐς θαλάμας δὲ ἐξ Οἰτύλου μήκος τῆς ὁδοῦ στάδιοι περὶ τοὺς ὀγδοήκοντα εἰσὶ, κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν ἱερόν ἐστὶν Ἴνους καὶ μαντεῖον· μαντεύονται μὲν οὖν καθυδόντες, ὅπως δ' ἂν πυθέσθαι δεηθῶσιν, ἐνεῖρατά σφισιν δείκνυσιν ἡ θεός· χαλκᾷ δ' ἐστηκεν ἀγάλματα ἐν ὑπαίθρῳ τοῦ ἱεροῦ, τῆς τε Πανσιφᾶς καὶ Ἡλίου τὸ ἕτερον· αὐτὸ δὲ τὸ ἐν τῷ ναῷ σαφῶς μὲν οὐκ ἦν ἰδεῖν ὑπὸ στεφανωμάτων, χαλκοῦν δὲ καὶ τοῦτο εἶναι λέγουσι· ῥεῖ δὲ καὶ ὕδωρ ἐκ πηγῆς ἱερᾶς πιεῖν ἠδύ. Σελήνης δὲ ἐπίκλησις· καὶ οὐ θαλαμάταις ἐπιχώριος δαίμων ἐστὶν ἡ Πασιφᾶς». — Καὶ ἐν μὲν ταῖς Θαλάμαις διασωζούσαις ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Πausανίου τὸ τε Μαντεῖον τῆς Ἴνους καὶ τὰ ἀγάλματα, σήμερον δὲν ὑφίσταται τι εἰμὴ ἐρείπια. Καὶ αὐτὸ τὸ ἀρχαῖον ὄνομα ἀπωλέσθη μὴ διασωζόμενον, ὡς διεσώθη τὸ τοῦ Οἰτύλου. Αἱ Θαλάμαι σήμερον ὀνομάζονται *Κουτοίφαροι* ἢ *Κουτοίφαρη*; ὁ κοινὸς λαὸς λέγει «*ὁ τῆς Κουτοίφαρη*». Εἰς δὲ τὸ Μαντεῖον τῆς Ἴνους ὑπῆρχε πρό τινος Βυζαντινὸς ναὸς ὠκοδομημένος φαίνεται ἐπὶ τοῦ ναοῦ τοῦ ἀρχαίου· ἀλλ' οἱ κάτοικοι θελήσαντες ἵν' ἀνοικοδομηθῶσι πλησίον ἄλλον μεγαλύτερον, κατέστρεψαν τὸν Βυζαντινὸν καὶ μετέ-*

(1) Περὶ οὗ ὁ Ὀμηρὸς λέγει «*οὔτε Λάαν εἶχον, ἠδ' Οἰτύλον ἐμφεμένοντο, τῶν οἱ ἀδελφεὸς ἦρχε βοῶν ἀγαθὸς Μενέλαος*» — *Ιλιάδ* Β. σιγ. 583 — 6.

φερον ἐκεῖ τὸ ὕλικόν, οὔτινος ἀναμέσον διακρίνονται στήλαι ἡμίθραυστοι, κίονες καὶ διάφορα ἄλλα τεμάχια λίθων ἐκ τοῦ Μαντείου. Ἐν τῷ κενωθέντι χώρῳ εὐρίσκονται πολλὰ ἀρχαῖα κειμήλια καταπλακωμένα, ἀξίας μεγάλης ὄντα, ἀλλὰ διὰ τὸν φόβον μὴ ἀρπάσῃ αὐτὰ ἡ κυβέρνησις παρὰ τῶν ἰδιοκτητῶν τοῦ χώρου, κατακρύβονται, καὶ δὴ καὶ τινα καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπόκεινται (1)· σώζεται δὲ καὶ ἡ ἱερὰ πηγὴ, ἐξ ἧς ἀρύνονται οἱ κάτοικοι τὸ ὕδωρ, μὲ τὴν διαφοράν ὅτι δὲν σέβονται αὐτὸ πλέον ὡς ἱερόν. Ταῦτα καὶ ἄλλαι πληροφορίες μὲ ὠδήγησαν ὅπως ἀνεύρω σαφῶς τὴν θέσιν, ἀνακαλύψας τὸ Μαντεῖον τῆς Ἴνους, περὶ τοῦ ὁποῦ καὶ ὁ Γάλλος Βαρθελεμῆς «*εἰς τὴν περιήγησιν τοῦ Ἀναχάροιδος του*» κάμει μὲν σημειῶσιν εἰς τὸν χάρτην τῆς Λακωνίας, ἀλλὰ τὴν θέσιν, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, νὰ ἐξακριβώσῃ, οὐδ' ἀπλῶς ἀναφέρων· τὰ αὐτὰ παρετήρησα, ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, καὶ εἰς ἄλλους τινὰς Εὐρωπαίους. Παρὰ τῷ χώρῳ, ἐν ᾧ τὸ Μαντεῖον τῆς Ἴνους ὑπῆρχε, πρό τινος ὠκοδομήθη Δημοτικὸν Σχολεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον συχάζουσιν οἱ παῖδες Κουτοίφαρης, Λαγκάδος καὶ τινῶν «*Ἐωμοτίων*» (2). Γινομένης δὲ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ σχολείου, ὅτε καὶ ὕλικόν ἀνεσκάπτετο ἐκ τοῦ χώρου τοῦ ἱεροῦ, ἐγένετο ἡ ἀνακάλυψις τῆς ἐπομένης ἐπιγραφῆς, ἣτις διαφυλάττεται μέσα εἰς τὸ σχολεῖον. Δὲν μοὶ ἐπετράπη καιρὸς νὰ ἐνασχοληθῶ περισσότερο εἰς τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῆς· τινὰ τῶν γραμμάτων εἰσὶ λίαν δυσανάγνωστα ἕνεκα τῆς σκόνης καὶ σχεδὸν ἀπαλείψεως (3).

(1) Μοὶ διηγήθησαν ὅτι εὐρέθη πρό τινῶν χρόνων τράπεζα μαρμαρινὴ ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ τοσοῦτον ὠραία κατὰ τοὺς χωρικοὺς, ὥστε «*εἶχε ἕλα τὰ λουλούδια καὶ ἄνθη τοῦ κόσμου ἐπανωθὸς τῆς σκαλισμένης*», ἀλλ' ὅτι φοβούμενοι τὴν κυβέρνησιν κατέκρυψαν αὐτήν· τινὲς δὲ μοὶ προσέθησαν ὅτι τὴν ἐβρίψαν εἰς τὴν θάλασσαν ἵν' ἀποφύγῃσι τὰς ἐρεῦνας τῆς κυβερνήσεως· ἐγὼ ὅμως πιστεύω ὅτι σώζεται ἡ κεκρυμμένη. Εὐρέθη καὶ πῖθος ὧν καὶ εἶδον διασωζόμενον, χωρητικότητος 600 — 700· ἐκ. ἔχον καὶ ἐπιγραφὴν, ἣν δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀναγνώσω, καθότι ὁ ἰδιοκτήτης εἶχεν εἰς μέρος τῆς οἰκίας, ὅπου οὔτε τῇ βοήθειᾳ φώτὸς ἠδυνάμην νὰ διακρίνω τὰ γράμματα. Ὁ δημοδιδάσκαλος ἔχει δακτυλιόλιθον ἡ ἐξ ἐνωτίου οὖσαν, λαμπροτάτην, ἔχουσαν τὸν αἶα καθήμενον ἐπὶ ἔδρας, καὶ ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ φέροντα σφαῖραν ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ σκῆπτρον, ἡμίγυμνον, ἀριστούργημα γλυφῆς! κάτωθεν ἀστὸν· ὑποπέτω μὴ εἶναι ἀδάμας. Οἱ δὲ παῖδες εὗρον υἱάλιον τι ἔχον ἐντὸς δύο λέοντας ἐκ χρυσοῦ φύλλου, ὅπερ ὅμως ἔσπασαν εἰς θρύμματα θέλοντες νὰ ἐξαγάγῃσι τοὺς λέοντας ἐπὶ σκοπῷ παιδιᾶς, ἀλλ' ἕως ἂν προφθάσῃ ὁ δημοδιδάσκαλος νὰ σώσῃ τὸ κειμήλιον ἐγένετο κίνος. Ἄλλοτε ἐν Ἡπειρῷ εἶδον τοιοῦτό τι εἰς δακτυλιόλιθον, ἔχουσαν στρῶμα υἱάλιον λεπτότατον, κάτωθεν τοῦ ὁποῦ ἦν ὁ Ἑρμῆς πετιῶν, ἐκ φύλλου χρυσοῦ, κεκλεισμένος· εὐρέθη δ' ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλαιατίδι τῆς Θεσπρωτίας, Βαγενετῆ δ' ἐπὶ Βυζαντινῶν καλουμένην.

(2) Ἐωμόνια ἐν Μάνῃ καλοῦνται αἱ διεσπαρμέναι εἰς τὰς κοιλάδας τῶν ὄρεων μεμονωμέναι οἰκογένειαι· ὡς διαμένουσαι δ' ἔξω τῶν χωρίων καλοῦνται οὕτω, ἤτοι ἔξω μόναι.

(3) Ἄνωθεν τοῦ ναοῦ τοῦ Βυζαντινοῦ κεῖται κῆπος ἔχων ἐλαίας· ἐν αὐτῷ ὑπάρχουσι στήλαι καταπλακωμέναι ὑπὸ χωμάτων καὶ πετρῶν, ὥστε ἔξω δὲν φαίνεται μηδὲν· ὁ δὲ μὴ εἰδὼς ὑποτίθησιν ἀπώλειαν αὐτῶν.

ΑΤΤΟΙΣ ΙΣΟΠΟΛΙΤΕΙΑΝ
ΟΙΚΙΑΣ ΕΙΣ ΚΤΗΣΙΝ ΚΑΙ ΕΙΣ

ΑΠΟ ΠΑΣΙ ΚΡΑΤΟΥΣ ΠΡΟΣΕΝΕΠΕ
ΟΝΤΟΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ Ι... ΔΙΚΟΝ ΓΕ(ΡΟΝ
ΣΙΑ ΔΕ ΕΠΙ ΕΥΡΥΚΛΕΟΥΣ ΔΑΜΟΙΑ Η ΕΠΙ
ΕΥΡΥΚΛΕΟΥΣ Ρ. Ι. ΖΥΟΣ ΕΥΚΛΗΤΟΥ ΧΙ...

ΓΕΡΟΥΣΙΑΣ ΦΙΔΟΣ
ΕΦΟΡΟΣ...
ΝΟΜΟΦΥΛΑΞ ΕΥΔΑΜΟΣ ΝΕΙΚΗ...
ΚΑΡΥΣ ΕΥΘΥΜΟΚΛΗΣ ΑΜΑΡΑΝΤ...
ΚΛΕΑΝΕΙΚΗΤΟΣ... Δ... ΝΙΚΙΑ...
... ΕΝΔΑΙΜΟΝΙΚΙ...

Είς δὲ τὸ πλάγιον τοῦ ἰδίου λίθου τὴν ἐξῆς

ΑΝΔΡΟΣ... ΔΙΟ ΚΑΒΑ
ΠΡΑΓΟΥΣ... ΠΕΜΠΟ
ΑΧΟ ΟΚ... ΓΕΤΕΙ
ΒΓΗΣ ΠΟ... ΦΥΕΝ
ΟΟ. Σ... ΔΕΕΙΟ
ΓΑΙΕ. Ι... Α... Ι.

(Ἐπεταί συνέχεια.)

ΕΚΠΑΙΔΕΥΞΙΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ.

Τὸ ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκ-
παιδεύσεως ὑπουργεῖον ἐξέδωτο τὴν 23 τοῦ παρελ-
θόντος Δεκεμβρίου 1868 ὑπόμνημα περὶ τῆς κατα-
στάσεως τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίας καὶ παιδείας ἐπὶ
τῶν τελευταίων δύο ἐτῶν, οὗ τινος δημοσιεύομεν τὸ
συμπέρασμα, ἥτοι τοὺς δύο πίνακας. Δὲν συνεκδί-
δομεν δὲ καὶ τὸ ὑπόμνημα, διότι ὡς καὶ τὰ τῶν
προηγμένων ἐτῶν διαφιλεύει καὶ αὐτὸ προθέσεις
καὶ ἐφέσεις, ἢ μᾶλλον, ἐπὶ τὸ ἀρχιερρατικώτερον, εὐ-
χὰς καὶ εὐλογίας, ἀξιοπρίνοις μὲν ἀναντιρρήτως,
οὐδέποτε ὅμως μεταβληθείσας εἰς πράγματα, εἴτε
διὰ τὸ πρόσκαιρον τῶν ὑπουργῶν, εἴτε διὰ τὸ φιλο-
πράγμον τῶν διαδεγομένων τοὺς πρώτους, ἀνατρε-
πόντων τὰ προσχεδιασθέντα καὶ φιλοτιμουμένων
νὰ πράξωσι τι ἐντελέστερον, εἴτε δι' ἄλλους λόγους
οὓς περιττὸν καὶ νὰ ὑποδείξωμεν.

Ἄλλ' εἶναι καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ἀκριβής;
ἢ καὶ ἂν ὑποτεθῇ ἀκριβής, μήπως τοῦλάχιστον
συνετάχθη ὁ πίναξ αὐτῶν κατὰ τοὺς στοιχειωδεστά-
τους κανόνας, τοὺς ὁποίους πρὸ ἀμνημονεύτων ἐτῶν
ὑπετύπωσαν καὶ καθ' οὓς συντάττουσιν ἐνιαυσίως τὰ

λοιπὰ ἔθνη τὰς στατιστικὰς αὐτῶν εἰδήσεις; Ὅς τις,
ἐλέγομεν καὶ ἡμεῖς τὸ 1866 ἐπαναλαμβάνοντες
ὅτι, πολλάκις ἐγράψαμεν, ὅστις ἐπιθυμῆι νὰ γνωρίσῃ
τὴν πρόοδον τῆς παιδείας, ἀνάγκη νὰ μελετήσῃ
καὶ τὰς πρότερον δημοσιευθείσας εἰδήσεις· ἔνεκα
τούτου μάλιστα αἱ ἐκθέσεις τοῦ ὑπουργείου ἔπρεπε
νὰ καταρτίζωνται πληρέστεραι, συγκρίνουσαι πρὸς
πάντων τὴν ἐνεστῶσαν κατάστασιν τῆς παιδείας
πρὸς τὴν προλαβοῦσαν, καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν μαθη-
τῶν πρὸς τὸν πληθυσμὸν τῆς ἐπικρατείας. Ὁ τε-
λευταῖος οὗτος ὅρος εἶναι ἀπαραίτητος. Ἰπάρχουσα
πραγματικῶς χάριν νομοὶ ὀλιγωτέρους μὲν κατοί-
κους ἄλλων, πλείονας δὲ μαθητὰς ἔχοντες· ὑπάρ-
χουσι δὲ καὶ νομοὶ, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς τῶν μα-
θητῶν ἠλαττώθη· πόθεν ἡ τοιαύτη διαφορά; Τὴν
διαφορὰν δὲ ταύτην ἔχει ἀνάγκη νὰ μάθῃ οὐ μόνον
ὁ πολιτειογράφος ἢ ὁ περιέρχων, ἀλλὰ καὶ ὁ νο-
μοθέτης ἵνα ἐπιφέρει εἰ δέον θεραπείαν.

Κατὰ τὸν πίνακα τοῦ 1866 ἔτους ὁ ἀριθμὸς
πάντων τῶν μαθητῶν ἀνῆρχετο εἰς 76,000, κατὰ
δὲ τὸν ἀνὰ χεῖρας εἰς 78,637· ἄρα μετριωτάτη ἐ-
γένετο πρόοδος ἐπὶ δύο ὀλόκληρα ἔτη, καὶ πάντῃ
δυσανάλογος πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν κατοίκων τοῦ
κράτους (1,350,000), ἥτοι 56—57 πρὸς χιλίους.
Καὶ ὅμως ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις εἶναι, κατὰ τὸν
ἡμέτερον νόμον, ὑποχρεωτικὴ. Οὐδ' ἀπ' αὐτῆς τῆς
πρωτεύουσας τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἀπὸ τῶν κλεινῶν λέ-
γομεν Ἀθηνῶν, ἀπεσκορακίσθη ἄχρι τῆς σήμερον ἡ
ἀλβανικὴ· οὐδὲ παράδοξον εἶναι ν' ἀπαντήσῃ τις
καθ' ὁδὸν κοράσιον μόνην ταύτην γινώσκον. Ὁ Οὐ-
άσιγκτων ἔμβλημα καὶ σύμβολον εἶχε τὰς τρεῖς
ταύτας λέξεις· Deeds, not words. Δὲν εἶναι τά-
χα καιρὸς νὰ μιμηθῶμεν καὶ ἡμεῖς τὸν μέγαν ἐνεῖ-
νον θεμελιωτὴν τῆς ἀμερικανικῆς ἀνεξαρτησίας καὶ
πολιτείας;

ΠΙΝΑΞ

ἀπογραφικὸς τῶν δημοσίων παιδευτηρίων.
Ἔτος σχολικὸν 1867—1868.

Πανεπιστήμιον. Σχολὴ Θεολογική. Καθηγηταὶ τακτικοὶ 3 Φοιτηταὶ 44. ἔκτακτοι 2. Νομική. τακτικοὶ 8 Φοιτηταὶ 715. ἐπίτιμος 1. ἱατρική. τακτικοὶ 13 Φοιτηταὶ 262. ἐκτακτοὶ 5. Φιλοσοφική. τακτικοὶ 16 Φοιτηταὶ 162. ἐκτακτοὶ 4. Φαρμακευτικὸν Σχολεῖον Φοιτηταὶ 34. 52 1217. Γυμνάσια 16 Καθηγηταὶ 105 Μαθηταὶ 2094. διδ. ἱερογραφ. 14. Ἑλλ. Σχολεῖα 119 διδασκαλοὶ 256 Μαθηταὶ 6643. δημοτ. Σχολεῖα ἀρ. 877 διδασκαλοὶ 917 Μαθηταὶ 45094. » » Κορ. 134 » 157 Μαθητρίαι 9312.

ΑΠΟΓΡΑΦΗ
ΤΩΝ ΕΝ Τῇ ΜΟΝῃ ΤΗΣ ΠΑΤΜΟΥ

ΣΩΖΟΜΕΝΩΝ ΕΠΙΣΗΜΩΝ ΕΓΓΡΑΦΩΝ.

Τὴν παρὰ τοῦ ἐλλογίμου καὶ ἀγαπητοῦ ἐμοὶ φίλου
κυρίου ἱεροθέου Φλωρίδου ἐκπονηθεῖσιν ἀπογραφὴν
τῶν ἐν τῇ σεβασμῆξ μονῇ τοῦ ἀγίου ἰωάννου τοῦ
Θεολόγου ἀποκειμένων ἐπισήμων ἐγγράφων ἐκδι-
δούς, οὐκ ἀναφελὲς οὐδ' ἀπροσδιόνυσον οἶμαι προσ-
φέρειν ἀνάγνωσμα τοῖς ἐν τῷ εὐθαλεῖ τῆς Παρθώρας
λειμῶνι ἐντρυφῶσιν. Εἴθε δὲ τὸ ἀξιόλογον τοῦ ἐλ-
λογίμου φίλου ἔργον παροτρύνοι καὶ ἄλλων ἱερῶν
ἐνδιακτημάτων πατέρας, καὶ μάλιστα τοῖς ἐν τῷ
ἀγωνίμῳ ὄρει τοῦ Ἄθω ἀσκουμένοις, ὕπως ἐκθά-
ψωσιν ἐκ τοῦ παχυλοῦ σκότους τῆς ἀγνωσίας το-
σαῦτα κεκρυμμένα καὶ τοῦ χρόνου βορὰ ὀσημέραι
γινόμενα κειμήλια (1), καὶ νεαρὰν παρὰ τῶσι τῇ
ἐπιστήμῃ τροφήν, ἀποσειόμενοι οὕτω τὸν προστρι-
βόμενον αὐτοῖς βαρὺν μῶμον, ὅτι βιβλιοτάφοι μάλ-
λον ἢ βιβλιοφύλακες εἰσὶ.

Μὴ ὑπολάβῃ δὲ ὁ ἀναγνώστης οὕτως εὐάριθμα
εἶναι τὰ πολιτικὰ τῆς μονῆς ἐγγράφα· τὰ γὰρ ἀπο-
γραφέντα ἀνάγονται εἰς τοὺς πρὸ τῆς ΙΕ' ἑκατον-
ταετηρίδος χρόνους, τὰ δὲ μετέπειτα γεγραμμένα
ἀριθμοῦ εἰσὶ κρείττονα. Παρὶ τῶν ἑτερογλώσσων δὲ
πάλιν εἰρήκαμεν ἤδη ἐν ἄλλοις (2).

Ἐκδίδομεν δὲ παρὰ πόδας τῆς παρούσης Ἀπογρα-
φῆς ἐκ τῶν ἐγγράφων τούτων τὰ ὑπ' ἀριθ. 108 καὶ
111, ἅτε δὴ ἐπὶ τῆς ἐν Κρήτῃ ἐνετοκρατίας ἐκ τῶν
κυβερνητικῶν γραφείων τῆς νήσου ἀπολυθέντα, ἀπκ-
ράλλακτον τηρήσαντες τὴν τε γραφὴν καὶ τὴν τό-
νωσιν· τῶν γὰρ τοιούτων τῆς μεσσηλικῆς ἐποχῆς
μνημείων ἢ φιλόσοφος σπουδῆ καὶ μελέτη πλείστον
περ ὅσον συμβάλλεται εἰς ἐξερεύνησιν τῆς βαθμιαίας
παραφθορᾶς τῆς πατρώας γλώσσης, καθὼς ἔφθη
πολλάκις γράψας περὶ τούτου ὁ σοφὸς τῆς Παρθώ-
ρας ἐκδότης· πολλῶ δὲ πρότερον καὶ ὁ ἀείμνηστος
Κοραῆς ἔγραφε ταῦτα· Πῶς ἔχομεν ν' ἀνορθό-
σωμεν τὴν πτῶσιν τῆς γλώσσης, ἐκ δὲν ἀνασκά-
ψωμεν πρῶτον τὰ ἐρείπιά της; πῶς νὰ προσδέ-
σωμεν ὅτι λείπει, πρὶν μάθωμεν ὅσα ἔμειναν εἰς
αὐτὴν; πῶς νὰ τὴν κτίσωμεν, ἂν δὲν ἔχωμεν
παροῦσαν τὴν χρειαζομένην ὄλην ὄλην εἰς τὴν οἰ-
κοδομὴν της; πῶς νὰ μετασχηματίσωμεν τὰ κα-

(1) Πολλὰ εὐγνωμοσύνη ὀφείλεται τῷ φιλοπονωτάτῳ καθη-
γητῇ τοῦ ἐθνικοῦ πανεπιστημίου κυρίῳ Κ. Φραερίτῃ, ὅτι πρῶ-
τος ἀπέγραψε καὶ γνωστὰ διὰ τῆς Παρθώρας ἐποίησε τὰ
ἐν τῇ μεγίστῃ Λαύρῃ διατηρούμενα βασιλικὰ τε καὶ ἄλλα ἐπί-
σημα ἐγγράφα [βλ. τόμ. ΙΔ', σελ. 32 καὶ 49].

(2) βλ. Πανδ. τόμ. ΙΔ', σελ. 354.

Ἐκκλησιαστικὴ ἐκπαίδευσις. Ριζάρειο Σχολὴ 1 διδασκοντες 13 Μαθηταὶ 56. ἱερατικὰ Σχολεῖα 3 διδασκαλοὶ 10 Μαθηταὶ 47. Ναυτικὰ σχολεῖα 5 διδ. 5 Μαθηταὶ κατὰ μέσον ὄρον 98. Δημοσιοντήρητα καὶ ιδιοσυντήρητα παιδευτήρια. Μίσης ἐκπαιδεύσεως. Ἀρρένων 20 Μαθηταὶ 827. Κορασιῶν 7 Μαθητρίαι 655.

Δημοδιδασκαλίας. Ἀρρένων 42 Μαθηταὶ 4894. Κορασιῶν 48 καὶ μαθητρίαι. Ἰδιωτικὰ γραμματεδιδασκαλεῖα. Μαθηταὶ κατὰ μέσον ὄρον 8000. Τὸ ὅλον 78,637.

Table with 10 columns: Νομοί, Ἰδιωτικὰ, Ἐκκλησιαστικὰ, Ἑλλ. Σχολ., Ἀδελφ. Σχολ., Μαθητ. τακτ., Σχ. διδ., Ἀδελφ. Σχολ., Μαθητ. τακτ., Δημοτ. Σχολ., Σχ. διδ. Total. Rows include various regions like Αττικῆς καὶ Βιωτίας, Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, Ἀκαρναντίας καὶ Αἰτωλίας, Ἐυβοίας, Κωνσταντινουπόλεως, Ἀχαΐας καὶ Παίδας, Ἄργολίδος καὶ Κορινθίας, Ἀρκαδίας, Ἀπικονίας, Μεσσηνίας, Ζακύνθου, Κεφαλληνίας, Κερυραίων.

τῆς δημοσίας δαπάνῃ μέσης καὶ προκαταρκτικῆς ἐκπαιδεύσεως κατὰ νομῶς. 1867—1868. ΠΙΝΑΞ

κόμορρα και άσχημά της, χωρίς να ήξεύρωμεν αν έχωσι παρτοῦ τὴν αὐτὴν μορφήν; εἰς βραχυλογίαν, πῶς να τὴν θεραπεύσωμεν, ἐὰν δὲν γνωρίζωμεν ἀκριβῶς καὶ τὸ πάθος, καὶ ποῖα εἶναι τὰ μάλιστα πάσχοντα μέρη τῆς γλώσσης;» (1). Τῷ δ' ἐριτίμῳ φίλῳ κυρίῳ Σ. Ζαμπελίῳ, τῷ ἀξίῳ αὐτοῦ τε καὶ τῆς φίλης πατρίδος τοῖς τοιοῦτοις ἐπιλοσοφούντι σπουδάσμασιν, ἐῶμεν ἐξιχνιάσαι, εἴπερ καὶ ἐπὶ ἔνετων ἐδέσποζεν ἐν τοῖς κυβερνητικοῖς τῆς ἑλληνίδος νήσου γραφεῖσις ἢ ἐγγώριος γλῶσσα.

Ἐκ Πάτμου τῆ 30 Αὐγούστου 1868.

I. ΣΑΚΚΕΛΙΩΝ.

Ἀπογραφή καὶ ἀπαριθμησις τῶν ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τῆς σεβασμίας βασιλικῆς καὶ αὐτοκρατορικῆς μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, τῆς ἐν Πάτμῳ, διατηρουμένων βασιλικῶν χρυσοβούλλων, ὀρισμῶν, πιττακίων, ἀποκαταστάσεων, ἀφιερῶσεων, διαπράσεων, πρακτικῶν καὶ ἄλλων διαφόρων πολιτικῶν ἐγγράφων, ἀπὸ τῆς ἐνιδρύσεως τῆς μονῆς μέχρι τέλους τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος· ἐτι δὲ πατριαρχικῶν ὑπομνημάτων, σιγίλλων, διαθηκῶν καὶ λοιπῶν, μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς ἡμερῶν γενομένη ὑπὸ τοῦ ἱερομονάχου καὶ βιβλιοφύλακος τῆς αὐτῆς μονῆς Ἱεροθέου Φλωρίδου, κατὰ μῆνα Ἰούλιον τοῦ αὐξ' σωτηρίου ἔτους.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

ΕΓΓΡΑΦΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ.

Ἀριθ. 1

Χρυσόβουλλον Νικηφόρου Βοτανειάτου περὶ τῆς ἐν Στροβήλῳ μονῆς τοῦ Καβαλούρη, τῆς ἐπ' ὀνόματι τοῦ τιμίῳ Προδρόμου τιμωμένης, γεγεννημένον τῷ 5775' (+1079) λελωθῆναι δὲ τὴν ἀρχήν.

2

Χρυσόβουλλον τοῦ αὐτοῦ, καὶ τοῦτο πολὺ ἑλλιπές. Ἐγένετο τῷ 5783' (+1079).

3

Χρυσόβουλλον τοῦ αὐτοῦ διὰ τὰ ἐν τῷ κατὰ τὴν Κῶ ὄρει Δικαίῳ ἀνεγερθέντα ὑπὸ Ἀρσενίου τοῦ Σκηνοῦρη κελλεῖα, γεγραμμένον τῷ 5784' (+1079), οὗ ἡ ἀρχή· «*Ἡ νῆσος ἡ Κῶς ἔχει τι περὶ αὐτὴν διακειμένον ὄρος, ὃ Δικαίον ἐγγωρίως κέκληται.*»

4

Χρυσόβουλλον Ἀλεξίου Α' τοῦ Κομνηνοῦ, ἐπιβεβαιωθὲν τῷ ὀσίῳ Χριστοδούλῳ καὶ ἐπικυροῦν πιττάκιον βασιλικὸν τοῦ Βοτανειάτου, καταπεμφθὲν πρὸς τὸ σέκρετον τοῦ ἑβδόμου, καὶ διοριζόμενον κατέ-

(1) Ἀπόσπ. Στοιχ. εἰς Πλουτ. Παράλ. μέρ. Δ', σελ. κ'.

χειν τοῦτον τὰ ἐν τῇ νήσῳ Κῶ δύο τόποι, τὸ τε Καστέλλιον ἐγγωρίως λεγόμενον καὶ τὸ τοῦ . . . . . ἐπονομαζόμενον. Ἰσαύτως δὲ τὴν ἐν τοῖς αὐτοῖς τοποῖσις ἀνεγερθεῖσαν παρὰ τοῦ ὀσίου νεοσύστατον μονὴν, ἐπ' ὀνόματι τῆς ὑπεραμύμου Δεσποίνης καὶ Θεοτόκου, καὶ τῶν Καστριανῶν ἐγγωρίως λεγομένων, παρακελεύεται αὐτοδέσποτον καὶ αὐτεξούσιον εἰς ἀεὶ διαμένειν. Πρὸς τούτοις ἐπικυροῖ καὶ τὰς γεγυνοῦσας τῆ ῥηθείση μονῆ δωρεὰς καὶ ἀφιερῶσεις παρὰ τινῶν φιλοχρίστων. Γέγονε τῷ 5777' (+1085). Ἄρχεται δὲ· «*Ὅσοις ὁ μονῆρος βίος ἠγάπηται, καὶ οἷς φιλῆ ἡ ἡσυχία καθίσταται, τούτους διὰ τιμῆς τε τῆς προσηκούσης ἄγει τὸ κράτος ἡμῶν καὶ τελειουργεῖ τὰ αἰτήματα.*»

5

Χρυσόβουλλον τοῦ αὐτοῦ, δι' οὗ κατὰ δῶρον δίδονται εἰς πρόσωπον τῆς ἀνεγερθείσης παρὰ τοῦ ὀσίου ἐν τῇ Κῶ μονῆς τῆς πανάγνου καὶ Θεομήτορος, τὸ τε νησίον ἢ Λειψῶ ἐξ ὀλοκλήρου, καθὼς ἐστὶ, καὶ ἀπὸ τῆς νήσου Λέρου τὸ προάστειον, ὃ Παρθένιον ἐπικέκληται, καὶ τὸ προάστειον, ὃ Τεμένεια ἐπωνόμασται· πρὸς δὲ τούτοις, καὶ τὸ ἡμισυ τοῦ ἐν αὐτῇ καστελλίου τοῦ, Παντελίου ἐγγωρίως καὶ αὐτοῦ καλουμένου. Γέγραπται τῷ 5778' (+1087). Ἄρχεται· «*Καὶ τί γὰρ ἄν τις χαρίσαιτο δῶρον ἀξιώχρεων τῇ παράγῳ Δεσποίνῃ καὶ Θεομήτορι.*»

6

Ἴσον τοῦ ἀνωτέρω χρυσοβούλλου, ἑλλιπές τὴν ἀρχήν.

7

Χρυσόβουλλον τοῦ αὐτοῦ. Οὗτός ἐστιν ὁ πρῶτος περὶ τῆς Πάτμου χρυσοβούλλος λόγος, δι' οὗ διορίζεται μὲν ὁ εὐσεβῆς βασιλεὺς προσαφορισθῆναι τῷ δημοσίῳ, ὅσα καὶ οἷα ἐν τῇ νήσῳ Κῶ ὀθενδήποτε προσεκτήθησαν τῷ ὀσίῳ Χριστοδούλῳ, κατὰ τὴν αἴτησιν αὐτοῦ τούτου· δωρεῖται δὲ αὐτῷ τὴν ὅλην νῆσον Πάτμον μετὰ πάσης αὐτῆς τῆς περιοχῆς καὶ διακρατήσεως, ὡς ἐξαίρετον ἀνάθημα καὶ καλλιέριμα μέγιστον, ἀπηλλαγμένην τῶν σεκρετικῶν ἀρκύων, μόνην δὲ Θεῶ καὶ τοῖς ἐν αὐτῇ μοναχοῖς ἀνατιθεμένην· τὸ νησίδιον τῆς Λειψῶς, καὶ τὰ ἐν τῇ νήσῳ Λέρῳ δεσποζόμενα τέως παρ' αὐτοῦ. Ἐλλείπουσιν ἐκ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ πολλὰ, ἅτινα ἀναπληροῦνται ἐξ ἄλλων σωζομένων ἀρχαίων ἀντιγράφων. Γέγονε τῷ 5775' (+1088, τῷ ἑβδόμῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ).

8

Ἴσον τοῦ ἀνωτέρω χρυσοβούλλου.

9

Ἐτερον ἴσον τοῦ αὐτοῦ χρυσοβούλλου ἐπιβεβαιωμένον ὑπὸ τοῦ αἰοιδίμου πατριαρχοῦ Ἀλεξάνδρου

Θεοφίλου τοῦ Πατμίου ἐν ἔτει αὐξ', μὲν Ἰουλίῳ. Ἄρχεται· «*Καὶ πᾶσι μὲν ὑπέχειν τὰς ἀκοὰς τοῖς εὐλόγως τὰς αἰτήσεις ποιουμένοις.*»

40

Χρυσόβουλλον Ἀλεξίου Κομνηνοῦ λελωθῆναι τὴν ἀρχήν, ὅπερ διαλαμβάνει ὅτι ἡ μονὴ δύναται ἔχειν πλοῖον ἰδιόκτητον χωρήσεως πεντακοσίων μοδίων πλέον ἢ ἑλασσον, ἐλεύθερον πάσης καὶ παντοίας ἐπηρείας καὶ κκώσεως· τούτου δὲ ναυαγίῳ συμπεσόντος ἐξέσται τοῖς μοναχοῖς ἕτερον πλοῖον ἀνακαινίζεῖν τῆς αὐτῆς ὑπάρχον χωρήσεως. Γέγονε τῷ 5775' (+1088). Ἐν αὐτῷ σώζεται μικρὰ τις σφραγὶς τετραμμένη.

41

Ἐτερον πρωτότυπον τοῦ αὐτοῦ μετὰ τοῦ κανικλώματος. Λελωθῆται ὡσαύτως ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ.

42

Ἐτερον ὅμοιον μετὰ τοῦ κανικλώματος. Λελωθῆται καὶ τούτου ἡ ἀρχή.

43

Ἴσον ἐπίσημον τοῦ ἀνωτέρω ἐκδοθὲν διὰ Ἰωάννου τοῦ Δούκα, ὡς ὀπισθεν φαίνεται. Ἄρχεται· «*Τῷ εὐλαβεστάτῳ μοναχῷ καὶ ἡσυχαστῇ κυρῷ Χριστοδούλῳ τῷ Λατριῷ δέησιν ἀνεγκόρτι τῇ βασιλείᾳ μου.*»

44

Ἐτερον ὅμοιον, φέρον τοιάνδε ἐπιβεβαιώσιν· «*+ Ὁ κριτῆς τοῦ βήλου καὶ γενικὸς Λέων ὁ Μοραστηριώτης τὸ παρὸν ἴσον τῷ πρωτοτύπῳ θείῳ καὶ βασιλικῷ χρυσοβούλλῳ ἀρτιβαλῶν ὑπέγραφα +*»· ἐξόπισθεν δὲ· «*Μηρὶ Μαίῳ ἰνδικτιῶνος δ',*» διὰ τῆς αὐτῆς χειρός.

45

Χρυσόβουλλον σιγίλλιον Ἰωάννου Κομνηνοῦ, τοῦ καὶ Καλοῖωάννου, υἱοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ, ἐπιβεβαιωθὲν ἕτερα δύο προγεγονότα χρυσοβούλλα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, δι' ὧν ἐκεῖνος ἐπιχορηγεῖ τῇ μονῇ ἔχειν ἰδιόκτητον πλοῖον χωρήσεως πεντακοσίων μοδίων, καὶ ἐπαπολαύειν αὐτὸ ἐξκουσεῖας, λαμβάνειν δὲ καὶ τοὺς μοναχοὺς σίτου μὲν μοδίους τριακοσίους, νομίσματα δὲ εἰκοσιτέσσαρα κομνηνάτα θεοτοκία παρὰ τῶν κατὰ καιροὺς δουκῶν τῆς Κρήτης. Προστίθει δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ἰωάννης ἐν τῷ παρόντι τοῖς προτυπωθεῖσι τριακοσίοις μοδίοις τοῦ σίτου, καὶ τοῖς εἰκοσι τέσσαρα θεοτοκίοις κομνηνάτοις νομίσμασιν, ἐτέρους σίτου μοδίους ἑκατὸν, ὡς νέον φιλοτίμημα· ἐντελλόμενος δίδοσθαι ταῦτα παρὰ τῶν δουκῶν τῆς Κρήτης ἐκ τοῦ κάστρου τοῦ Χάντακος· ἀνευ χρονολογίας. Ἄρχεται· «*Ἐφθῆ μὲν ὁ ἀξιομακάριστος καὶ αἰοιδίμος βασιλεὺς αὐθέντης καὶ πατῆρ τῆς βασιλείας μου.*»

46

Ἐτερον πρωτότυπον τοῦ ἀνωτέρω σιγίλλίου, ἔχον τὸ κανικλώμα.

47

Ἐτερον ὅμοιον μετὰ τοῦ κανικλώματος.

48

Ἐτερον ὅμοιον. Εἰ δὲ καὶ τὰ ἀνωτέρω τριζ οὐκ ἔχουσι χρονολογίαν, τούτο φέρει τὸ· «*Μηρὶ Ἰουλίῳ, ἰνδικτιῶνος ε'*». — «*+ Διὰ τοῦ γραμματικῷ Ἰωάννου +*». — καὶ· «*Ἐκαρικλῶθη παρὰ τοῦ ἐπὶ τοῦ κανικλείου +*».

49

Ἀντίγραφον τοῦ ἀνωτέρω νεώτερον, χειρὶ Νικηφόρου Χαρτοφύλακος τοῦ Κρητός.

20

Χρυσόβουλλον Ἰσακίου Ἀγγέλου, διοριζομένου δι' αὐτοῦ ἔχειν τὰ προσόντα χρυσοβούλλα τῇ μονῇ, ὡς δεδῆλωται, τὸ ἀπαρעγγχειρητόν τε καὶ ἀπαράθραυστον, ἐξκουσεῖσθαι δὲ καὶ κατὰ τὸ τῆς δεκτικίας, εἴτουν κομμερκίου ἅπαν κεφάλαιον. Γέγραπται τῷ 5778' (+1186). Ἄρχεται· «*Καιρὸν ἠγγεῖται τὸ πρᾶγμα ἡ βασιλεία μου, ὅπως ὁ ἐν βασιλευσιν ἐκαῖνος αἰοιδίμος βασιλεὺς καὶ πρόπαππος τῆς βασιλείας μου κύρις Ἀλέξιος ὁ Κομνηνός ἀτελὲς κατέλιπε τὸ καλόν.*»

21

Ἴσον τοῦ ἀνωτέρω χρυσοβούλλου πεπιστωμένον ὡς ἐξῆς· «*+ Ὁ κριτῆς τοῦ βήλου Δημήτριος πρωτοβελισμὸς ὁ Δριμὸς τὸ παρὸν ἴσον ἀρτιβαλῶν τῷ πρωτοτύπῳ προσκυρητῷ χρυσοβούλλῳ λόγῳ ὑπέγραφα +*»

22

Ἐτερον ὁμοίως πεπιστωμένον ἐν τῷ τέλει· «*+ Ὁ κριτῆς τοῦ βήλου, καὶ ἐπὶ τοῦ ἱπποδρόμου Ἰωάννης ὁ Μελισσηνός τὸ παρὸν ἴσον τῷ ἐμφανισθέντι μοι πρωτοτύπῳ προσκυρητῷ χρυσοβούλλῳ ἀρτιβαλῶν ὑπέγραφα +*»

23

Χρυσόβουλλον τοῦ αὐτοῦ, δι' οὗ δωρεῖται ἐξκουσεῖαν τοῖς ἐξ παροίκους ἀπὸ πάσης ἀγγαρείας παραγγαρείας κλπ. Οὗτοι δ' ἦσαν ἀνήκοντες τῇ ἐν τῷ θέματι Μυλάσης καὶ Μελανουδίου ἀνεγερθείση μονῇ ἐν τῇ τοποθεσίᾳ τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Βάτου, τῇ ἐπ' ὀνόματι τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς ἐν Ἀθῆναις τιμωμένη. Γέγονε τῷ 5778' (+1186) ἀρχεται δὲ· «*Οὐκ ἔδει τὴν ἐκ πολυχρονίου σιγῆς καὶ μακρᾶς βεβιασμένης σιωπῆς τοῦ μοναχοῦ Ἰωαννικίου δεητήριον φωνῆν τῇ βασιλείᾳ μου ἀποπέμψαι.*»

24

Χρυσόβουλλον Ἀλεξίου τοῦ Γ', δι' οὗ, εἰ καὶ πρότερον κατεψηφίσαστο σχολὴν πάντων τῶν προσόντων

τισί χρυσοβούλλων, χάριν ἐξκουσείας τῶν πλοίων αὐτῶν, διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὰ τοιαῦτα, καὶ πολλὴν ἐντεῦθεν ζημίαν τῷ δημοσίῳ προσγίνεσθαι, ἐπικυροῖ μὲν τῇ δεήσει τοῦ πῆς μονῆς ἡγουμένου Ἀρσενίου, τὰ προεκδοθέντα χρυσοβούλλα τοῦ τε προπάππου, τοῦ πάππου, καὶ τοῦ ἀταδέλφου αὐτοῦ, οἵτινες ἐδωρήσαντο τῇ μονῇ προνομίαν, ἔχειν ἰδιόκτητον πλοῖον, καὶ ἐλευθέρως πλέειν, δίδωσι δὲ καὶ αὐτὸς ἐξκουσείαν τῷ τοιοῦτῳ πλοίῳ τῷ ςψς' (+1498). Ἀρχεται: «Κατεψηφίσαστο μὲν ἡ βασιλεία μου σχολῆν πάντων τῶν προσόντων τισί χρυσοβούλλων προσταγμάτων χάριν ἐξκουσείας πλοίων αὐτῶν, διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὰ τοιαῦτα, καὶ πολλὴν ἐντεῦθεν ζημίαν τῷ δημοσίῳ προσγίνεσθαι.»

25

Ἴσον τοῦ ἀνωτέρω ἀρχαίου πεπιστωμένον.

26

Ἴσον χρυσοβούλλου διαλαμβάνοντος περὶ τοῦ μετοχίου τοῦ Πύργου, τοῦ κειμένου ἀναμεταξὺ τῶν δύο ποταμῶν τοῦ τε Μαιάνδρου, καὶ τοῦ ἀπὸ τῶν Παλατίων βέοντος, ἄνευ χρονολογίας. Ἔστι δὲ, ὡς τεκμαίρομεθα, Θεοδώρου τοῦ Ασκάρεως. Ἀρχεται: «Οὐδὲν ἄρα τῆς κατὰ Θεὸν διαγωγῆς εὐτολμώτερον, οὐδὲ τῶν κατ' ἄρετην βιούντων, καὶ τὰς ἐλπίδας αὐτῶν εἰς τὴν ἐξ ὕψους κραταιοτέραν σκέπην ἀναρτῶντων ἀκινδυνότερον.»

27

Χρυσόβουλλον ἐν μεμβράνῃ Μιχαὴλ Δούκα Ἀγγέλου Κομνηνοῦ τοῦ Παλαιολόγου περὶ τοῦ μετοχίου τοῦ Πύργου, δ' κατὰ τὸν Μαιάνδρον καὶ ἐγγὺς τῶν Παλατίων δικάζεται: περὶ τῆς μονῆς τῆς Κεχιονισμένης: περὶ τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Κῶ μετοχίου, καὶ περὶ τῶν ἐν τῇ Λέρῳ δύο μετοχίων τοῦ τε Παρθενίου καὶ τῶν Τεμενίων: μικρόν τι ἐν τῇ ἀρχῇ ἐφθαρμένον, ἀναπληρούμενον δὲ ἐξ ἀντιγράφου ἀρχαίου. Γέγραπται τῷ ςψςζ' (+1259) καὶ ἀρχεται: «Ἐρχεται καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου, ὡς περὶ δὴ καὶ ἀπὸ τῶν προσώπων συγκρότησις εἰς τὴν διάθεσιν τῆς ψυχῆς.»

28

Ἴσον ἀρχαίου τοῦ ἀνωτέρω χρυσοβούλλου πεπιστωμένον. Ὀπισθεν αὐτοῦ ὑπάρχουσιν ἴσα δύο βασιλικῶν ὀρισμῶν, [τοῦ αὐτοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγου], τοῦ μὲν πρὸς τὸν Ἀλέξιον Χαϊρήμονα, καὶ τὸν Δούκα τῆς χώρας Μελανουδίου Θεόδοτον Καλόθετον, τοῦ δὲ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ἀνεψιὴν πρωτοσεβαστήν κυρὰν Μαρίαν Κομνηνὴν Μασκαρίαν, πεπιστωμένα ἀμφότερα τῇ ὑπογραφῇ τοῦ μητροπολίτου Μιλήτου Νικηφόρου (ὄρα καὶ ἀριθ. 78).

29

Ἐτερον ἴσον τοῦ αὐτοῦ ἀρχαίου.

30

Ἐτερον ὅμοιον ἀντιγράφου ἐκ τοῦ πρωτοτύπου τὸ 1780 ἔτος σωτήριον, κατὰ μῆνα Ἰούνιον, φέρον τὴν ὑπογραφὴν τοῦ τότε ἡγουμένου, καὶ τοῦ γραμματέως τῆς μονῆς: «Ὁ ἀρχιεπίσκοπος καὶ καθηγούμενος τῆς Πάτμου Γρηγόριος (ὁ Ξένος οὐτός ἐστι) μαρτυρεῖ ὅτι ἴσον ἐστὶ». — Νικηφόρος ἱερομόναχος καὶ γραμματικὸς τῆς ἱερᾶς τοῦ εὐνυργελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου μονῆς μαρτυρεῖ ὅτι ἀντέγραψα τὸ ἄνωθεν χρυσοβούλλου ἀπαρᾶλλάκτως ἀπὸ τοῦ πρωτοτύπου.»

31

Ἐτερον ἴσον τοῦ αὐτοῦ χρυσοβούλλου.

32

Χρυσόβουλλον ἐν μεμβράνῃ Ἀνδρονίκου (ὁ γηραιὸς οὗτος) Δούκα Ἀγγέλου Κομνηνοῦ τοῦ Παλαιολόγου, λελωθὴν τὴν ἀρχὴν, διαλαμβάνον περὶ τῆς νήσου Πάτμου, κατὰ τὴν καθόλου δεσποτείαν καὶ κυριότητα, ὡς εὐρίσκεται, κατεχομένης παρὰ τῶν μοναχῶν: περὶ τῆς Λειψοῦς καὶ τοῦ Ἀγαθονησίου: περὶ τοῦ κατὰ τὸν Μαιάνδρον μετοχίου, τῶν ἐν Κῶ μετοχίων, καὶ τῶν ἐν Λέρῳ δύο μετοχίων τοῦ Παρθενίου καὶ τῶν Τεμενίων. Γέγονε τῷ ςωά (+1294). Ἰκανῶς λελωθὴν καὶ ἐλλιπές.

33

Ἴσον ἀρχαίου ἐν μεμβράνῃ τοῦ ἀνωτέρω χρυσοβούλλου σώον καὶ πεπιστωμένον δυσὶν ὑπογραφαῖς, τοῦ Ἐρυθρῶν ἐπισκόπου Γρηγορίου, καὶ τοῦ ἐπισκόπου Κῶ Νήφωνος. Ἀρχεται: «Ὁ τῆς ἀγάπης τῆς πρὸς τὸν κοινὸν δεσπότην διάπυρον παρὰ τοσοῦτον γέγονε γνήσιον, ὡς ἐκεῖθεν αὐθις τὸ πολὺ τῆς μακαρίας ἀγαπήσεως δέξασθαι καὶ μόνῳ τῷ τοῦ πόθου μυστήριον πάνδημον τελέσαι κλήσεως γνώρισμα τίνα τις εἰπὼν ἀνάπτει τὸν πόθον μέτρια καὶ λέγειν καὶ ποιεῖν νομισθῆσεται;»

34

Ἐτερον ἴσον ἐσφραγισμένον τῇ τῆς μονῆς σφραγίδι, ἀντιγράφου ἀπὸ τοῦ πρωτοτύπου τὸ 1780 ἔτος σωτήριον κατὰ μῆνα Ἰούνιον ἐν τῇ Πάτμῳ, καὶ βεβαιωμένον τῇ ὑπογραφῇ τοῦ τότε ἡγουμένου τῆς μονῆς καὶ τοῦ γραμματέως αὐτῆς: «Ὁ ἀρχιεπίσκοπος καὶ καθηγούμενος τῆς Πάτμου Γρηγόριος μαρτυρεῖ ὅτι ἴσον ἐστὶ». — Νικηφόρος ἱερομόναχος καὶ γραμματικὸς τῆς ἱερᾶς τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου μονῆς μαρτυρεῖ ὅτι ἀντέγραψα τὸ ἄνωθεν χρυσοβούλλου ἀπαρᾶλλάκτως ἀπὸ τοῦ πρωτοτύπου.»

35

Ἐτερον ὅμοιον.

36

Ἐτερον ὅμοιον.

37

Χρυσόβουλλον ἐν μεμβράνῃ Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου τοῦ νεωτέρου περὶ τῶν ἐν τῇ Λήμνῳ μετοχίων, τῶν ἐν τῇ Λέρῳ καὶ τῶν ἐν τῇ Κῶ. Γέγονε τῷ ςωλζ' (+1327) καὶ ἀρχεται: «Ἐπεὶ οἱ μοναχοὶ τῆς κατὰ τὴν νῆσον τῆς Πάτμου διακειμένης σεβασμίας μονῆς τῆς βασιλείας μου.»

38

Ἴσον τοῦ ἀνωτέρω.

39

Χρυσόβουλλον τοῦ αὐτοῦ περὶ τῶν ἐν τῇ Κῶ, Λέρῳ καὶ Μαιάνδρῳ μετοχίων, τῷ ςωλζ' (+1329). Ἀρχεται: «Ἐπεὶ οἱ ἐνασκούμενοι μοναχοὶ τῆς κατὰ τὴν νῆσον τῆς Πάτμου σεβασμίας μονῆς.»

40

Ἐτερον ὅμοιον ἐν μεμβράνῃ. Καὶ τοὶ δὲ φέρον τὴν ὑπογραφὴν τοῦ βασιλέως, ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ κίβδηλον εἶναι, ὡς ἔχον ταύτην τὴν προσθήκην ἐπὶ περὶ αὐτῆς νησιδία. . . καὶ Κ ρ ο υ σ ι ο υ ς καί. . . λεγόμενα». ἥτις ἐν τῷ ἀνωτέρω οὐκ ἀναγινώσκειται. Γέγονε τῷ ςωλζ' (+1329).

41

Χρυσόβουλλον ἐν μεμβράνῃ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως περὶ τῶν ἐν Λήμνῳ καὶ Κῶ μετοχίων. Ἐν αὐτῷ ἀναφέρονται ὀνομαστὶ οἱ πάροικοι, οἱ ἐν τοῖς διαφόροις χωρίοις τῆς Λήμνου εὐρισκόμενοι. Γέγονε τῷ ςωλθ' (+1331). Τὸ παρὸν μετὰ καὶ τοῦ πρώτου περὶ Πάτμου χρυσοβούλλου Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ (ἀριθ. 7) ἐξεδόθη ἐν τῇ Παρθένῳ ὑπὸ τοῦ ἐλλογίμου φίλου μου κ. Ἰ. Σακκελίω (φυλλαδ. 358, τόμ. 1Ε', 1865 Φεβρουαρίου 15): πλὴν ὅτι ἐκεῖνο ἦν ἐξ ἀντιγράφου μεταληφθέντος ἐκ τοῦ ὑπ' ἀρ. XLVII χειρογράφου τεύχους τῆς Βιενναίας βιβλιοθήκης, τοῦ παρόντος μήπω ἀνευρημένου τῷ τότε.

42

Χρυσόβουλλον ἐν μεμβράνῃ Ἀλεξίου Α' τοῦ Κομνηνοῦ, ἐκδομένου τῷ ςφθ' (+1087). Ἔστι δὲ κίβδηλον, ὡς ἄριστα εἶλασεν ὁ ἐλλογίμος κ. Ἰ. Σακκελίω: διότι καὶ ἡ γραφὴ νεωτέρη τῆς τῶν ἄλλων χρυσοβούλλων τοῦ Ἀλεξίου, καὶ ἡ ὑπογραφὴ πολὺ ἐξαλλάσσουσα τῆς τοῦ Ἀλεξίου.

43

Ἴσον τοῦ ἀνωτέρω.

44

Ἐτερον ὅμοιον.

45

Ἐτερον ὅμοιον.

46

Ἐτερον ὅμοιον.

47

Ἀντίγραφον ἀρχαίου τοῦ περὶ τῆς Πάτμου πρώτου χρυσοβούλλου Ἀλεξίου Α' τοῦ Κομνηνοῦ.

48

Ἴσον πιττακίου τῆς μητρὸς Ἀλεξίου Α' τοῦ Κομνηνοῦ, ὅπερ κατεπέμφθη εἰς τὸ σέκρετον τοῦ Μυραλίου περὶ τοῦ νησιδίου τῆς Λειψοῦς, τῶν προστασιῶν τοῦ Παρθενίου καὶ Τεμενίου, καὶ τοῦ ἡμίσεως κάστρου τοῦ Παντελίου. Γέγονε κατὰ μῆνα Ἰούνιον, ἰνδικτιῶνος ι'. (Τὸ αὐτὸ εὐρηταί καὶ ἐν τῷ μεγάλῳ εἰλητῷ ὑπ' ἀριθμ. 50, γ'). Ἀρχεται: «Ὁ περιπόθητός μου υἱὸς καὶ κράτιστος βασιλεὺς ἐδωρήσατο κ.λ.» Φέρει τὰς ἰδιοχειροῦς ὑπογραφὰς τῶν σεκρετικῶν τοῦ τοιοῦτου σεκρέτου.

49

Ἴσον δύο γραφῶν τοῦ σεβαστοῦ καὶ μεγάλου λογαριαστοῦ Ἰωάννου τοῦ Βελισσαριώτου πρὸς τὸν πανευγενέστατον καὶ περιπόθητον γαμβρὸν τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ Γ', Δούκα τῆς νήσου Κρήτης καὶ αὐθέντην Νικηφόρον Κοντοστέφανον: τῆς μὲν περὶ τῶν προτυπωθέντων δίδοσθαι τῇ μονῇ ἀπὸ τῆς Κρήτης ἐπτακοσίων μοδίων σίτου, καὶ νομισμάτων τεσσαράκοντα ὀκτώ: τῆς δὲ περὶ ἐλευθερίας τῶν τριῶν πλοίων τῆς μονῆς. Πεπίστανται δὲ ὡς ἐξῆς: «+ Ὁ κρητικὸς τοῦ βήλου. . . ὁ Μελισσηνὸς τὸ παρὸν ἴσον τῷ ἐμφανισθέντι μοι πρωτοτύπῳ ἰσάξον εὐρῶν ὑπέγραψα +»

50

Εἰλητὸν τὸ μέγα, ἐν ᾧ περιέχονται τὰ ἐφεξῆς ἴσα: α) τοῦ τιμίου καὶ προσκυνητοῦ χρυσοβούλλου Ἀλεξίου Α' τοῦ Κομνηνοῦ περὶ τῆς νήσου Πάτμου — β) Πιττακίου τοῦ αυτοκράτορος πρὸς τὸ σέκρετον τῶν οἰκεικῶν περὶ τῆς πρὸς τὸν μοναχὸν Χριστόδουλον δωρήσεως τοῦ νησιδίου Λειψοῦς καὶ τῶν ἐν Λέρῳ προστασιῶν Παρθενίου καὶ Τεμενίου, πρὸς δὲ καὶ τοῦ ἡμίσεως κάστρου τοῦ Παντελίου. — γ) Πιττακίου ὁμοίου τῷ ὑπ' ἀριθ. 48. — δ) τοῦ πρακτικοῦ τῆς ἀναμετρήσεως τῆς Λειψοῦς, καὶ τῶν ἐν τῇ Λέρῳ δύο προστασιῶν, τοῦ τε Παρθενίου καὶ τῶν Τεμενίων, πρὸς δὲ καὶ τοῦ ἡμίσεως κάστρου τοῦ Παντελίου. — ε) Πιττακίου τοῦ αυτοκράτορος πρὸς τὸ σέκρετον τῶν οἰκεικῶν περὶ τῆς πρὸς τὸν μοναχὸν Χριστόδουλον δωρήσεως τῆς ὅλης νήσου Πάτμου. — ς) Πιττακίου τοῦ αυτοκράτορος πρὸς τὸ σέκρετον περὶ ἐκκοπῆς τῶν στρατιῶν, συνδοσιῶν, καὶ πάντων τῶν δημοσίων τελῶν ἀπὸ τῆς νήσου Πάτμου. — ζ) τοῦ πρακτικοῦ τῆς παραδόσεως τῆς νήσου Πάτμου. — η) Λύσεως τοῦ αυτοκράτορος περὶ ἐλευθερίας τῶν ἐν τῇ Λειψοῦ καὶ τοῖς δυσὶ προστασίαις Παρθενίου καὶ Τεμενίου προσκαθημένων παροίκων.

(Ἐπεταὶ συνέχεια.)

ΠΟΙΗΣΙΣ.

ΤΟ ΠΑΡΑΠΟΝΟΝ ΤΗΣ ΚΑΛΟΓΡΑΙΑΣ.

(Κατὰ τὸ Σινικὸν ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ)

ὑπὸ ΦΗΜΙΟΥ.

Ἐντὸς τῶν τοίχων πρέπει αὐτῶν τῶν θλιβερῶν
Πενθοῦσα νὰ διέλθω τὸν κάλλιστον καιρὸν.
Ὡς καλογραίαν οἴμοι! τὴν τρισελεεινήν
Μ' ἐνέκλεισαν εἰς τοῦτον τὸν τάφον ζωντανήν.
Νὰ δέωμαι ὀφείλω, ἀλλ' ἐν τῇ προσευχῇ,
Ὡ! σύγγωθί μοι Σῶτερ, μὲ λείπει ἡ ψυχὴ!
Σύγγωθι δὲ, ὡς πάντα οἰκτίρμων ἐφορᾷ,
Καὶ τῆς μωροῦ προξένοις αὐτῆς τῆς συμφορᾶς.
Ὡ! τῆς μονῆς οἱ θόλοι πῶς μ' εἶναι ὀκληροί,
Καὶ αὕτη ὅλη τάφος καὶ μὲ στενοχωρεῖ!
Τὸ σῶμά μου πλὴν μόνον ἐντὸς αὐτοῦ κρατεῖ,
Ἐνῶ ὁ νοῦς πλανᾶται καὶ ἀεροβατεῖ.
Τῆς κοινωνίας πόθος κατέχει με δεινός
Ἐνθ' ἀπκντες ἀγάπη συνδέονται τερπνῶς,
Φιλοῦνται καὶ φιλοῦσι αἱ φίλαι αἱ ἐμαί,
Ἀλλ' ἐπὶ γῆς ἀγάπη δὲν εἶναι δι' ἐμέ.
Τοὺς ἄνδρας αὐτῶν βλέπω καὶ τὴν οἰκιακὴν
Εὐδαιμονίαν, τέκνα κυκλοῦντ' αὐτὰ φαιδρά,
Καὶ μὲ καλεῖ ὡσαύτως φωνή τις ἰσχυρά
Εἰς τοῦ Θεοῦ τὸν κόσμον, ἀλλὰ θρηνῶ πικρά.
Δὲν πρέπει κατὰ τάξιν νὰ λάβω φυσικὴν
Τῶν γυναικῶν τὴν τύχην κ' ἐγὼ τὴν γυνικὴν,
Δὲν ἐπεθύμουν πλοῦτον καὶ κάλλος θαυμαστόν,
Ἀλλ' ἀγκυπῶντά μ' ἓνα κ' ἐμοὶ ἀγαπητόν.
Οὐδὲ λαμπρὰς αἰθούσας, ἀλλ' οἶκον ταπεινὸν
Πρὸς ἄνεσιν ἐκείνου κατὰ τὸ δειλινόν.
Ἐμπόρου δ' ἐν τῷ πρώτῳ φαιδρᾷ ἐνιαυτῷ
Καὶ τέκνον ἴσως ἄρρεν, εἰς χεῖρας νὰ κρατῶ.
Ἄν δ' εἶχον καὶ φροντίδας καὶ πόρους μετ' αὐτοῦ,
Ἀλλ' ἀντ' αὐτῶν τιμᾶται πᾶς ὄλβος τοῦ θνητοῦ.
Καὶ ἤθελον φροντίσει, ὡς μήτηρ του, πιστῶς,
Νὰ καταστῇ, αὐξάνον, τοῖς πᾶσιν ἀσπαστός.
Γελαῖς; τὰς χεῖρας τείνεις σὺ, ἄγγελε χρυσέ.
Ἰδὲ, ἰδέ τον, πάτερ, ζητεῖ νὰ φθάσῃ σέ!
Ἀλλ' ἔπρεπε ταχέως, κἂν μ' ἦτο λυπηρὸν,
Καὶ νὰ τὸν ἀποκόψω μετὰ τινά καιρὸν.
Μικρὲ μου! μ' ἀτενίζεις; ὦ πῶς μὲ συγκινεῖς!
Κλαίεις, — νὰ κλαίσω θέλω ἐγὼ ἢ ἀπηνής.
Ἐν τούτοις αὖξει, ἔρπει, νὰ ἴστατ' ἐμπορεῖ,

Πᾶν στήριγα ἀφίνει καὶ μόνος προχωρεῖ
Πίπτει πτωχὲ μικρὲ μου, ἄς μὴ σὲ παραιτῇ
Τὸ θάρρος σου, κ' ἡ μήτηρ παντοῦ σ' ἐπιστατεῖ.
Ἀλλ' ὡς τοὺς πρώτους φθόγγους αὐτὸς καταληπτὰ
Μαμμᾶ, παππᾶ, τραυλίζει τὸ στήθος μου σκιρτᾶ.
Ἡ γλῶσσ' ἀρχίζει ἤδη νὰ τὸ εὐαρεστῇ,
Καὶ πόσον παρκαθόζως τὰς λέξεις συγκροτεῖ!
Τὸν ξύλινον τὸν ἵππον ἵππεύει τολμηρὰ
Καὶ τὸν μαστίζει τρέχων ἐν παιδικῇ χαρᾷ.
Ἀναρριχᾶσαι πάλιν, παιδίον πονηρόν!
Μ' ἀσπάζεται, ἰδοὺ τον καὶ τ' ὄμμα του φαιδρὸν
Μοὶ προσγελαῖ μὴ δίδον ὀργῆς τινος καιρὸν.
Εἰς τὸ σχολεῖον θέλει ταχέως πορευθῆ
Κ' ἐκεῖ ν' ἀναγινώσκῃ καὶ γράφῃ διδαχθῆ.
Ὅσον τραχὺς κ' ἂν ἦναι θὰ ἦν' ἐπιμελής,
Κ' ἐνδεικτικὰ θὰ λάβῃ διαγωγῆς καλῆς.
Ἄν δὲ τυχὸν κ' ἐν πᾶσι δὲν φαίνηται λαμπρός,
Μὴ ἐπιπλήττης, πάτερ, εἰσέτ' εἶναι μικρός.
Καὶ θέλει γεῖν' ἡ δόξα καὶ ἡ χαρὰ ἡμῶν,
Σοφὸς ποτὲ κ' ἐζόχων παναξίως τιμῶν.
Ἀφίπταντ' ἐντοσοῦτῶ τὰ ἔτη ὡς στιγμαί,
Καθ' ἃς ὁ φίλτατός μου σπουδάζων προχωρεῖ,
Καὶ ἐκ τοῦ γυμνασίου καλὸν ἀναχωρεῖ
Ἐνδεικτικὸν λαμβάνων, τὸ πρώτον; ἴσως-ναί!
Ἀλλ' ὦ Θεέ, τὸ βλέπω εἰς ὄνειρον τερπνὸν
Ἐρχόμενον νὰ μ' ἴδῃ τὸν τέκνον τῶν Μουσῶν.
Κ' αἱ παύσεις πλὴν παρήλθον, νῦν χαίρετε, γονεῖς!
Δὲν θέλω ἐπανελθεῖ πρὶν γεινῶε ντελής.
Ἐν γράμμα, γράμμα, πάτερ, ἀνάγνωθι εὐθὺς,
Τὸ στέλλει ὁ υἱός σου ὁ ἀναγορευθεῖς
Καὶ εὐριον, ὡς γράφει, θὰ ἔλθῃ σὺν Θεῷ
Τὸν τελευταῖον οἶνον σὺ, μήτηρ, φέρ' ἐδῶ!
Τὴν σάλπιγγα ἀκούω! (1) — ἄχ! ὄχ' εἰς τὸ οἰκτρὸν
Ὁ κώδιον ἤχει οὐς μου καλῶν μ' εἰς τὸν χορὸν
Ὡς καλογραία, οἴμοι! τὴν τρισελεεινήν
Μ' ἐνέκλεισαν εἰς τοῦτον τὸν τάφον ζωντανήν.
Νὰ δέωμαι ὀφείλω ἀλλ' ἐν τῇ προσευχῇ,
Ὡ Σῶτερ, σύγγωθί μοι, μὲ λείπει ἡ ψυχὴ.
Σύγγωθι δὲ, ὡς πάντα οἰκτίρμων ἐφορᾷ,
Καὶ τοῖς μωροῖς προξένοις αὐτῆς τῆς συμφορᾶς.

(1) Τὴν ταχυδρομικὴν σάλπιγγα δηλαδὴ.